

PARTER (Antal tilltalade: 8)

Tilltalad

Mahmoud Qatanani, 19531129-0851
Svampvägen 34
195 44 Märsta

Offentlig försvarare:

Advokat David Hall
Advokatfirman Två Lejon KB
Karlavägen 55
114 49 Stockholm

Åklagare

Kammaråklagare Susanne Öhbom
Åklagarmyndigheten
City åklagarkammare i Stockholm
Box 70296
107 22 Stockholm

DOMSLUT

Brott som den tilltalade döms för

1. Grovt bidragsbrott, 2 § och 3 § bidragsbrottslagen (2007:612) och 2 § och 3 § bidragsbrottslagen (2007:612) i sin lydelse före 1 januari 2020
2011-11-01 -- 2020-11-17, 101 tillfällen
2. Försök till bedrägeri, 9 kap 1 § 1 st brottsbalken och 9 kap 11 § brottsbalken i sin lydelse
före 1 mars 2021 samt 23 kap 1 § brottsbalken
2018-04-12

Påföljd m.m.

Fängelse 3 år 3 månader

Förverkande och beslag

1. Beslaget av pass ska bestå tills domen vunnit laga kraft. Därefter ska godset utlämnas till Mahmoud Qatanani (Polismyndigheten Region Stockholm, Bedrägeribrott 2; beslagsliggare nr 2020-5000-BG143203 p. 16-17).
2. I beslag tagna kontanter förklaras förverkade. Beslagen ska bestå (Polismyndigheten Region Stockholm, Bedrägeribrott 2; beslagsliggare nr 2020-5000-BG143203 p. 20:1, 21:1, 22:1 och 23:1).

Sekretess

Sekretessbestämmelserna i 35 kap. 1 § första stycket 1 p. och 35 kap. 7 § 2 p. offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska fortsätta att vara tillämpliga på de filmer som har lagts fram inom stängda dörrar vid huvudförhandlingen såvitt gäller de avbildningar av för målet ej relevanta personer som har maskerats i motsvarande filmer i tingsrättens aktbil. 290.

Brottsofferfond

Den tilltalade åläggs att betala en avgift på 800 kr enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond.

Ersättning

1. David Hall får ersättning av staten med 506 578 kr. Av beloppet avser 337 725 kr arbete, 42 738 kr tidsspillan, 24 799 kr utlägg och 101 316 kr mervärdesskatt.
 2. Staten ska stå för kostnaden för försvararen.
-

Tilltalad

Sawsan Qatanani, 19600720-0469
Svampvägen 34
195 44 Märsta

Offentlig försvarare:

Advokat Mikael Fredblad
Advokatfirman Mikael Fredblad AB
Box 12122
102 24 Stockholm

Åklagare

Kammaråklagare Susanne Öhbom
Åklagarmyndigheten
City åklagarkammare i Stockholm
Box 70296
107 22 Stockholm

DOMSLUT

Brott som den tilltalade döms för

1. Medhjälp till grovt bidragsbrott, 2 § och 3 § bidragsbrottslagen (2007:612) och 2 § och 3 § bidragsbrottslagen (2007:612) i sin lydelse före 1 januari 2020 samt 23 kap 4 § brottsbalken
2011-11-01 -- 2020-11-17, 101 tillfällen
2. Försök till bedrägeri, 9 kap 1 § 1 st brottsbalken och 9 kap 11 § brottsbalken i sin lydelse före 1 mars 2021 samt 23 kap 1 § brottsbalken
2018-04-12

Påföljd m.m.

Fängelse 3 år 3 månader

Förverkande och beslag

1. Beslaget av pass ska bestå tills domen vunnit laga kraft. Därefter ska godset utlämnas till Sawsan Qatanani (Polismyndigheten Region Stockholm, Bedrägeribrott 2; beslagsliggare nr 2020-5000-BG143203 p. 18).
2. Målet skrivs av såvitt avser åklagarens yrkande gentemot Sawsan Qatanani om förverkande av kontanter (Polismyndigheten Region Stockholm, Bedrägeribrott 2; beslagsliggare nr 2020-5000-BG143203 p. 20:1, 21:1, 22:1 och 23:1).

Sekretess

Se domslut för Mahmoud Qatanani.

Brottsofferfond

Den tilltalade åläggs att betala en avgift på 800 kr enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond.

Ersättning

1. Mikael Fredblad får ersättning av staten med 444 521 kr. Av beloppet avser 321 338 kr arbete, 28 710 kr tidsspillan, 5 569 kr utlägg och 88 904 kr mervärdesskatt.
 2. Staten ska stå för kostnaden för försvararen.
-

ATTUNDA TINGSRÄTT
Avdelning 3

DOM
2021-12-20
meddelad i
Sollentuna

Mål nr: B 12348-20

Tilltalad

FIRAS Qatanani, 19770701-0836
Merkurigatan 58
195 56 Märsta

Offentlig försvarare:

Advokat Gustaf Kjellberg
Block Advokater AB
Kungsholmsgatan 10
112 27 Stockholm

Åklagare

Kammaråklagare Susanne Öhbom
Åklagarmyndigheten
City åklagarkammare i Stockholm
Box 70296
107 22 Stockholm

DOMSLUT

Brott som den tilltalade döms för

Grovt bidragsbrott, 2 § och 3 § bidragsbrottslagen (2007:612) och 2 § och 3 §
bidragsbrottslagen (2007:612) i sin lydelse före 1 januari 2020
2015-02-01 -- 2020-11-17, 68 tillfällen

Åtal som den tilltalade frikänns från

Grovt bidragsbrott, 2 § och 3 § bidragsbrottslagen (2007:612) och 2 § och 3 §
bidragsbrottslagen (2007:612) i sin lydelse före 1 januari 2020
2011-11-01 -- 2015-01-20, 33 tillfällen

Påföljd m.m.

Fängelse 3 år 9 månader

Näringsförbud

Firas Qatanani meddelas näringsförbud enligt lagen (2014:836) om näringsförbud för en tid om fem år från dagen för tingsrättens dom. Firas Qatanani medges undantag från näringsförbudet till och med den 20 januari 2022. Firas Qatanani får till och med den 20 januari 2022 bedriva och inneha näringsverksamhet, anställning, uppdrag, innehav av fullmakt och aktieinnehav som anges i 11 § lagen (2014:836) om näringsförbud såvitt gäller 4 Andi AB. Beslutet gäller utan hinder av att tingsrättens dom inte vunnit laga kraft.

Sekretess

Se domslut för Mahmoud Qatanani.

Om domstolens behandling av personuppgifter, se www.domstol.se/personuppgifter. Kontakta oss för information på annat sätt.

Besöksadress	Öppettider	Postadress	E-post
Tingsvägen 11	måndag - fredag	Box 940	Malavdelning3.attunda.tingsratt@dom.se
Telefon			Webbplats
08-561 696 03	08:00-16:30	191 29 Sollentuna	www.attundatingsratt.domstol.se

Brottsofferfond

Den tilltalade åläggs att betala en avgift på 800 kr enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond.

Ersättning

1. Gustaf Kjellberg får ersättning av staten med 373 573 kr. Av beloppet avser 281 794 kr arbete, 14 681 kr tidsspillan, 2 383 kr utlägg och 74 715 kr mervärdesskatt.
 2. Staten ska stå för kostnaden för försvararen.
-

ATTUNDA TINGSRÄTT
Avdelning 3

DOM
2021-12-20
meddelad i
Sollentuna

Mål nr: B 12348-20

Tilltalad

Ashraf Qatanani, 19880303-0959
Svampvägen 55
195 44 Märsta

Offentlig försvarare:
Advokat Felix Nelson
Advokatfirman HUNDRA AB
Pipersgatan 12
112 24 Stockholm

Åklagare

Kammaråklagare Susanne Öhbom
Åklagarmyndigheten
City åklagarkammare i Stockholm
Box 70296
107 22 Stockholm

DOMSLUT

Brott som den tilltalade döms för

Grovt bidragsbrott, 2 § och 3 § bidragsbrottslagen (2007:612) i sin lydelse före 1 januari 2020
2015-10-01 -- 2019-02-20 (40 tillfällen)

Åtal som den tilltalade frikänns från

Grovt bidragsbrott, 2 § och 3 § bidragsbrottslagen (2007:612) i sin lydelse före 1 januari 2020
2011-11-18 -- 2015-09-16 (41 tillfällen)

Påföljd m.m.

Fängelse 3 år 3 månader

Näringsförbud

Ashraf Qatanani meddelas näringsförbud enligt lagen (2014:836) om näringsförbud för en tid om fem år från dagen för tingsrättens dom. Ashraf Qatanani medges undantag från näringsförbudet till och med den 20 januari 2022. Ashraf Qatanani får till och med den 20 januari 2022 bedriva och inneha näringsverksamhet, anställning, uppdrag, innehav av fullmakt och aktieinnehav som anges i 11 § lagen (2014:836) om näringsförbud såvitt gäller Lemond Sales & Consulting AB. Beslutet gäller utan hinder av att tingsrättens dom inte vunnit laga kraft.

Sekretess

Se domslut för Mahmoud Qatanani.

Om domstolens behandling av personuppgifter, se www.domstol.se/personuppgifter. Kontakta oss för information på annat sätt.

Besöksadress	Öppettider	Postadress	E-post
Tingsvägen 11	måndag - fredag 08:00-16:30	Box 940 191 29 Sollentuna	Malavdelning3.attunda.tingsratt@dom.se
Telefon			Webbplats
08-561 696 03			www.attundatingsratt.domstol.se

Brottsofferfond

Den tilltalade åläggs att betala en avgift på 800 kr enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond.

Ersättning

1. Felix Nelson får ersättning av staten med 367 265 kr. Av beloppet avser 275 025 kr arbete, 17 291 kr tidsspillan, 1 496 kr utlägg och 73 453 kr mervärdesskatt.
 2. Staten ska stå för kostnaden för försvararen.
-

Tilltalad

ALEXANDER Tawfiq Qatanani, 19790903-1150
Granitvägen 75 Lgh 1002
193 41 Sigtuna

Offentlig försvarare:

Advokat Björn Rothpfeffer
Olsson Lilja Advokater HB
Sankt Eriksgatan 63 A
112 34 Stockholm

Åklagare

Kammaråklagare Susanne Öhbom
Åklagarmyndigheten
City åklagarkammare i Stockholm
Box 70296
107 22 Stockholm

DOMSLUT

Brott som den tilltalade döms för

1. Bidragsbrott, 2 § bidragsbrottslagen (2007:612) i sin lydelse före 1 januari 2020
2018-05-07 -- 2018-06-21 (2 tillfällen)
2. Grovt bidragsbrott, 2 § och 3 § bidragsbrottslagen (2007:612) i sin lydelse före 1 januari 2020
2018-12-01 -- 2019-12-31 (13 tillfällen)
3. Grovt bidragsbrott, 2 § och 3 § bidragsbrottslagen (2007:612)
2020-01-01 -- 2020-11-17 (10 tillfällen)

Åtal som den tilltalade frikänns från

Grovt bidragsbrott, 2 § och 3 § bidragsbrottslagen (2007:612) i sin lydelse före 1 januari 2020
2011-11-01 -- 2013-02-01 (14 tillfällen)

Påföljd m.m.

Fängelse 3 år

Sekretess

Se domslut för Mahmoud Qatanani.

Brottsofferfond

Den tilltalade åläggs att betala en avgift på 800 kr enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond.

Ersättning

1. Björn Rothpfeffer får ersättning av staten med 307 211 kr. Av beloppet avser 225 150 kr arbete, 18 270 kr tidsspillan, 2 349 kr utlägg och 61 442 kr mervärdesskatt.
 2. Staten ska stå för kostnaden för försvararen.
-

Tilltalad

Wafaa Mardini, 19640829-0580
Trondheimsgatan 14 Lgh 1207
164 30 Kista
Medborgare i Syrien

Offentlig försvarare:
Advokat Roba Azzam
Azzam Advokatbyrå AB
Box 45143
104 30 Stockholm

Åklagare

Kammaråklagare Susanne Öhbom
Åklagarmyndigheten
City åklagarkammare i Stockholm
Box 70296
107 22 Stockholm

DOMSLUT

Brott som den tilltalade döms för

Penningtvättsbrott, 4 § lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott
2018-04-25 -- 2020-10-23 (31 tillfällen)

Påföljd m.m.

1. Villkorlig dom
2. Dagsböter 180 om 50 kr

Sekretess

Se domslut för Mahmoud Qatanani.

Brottsofferfond

Den tilltalade åläggs att betala en avgift på 800 kr enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond.

Ersättning

1. Roba Azzam får ersättning av staten med 243 715 kr. Av beloppet avser 172 089 kr arbete, 20 880 kr tidsspillan, 2 003 kr utlägg och 48 743 kr mervärdesskatt.
 2. Staten ska stå för kostnaden för försvararen.
-

Tilltalad

Antonio Rifati, 19680503-8038
Högbergsgatan 17 Lgh 1402
116 20 Stockholm

Offentlig försvarare:
Advokat Jimmy Schiöld
Schiöld Advokatbyrå AB
Turebergs allé 2
191 62 Sollentuna

Åklagare

Kammaråklagare Susanne Öhbom
Åklagarmyndigheten
City åklagarkammare i Stockholm
Box 70296
107 22 Stockholm

DOMSLUT

Brott som den tilltalade döms för

Penningtvättsbrott, 4 § lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott
2019-03-24 -- 2020-05-25 (15 tillfällen)

Påföljd m.m.

Skyddstillsyn med samhällstjänst 180 timmar. Om fängelse i stället hade valts som påföljd skulle fängelse 8 månader ha dömts ut.

Särskild föreskrift: Antonio Rifati ska underkasta sig den psykiatriska vård och behandling som frivården finner lämplig.

Frivårdskontor

Frivården Stockholm Stad

Övervakare

Förordnas av frivårdskontoret

Lagrum som åberopas

34 kap 1 § 1 st brottsbalken

Sekretess

Se domslut för Mahmoud Qatanani.

Om domstolens behandling av personuppgifter, se www.domstol.se/personuppgifter. Kontakta oss för information på annat sätt.

Besöksadress

Tingsvägen 11

Telefon

08-561 696 03

Öppettider

måndag - fredag

08:00-16:30

Postadress

Box 940

191 29 Sollentuna

E-post

Malavdelning3.attunda.tingsratt@dom.se

Webbplats

www.attundatingsratt.domstol.se

Brottsofferfond

Den tilltalade åläggs att betala en avgift på 800 kr enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond.

Ersättning

1. Jimmy Schiöld får ersättning av staten med 170 626 kr. Av beloppet avser 133 238 kr arbete, 3 263 kr tidsspillan och 34 125 kr mervärdesskatt.
 2. Staten ska stå för kostnaden för försvararen.
-

Tilltalad

Nashat Zakholi, 19720612-1670
Grusåsgränd 84 Lgh 1301
121 30 Enskededalen

Offentlig försvarare:

Advokat Johan Ödlund
Advokat Johan Ödlund AB
Fleminggatan 17, våning 6
112 26 Stockholm

Åklagare

Kammaråklagare Susanne Öhbom
Åklagarmyndigheten
City åklagarkammare i Stockholm
Box 70296
107 22 Stockholm

DOMSLUT

Åtal som den tilltalade frikänns från

Penningtvättsbrott, 3 § 1 st 1 p och 4 § lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott
2020-07-24 -- 2020-12-23 (6 tillfällen)

Sekretess

Se domslut för Mahmoud Qatanani.

Ersättning

1. Johan Ödlund får ersättning av staten med 198 315 kr. Av beloppet avser 142 500 kr arbete, 14 029 kr tidsspillan, 2 123 kr utlägg och 39 663 kr mervärdesskatt.
 2. Staten ska stå för kostnaden för försvararen.
-

1 Innehåll

1	LÄSANVISNING FÖR SAMMANFATTNING.....	19
2	BAKGRUND	20
3	YRKANDEN OCH INSTÄLLNING.....	22
3.1	Åtalspunkt 1	22
3.2	Åtalspunkt 2	24
3.3	Åtalspunkt 3	26
3.4	Åtalspunkt 4	27
3.5	Åtalspunkt 5	28
3.6	Åtalspunkt 6	29
3.7	Åtalspunkt 7	30
3.8	Stämningsansökans struktur åtalspunkterna 1-6.....	31
3.9	Tidigare frihetsberövanden	33
4	UTREDNINGEN	33
5	OM ASSISTANSERSÄTTNING	35
6	OM BIDRAGSBROTT	38
6.1	Allmänt.....	38
6.2	Frågan om fullbordanstidpunkt, fara vid förskottsutbetalningar och preskription.....	40
6.3	Frågan om oriktiga uppgifter när det gäller förläggningen i tid redan i sig kan orsaka felaktig utbetalning av assistansersättning	42
7	ORIKTIGA UPPGIFTER OM OMFATTNINGEN AV OCH FÖRLÄGGNINGEN I TID AV UTFÖRD ASSISTANS	44
7.1	Åklagarens påståenden därom och betydelsen därav	44
7.2	Det har lämnats oriktiga uppgifter såvitt gäller omfattningen av och förläggningen i tid av utförd assistans	50

7.3	Det har redovisats assistanstid för Per Wilhelmsson, även när han inte har arbetat som assistent	52
7.4	Det har för assistenter som inte varit med på resorna redovisats assistanstid när Mahmoud Qatanani varit i Jordanien	52
7.5	Det har även vid andra tidpunkter redovisats assistanstid för Wafaa Mardini, trots att hon inte har varit hos Mahmoud Qatanani den tiden	53
7.6	Det har även vid andra tidpunkter redovisats assistanstid för Antonio Rifati, trots att han inte har varit hos Mahmoud Qatanani den tiden	56
7.7	Det har redovisats assistanstid för Sawsan Qatanani trots att hon inte har varit hos Mahmoud Qatanani den tiden	57
7.8	Det har redovisats assistanstid för Nashat Zakholi trots att han inte har varit hos Mahmoud Qatanani den tiden	59
7.9	Särskilt om uppgifter om omöjliga arbetstider	61
7.10	Särskilt angående huruvida assistans har utförts nattetid	63
7.11	Mahmoud Qatanani har inte under den för åtalet aktuella tiden haft behov av personlig assistans avseende grundläggande behov 20 timmar eller mer per vecka ..	68
8	ORIKTIGA UPPGIFTER OM MAHMOUD QATANANIS	
	HÄLSOTILLSTÅND OCH BEHOV AV ASSISTANS	69
8.1	Åklagarens påståenden därom och betydelsen därav	69
8.2	Det har lämnats oriktiga uppgifter om Mahmoud Qatananis hälsotillstånd och behov av assistans	72
8.3	Om postpolio, den successiva försämringen, bättre stunder och vilka förändringar som kunnat konstateras objektivt	75
8.4	Assistans har utförts i mindre omfattning än vad som har rapporterats	78
8.5	Observationer av betydelse för Mahmoud Qatananis rörelseförmåga i samband med husrannsakan	79
8.6	Observationer av betydelse för Mahmoud Qatananis rörelseförmåga under spaning	81

8.7	Utredning angående Mahmoud Qatananis rörelseförmåga i andra privata sammanhang.....	82
8.8	Utredning angående Mahmoud Qatananis förmåga att köra bil	83
8.9	Utredning angående Mahmoud Qatananis tillstånd i häktet.....	85
8.10	Tilltalade har lämnat uppgifter innebärande att Mahmoud Qatanani har viss styrka och rörelseförmåga	86
8.11	Vilket verkligt hälsotillstånd som åklagaren har bevisat	88
8.12	Vilka oriktiga uppgifter som har lämnats om Mahmoud Qatananis verkliga tillstånd och behov	89
8.12.1	Inledning.....	89
8.12.2	De uppgifter som har lämnats i samband med ansökan 2013 och därpå följande process.....	89
8.12.3	Uppgifter i ansökningarna dessförinnan.....	97
8.13	Mahmoud Qatanani har inte under den för åtalet aktuella tiden haft behov av personlig assistans avseende grundläggande behov 20 timmar eller mer per vecka ..	99
9	VAD TINGSRÄTTEN OVAN HAR FUNNIT BEVISAT OCH VAD SOM ÄR NÄSTA FRÅGA.....	101
10	MAHMOUD OCH SAWSAN QATANANIS ANSVAR.....	102
10.1	Mahmoud Qatanani döms som gärningsman	102
10.2	Sawsan Qatanani döms som medhjälpare.....	104
10.3	Rubricering och straffvärde åtalspunkten 1	105
11	FIRAS, ASHRAF OCH ALEXANDER QATANANIS ANSVAR	107
11.1	Om tillsammans och i samförstånd	107
11.2	Verksamheten i 4 Andi AB och de tilltalades roller i bolaget i huvudsak	109
11.3	Firas Qatanani.....	110
11.4	Ashraf Qatanani.....	115

11.4.1	Tingsrättens bedömning avseende tiden till och med utbetalning för augusti 2015	115
11.4.2	Tingsrättens bedömning avseende tiden därefter.....	117
11.5	Alexander Qatanani.....	125
11.6	Rubricering, preskription och straffvärde åtalspunkterna 2-3	130
11.6.1	Alexander Qatanani - tiden till och med ersättning för maj 2018.....	130
11.6.2	Firas och Ashraf Qatanani samt resterande tid Alexander Qatanani	131
12	ÅTALSPUNKTERNA 4-6 (PENNINGTVÄTTSBROTT)	131
12.1	Om penningtvätt	131
12.2	Om likgiltighetsuppsåt	134
12.3	Tingsrättens utgångspunkt i bevisprövningen av uppsåtet i förhållande till att lönen härrörde från brott	135
12.4	Wafaa Mardinis uppsåt i förhållande till att lönen härrörde från brott	138
12.5	Antonio Rifatis uppsåt i förhållande till att lönen härrörde från brott.....	142
12.6	Nashat Zakholi frikänns.....	145
12.7	Ej penningtvättssyfte (3 §), men otillbörligt främjande (4 §)	147
12.8	Rubricering och straffvärde åtalspunkterna 4-5.....	149
13	ÅTALSPUNKTEN 7	150
13.1	Bakgrund och berättelser.....	150
13.2	Tingsrättens bedömning.....	152
14	PÅFÖLJDER OCH NÄRINGSFÖRBUD.....	155
14.1	Om straffmätning och påföljdsval	155
14.2	Mahmoud Qatanani	156
14.3	Sawsan Qatanani.....	157
14.4	Firas Qatanani.....	158
14.5	Ashraf Qatanani.....	159

14.6	Alexander Qatanani.....	161
14.7	Wafaa Mardini.....	161
14.8	Antonio Rifati	162
15	ÖVRIGT	163
15.1	Förverkande av kontanter	163
15.2	Beslag av pass.....	165
15.3	Ersättning till försvararna.....	165
15.4	Sekretess och avgift brottsofferfonden	165

1 LÄSANVISNING FÖR SAMMANFATTNING

Den läsare som utan att läsa hela domen önskar få en bild av tingsrättens viktigaste överväganden kan fokusera på följande avsnitt.

2 Bakgrund

7.2 Det har lämnats oriktiga uppgifter såvitt gäller omfattningen av och förläggningen i tid av utförd assistans

8.2 Det har lämnats oriktiga uppgifter om Mahmoud Qatananis hälsotillstånd och behov av assistans

9 Vad tingsrätten ovan har funnit bevisat och vad som är nästa fråga

10 Mahmoud och Sawsan Qatananis ansvar

11.2 – 11.6 Om Firas, Ashraf och Alexander Qatananis ansvar

12.4 – 12.8 Om åtalpunkterna 4-6 (penningtvättsbrott)

14 Påföljder och näringsförbud

2 BAKGRUND

Mahmoud och Sawsan Qatanani är gifta och har flera barn tillsammans, bland annat söner Firas, Ashraf och Alexander Qatanani. De är alla tilltalade i målet. Ytterligare en son till Mahmoud och Sawsan Qatanani omnämns i gärningsbeskrivningarna, det är Mohammed Qatanani. Wafaa Mardini är syster till Sawsan Qatanani. Antonio Rifati och Nashat Zakholi är inte såvitt känt släkt eller på annat närmare sätt bekanta med varandra eller övriga tilltalade.

Mahmoud Qatanani hade polio som barn och har som vuxen uppvisat postpoliosyndrom. Polioviruset skadar nervsystemet i ryggmärgen och kan leda till förlamningar och muskelsvaghet i t.ex. armar, ben och/eller hals. Den som har haft polio som barn kan senare drabbas av så kallad postpolio. Postpolio innebär en ytterligare försämring i den infektion som patienten redan har haft. Även postpolio drabbar alltså nerverna. Symptom vid postpolio är muskelsvaghet, trötthet och smärta. Det kan leda till svårigheter att röra sig.

Den som behöver personlig assistans på grund av en funktionsnedsättning kan få assistansersättning. Mahmoud Qatanani tillerkändes assistansersättning i oktober 2001 och har i huvudsak fått assistansersättning ända sedan dess, även vid tidpunkten för huvudförhandlingen. Den som får rätt till assistans kan själv anställa sina personliga assistenter. Den kan också köpa assistansen av en privat assistansanordnare, varvid assistenten är anställd av assistansanordnaren.

Målet gäller tiden den 1 november 2011 – den 17 november 2020. Till Försäkringskassan har det lämnats uppgifter innebärande att samtliga tilltalade, fränsett Mahmoud Qatanani själv, har utfört arbete som assistenter åt honom under något eller några av dessa år. Enligt uppgift till Försäkringskassan har de utfört assistansarbete under följande år (hela året eller bara delar av året).

<u>Tilltalad</u>	<u>År</u>
Sawsan Qatanani	Samtliga aktuella år
Alexander Qatanani	2011 (december), 2012, 2013, 2018
Ashraf Qatanani	2014, 2015, 2016, 2017, 2018
Firas Qatanani	2017, 2018, 2019
Wafaa Mardini	2018, 2019, 2020
Antonio Rifati	2019, 2020
Nashat Zakholi	2020

Under den för åtalet aktuella perioden har alla som har uppgetts ha utfört assistansarbete åt Mahmoud Qatanani varit anställda av ett assistansanordnarbolag som registrerades den 20 december 2010. Vid bildandet hette bolaget Sigtuna Personlig Assistans AB. Det namnet ändrades sedan till 4 Andi AB. Namnbytet är förklaringen till varför det i åklagarens gärningsbeskrivningar nedan står båda bolagsnamnen. I domskälen benämner dock tingsrätten bolaget enbart 4 Andi AB, vilket också samtliga gjort under de förhör som har hållits inför tingsrätten. Firas, Ashraf och Alexander Qatanani har inte bara arbetat som assistenter i bolaget utan har alla utfört administrativt arbete i det bolaget. Firas och Ashraf Qatanani har därtill omväxlande haft uppdrag som styrelseledamot respektive styrelsesuppleant i bolaget.

Frågorna i målet gäller i huvudsak om Mahmoud Qatanani felaktigt har fått assistansersättning utbetalt till sig som en följd av att oriktiga uppgifter har lämnats samt vilket ansvar han, Sawsan, Firas, Ashraf och Alexander Qatanani i så fall bär för det (bidragsbrott). Åklagaren har påstått att det har lämnats felaktiga uppgifter dels vad gäller Mahmoud Qatananis hälsotillstånd och behov av assistans, dels vad gäller omfattningen och förläggningen i tid av utförd assistans. Wafaa Mardini, Antonio Rifati och Nashat Zakholi är inte åtalade för att ha medverkat till att de felaktiga utbetalningarna ägde rum utan förenklat för att uppsåtligen ha tagit emot lön som härrör från de felaktiga utbetalningarna av assistansersättning (penningtvättsbrott).

Till vad som ovan anförts har åklagaren påstått att Sawsan och Mahmoud Qatanani gemensamt har begått ett försök till bedrägeri i förhållande till ett försäkringsbolag (åp 7). Den åtalpunkten är helt fristående från målet i övrigt.

3 YRKANDEN OCH INSTÄLLNING

3.1 Åtalpunkt 1

Åklagaren har yrkat att Mahmoud Qatanani ska dömas för *grovt bidragsbrott* (2 § och 3 § bidragsbrottslagen [2007:612] och 2 § och 3 § bidragsbrottslagen [2007:612] i sin lydelse före 1 januari 2020) och att Sawsan Qatanani ska dömas för *medhjälp till grovt bidragsbrott* (2 § och 3 § bidragsbrottslagen [2007:612] och 2 § och 3 § bidragsbrottslagen [2007:612] i sin lydelse före 1 januari 2020 samt 23 kap 4 § brottsbalken) enligt följande gärningsbeskrivning.

Mahmoud Qatanani har uppsåtligen lämnat oriktiga uppgifter om sitt hälsotillstånd, sitt behov av assistans och om assistansens utförande till Försäkringskassan och till andra, och har inte anmält ändrade förhållanden till Försäkringskassan. Mahmoud Qatanani har därigenom orsakat att Försäkringskassan felaktigt utbetalat sammanlagt 17 600 987 kronor i assistansersättning till av Mahmoud Qatanani anvisat bolag, Sigtuna personlig Assistans AB/4 Andi AB.

De oriktiga uppgifterna har bestått i att Mahmoud Qatanani lämnat överdrivna eller helt falska uppgifter om sitt hälsotillstånd och att han varit i omfattande behov av omvårdnad och tillsyn. De har också utgjorts av oriktiga tidsredovisningar och assistansräkningar, som undertecknats av Mahmoud Qatanani på heder och samvete, om omfattningen av och förläggningen i tid för påstått utförd personlig assistans åt Mahmoud Qatanani.

Sawsan Qatanani har medverkat till ovanstående genom att till Försäkringskassan, läkare och andra lämna felaktiga uppgifter om Mahmoud Qatananis hälsotillstånd, hans behov av assistans och om assistansens utförande. Hon har även upprättat och signerat oriktiga tidsredovisningar. Tidsredovisningarna, som inneburit fara i bevishänseende, har varit oriktiga eftersom assistans rapporterats trots att sådan assistans inte utförts och felaktiga uppgifter rörande vem som utfört assistans, hur många timmar assistansarbete som utförts och när arbetet utförts har lämnats.

Det hände vid 101 tillfällen under perioden den 2011-11-01--2020-11-17 inom Stockholms län, se tabell 1, bilaga [1].

Brotten är grova för att gärningarna ingått som led i en planerad och organiserad brottslighet som skett systematiskt, genom osant intygande och i större omfattning samt under en längre tid och avsett ett sammantaget betydande belopp.

När det gäller tredje stycket i gärningsbeskrivningen har åklagaren klargjort att det är följande som påstås. Påståendet i första meningen innefattar att Sawsan Qatanani har dels förmedlat Mahmoud Qatananis uppgifter, dels själv lämnat felaktiga uppgifter. Tredje stycket innefattar inte något påstående om att de uppgifter Sawsan Qatanani själv har lämnat eller de tidsredovisningar hon har signerat i sig har lett till felaktig utbetalning av assistansersättning. Åtalet mot henne avser att hon genom det handlande som beskrivs i tredje stycket har medverkat till att Mahmoud Qatanani har lämnat oriktiga uppgifter på sätt som framgår av första, andra och fjärde styckena, varvid de oriktiga uppgifterna har lett till felaktig utbetalning av assistansersättning.

För det fall tingsrätten skulle finna att Mahmoud Qatanani har haft rätt till viss assistansersättning har åklagaren klargjort att gärningen även gäller varje belopp understigande det uppgivna beloppet. Åklagaren har även anfört att detsamma gäller övriga åtalspunkter.

Åklagaren har därtill yrkat att i beslag tagna pass tillhörande Mahmoud Qatanani respektive Sawsan Qatanani ska förbli i beslag till dess domen vinner laga kraft. Åklagaren har som grund för yrkandet anfört att det är tal om s.k. bevisbeslag (27 kap. 1 § och 8 § femte stycket rättegångsbalken).

Åklagaren har vidare yrkat att från Mahmoud Qatanani i beslag tagen egendom i form av 250 000 SKR och 2 400 JOD (jordansk dinar) ska förverkas hos honom. Åklagaren har som grund för yrkandet anfört att det är klart mer sannolikt att egendomen utgör utbyte av brottslig verksamhet än att så inte är fallet (36 kap. 1 b § brottsbalken).

Mahmoud Qatanani har förnekat gärningarna med följande klargöranden. Han har varken ensam eller tillsammans med andra lämnat oriktiga uppgifter. Om tingsrätten skulle finna att oriktiga uppgifter har lämnats så har han inte känt till att så har varit fallet. Han har inte underlåtit att anmäla ändrade förhållanden. Om tingsrätten skulle finna att förhållandena har ändrats jämfört med de uppgifter som har lämnats så har han inte haft vetskap om vilka uppgifter som har lämnats eller att förhållandena har ändrats. Om tingsrätten skulle finna att han har gjort sig skyldig till brott så är det i vart fall tal om brott av normalgraden varav flera är preskriberade.

Mahmoud Qatanani har motsatt sig att hans pass fortsatt ska vara i beslag.

Mahmoud Qatanani har motsatt sig åklagarens yrkande om förverkande och gjort gällande att pengarna är hans eller att han har skyldighet att redovisa dem till annan.

Sawsan Qatanani har förnekat gärningarna med följande klargöranden. Hon har inte lämnat oriktiga tidsredovisningar eller på annat sätt medverkat till gärningarna. Om tingsrätten skulle finna att hon har medverkat till gärningarna har hon i vart fall inte agerat varken med uppsåt eller av oaktsamhet.

Sawsan Qatanani har motsatt sig att hennes pass fortsatt ska vara i beslag.

3.2 Åtalspunkt 2

Åklagaren har yrkat att Firas Qatanani och Ashraf Qatanani ska dömas för *grovt bidragsbrott* (2 § och 3 § bidragsbrottslagen [2007:612] och 2 § och 3 § bidragsbrottslagen [2007:612] i sin lydelse före 1 januari 2020) alternativt för *grovt bedrägeri* (9 kap. 3 § brottsbalken och 9 kap. 3 § brottsbalken i sin lydelse före den 1 juli 2017) enligt följande gärningsbeskrivning.

Firas Qatanani och Ashraf Qatanani har tillsammans och i samförstånd med Mahmoud Qatanani, i egenskap av företrädare för Sigtuna personlig Assistans AB/4 Andi AB och som assistenter för Mahmoud Qatanani, i tidsredovisningar och assistansräkningar lämnat oriktiga uppgifter om

Avdelning 3

assistenter, arbetstider och belopp till Försäkringskassan. Firas Qatanani och Ashraf Qatanani har genom förfarandet orsakat att assistansersättning felaktigt har betalats ut med sammanlagt 17 600 987 kronor respektive 14 033 452 kronor. I vart fall har Firas Qatanani och Ashraf Qatanani genom ovanstående handlande medelst vilseledande förmått anställda vid Försäkringskassan att betala ut assistansersättning, vilket inneburit vinning för Firas Qatanani, Ashraf Qatanani eller annan och skada för Försäkringskassan.

Det hände gällande Firas Qatanani vid 101 tillfällen och 17 600 987 kronor under perioden den 2011-11-08--2020-11-17 inom Stockholms län, se tabell 1, bilaga [1].

Det hände gällande Ashraf Qatanani vid 82 tillfällen och avsåg 14 033 452 kronor under perioden den 2011-11-08--2019-02-20 inom Stockholms län, se tabell 2, bilaga [1].

Brotten är grova för att gärningarna ingått som led i en planerad och organiserad brottslighet som skett systematiskt, genom osant intygande och i större omfattning samt under en längre tid och avsett ett sammantaget betydande belopp.

Åklagaren har även yrkat att tingsrätten meddelar Firas Qatanani och Ashraf Qatanani näringsförbud, även s.k. tillfälligt förbud för tiden till dess att frågan om näringsförbud har avgjorts slutligt (4 och 21 §§ lagen [2014:836] om näringsförbud).

Firas Qatanani har förnekat gärningarna med följande klargöranden. Han har varken ensam eller tillsammans med andra lämnat oriktiga uppgifter. Han har inte heller medelst vilseledande förmått anställda vid Försäkringskassan att betala ut assistansersättning. Han har i vart fall inte haft uppsåt till gärningarna.

Firas Qatanani har motsatt sig åklagarens yrkande om näringsförbud med hänvisning till inställningen i ansvarsdelen och dessutom gjort gällande att näringsförbudet, med hänsyn till verksamhetens art och på grund av tredje man, i vart fall inte ska gälla omedelbart.

Ashraf Qatanani har förnekat gärningarna med följande klargöranden. Han har varken ensam eller tillsammans med andra lämnat oriktiga uppgifter. Han har inte heller medelst vilseledande förmått anställda vid Försäkringskassan att betala ut

Avdelning 3

assistansersättning. Ashraf Qatanani har inte intagit rollen som faktisk företrädare för Sigtuna Personlig Assistans AB / 4 Andi AB. Han har i vart fall inte haft uppsåt till gärningarna.

Ashraf Qatanani har motsatt sig åklagarens yrkande om näringsförbud med hänvisning till inställningen i ansvarsdelen.

3.3 Åtalspunkt 3

Åklagaren har yrkat att Alexander Qatanani ska dömas för *grovt bidragsbrott* (2 § och 3 § bidragsbrottslagen [2007:612] och 2 § och 3 § bidragsbrottslagen [2007:612] i sin lydelse före 1 januari 2020) alternativt för *grovt bedrägeri* (9 kap. 3 § brottsbalken och 9 kap. 3 § brottsbalken i sin lydelse före den 1 juli 2017) enligt följande gärningsbeskrivning.

Alexander Qatanani har tillsammans och i samförstånd med Mahmoud Qatanani och Firas Qatanani och Ashraf Qatanani, i egenskap av anställd av Sigtuna personlig Assistans AB/4 Andi AB och som assistent för Mahmoud Qatanani, i tidsredovisningar och assistansräkningar lämnat oriktiga uppgifter om assistenter, arbetstider och belopp till Försäkringskassan. Alexander Qatanani har genom förfarandet orsakat att assistansersättning felaktigt har betalats ut med sammanlagt 6 464 458 kronor. I vart fall har Alexander Qatanani genom ovanstående handlande medelst vilseledande förmått anställda vid Försäkringskassan att betala ut assistansersättning, vilket inneburit vinning för Alexander Qatanani eller annan och skada för Försäkringskassan.

Det hände gällande Alexander Qatanani vid 39 tillfällen under perioden den 2011-12-01--2020-11-17 inom Stockholms län, se tabell 3, bilaga [1].

Brotten är grova för att gärningarna ingått som led i en planerad och organiserad brottslighet som skett systematiskt, genom osant intygande och i större omfattning samt under en längre tid och avsett ett sammantaget betydande belopp.

Åklagaren har klargjort att såvitt gäller påståendet om att Alexander Qatanani har agerat i samförstånd med Ashraf Qatanani så avser det enbart de tillfällena som även åtalet mot Ashraf Qatanani täcker, dvs. till och med den 20 februari 2019.

Alexander Qatanani har förnekat gärningarna med följande klargöranden.

Han har varken ensam eller tillsammans med andra lämnat oriktiga uppgifter. Han har inte heller medelst vilseledande förmått anställda vid Försäkringskassan att betala ut assistansersättning. Om tingsrätten skulle finna att oriktiga uppgifter har lämnats så har han inte känt till att så har varit fallet. Han har således i vart fall inte haft uppsåt till gärningarna. Om tingsrätten skulle finna att han har gjort sig skyldig till brott så är det under alla förhållanden tal om brott av normalgraden varav flera är preskriberade.

3.4 Åtalspunkt 4

Åklagaren har yrkat att Wafaa Mardini ska dömas för *grovt penningtvättsbrott* (3 § 1 st. 1 p., 4 § och 5 § 1 st. lagen [2014:307] om straff för penningtvättsbrott) enligt följande gärningsbeskrivning.

Wafaa Mardini har, i syfte att dölja pengarnas ursprung och otillbörligen främja möjligheten för någon att omsätta och tillgodogöra sig pengarna, upplåtit sitt bankkonto för mottagande och förvaring av lön om sammanlagt 725 406 kronor för assistansarbete hon inte utfört och därefter överfört pengarna till medlemmar i familjen Qatanani, gjort kontantuttag till ett betydande belopp och omsatt resterande.

Det hände vid 31 tillfällen i Stockholms län under perioden den 1 mars 2018 -- 23 oktober 2020 enligt nedan.

Wafaa Mardini begick gärningarna med uppsåt.

Brottet är att anse som grovt med hänseende till beloppets storlek och att gärningarna ingått som led i en planerad och organiserad brottslighet som skett systematiskt och i större omfattning.

Åklagaren har förklarat att gärningsbeskrivningen och åberopade lagrum ska förstås som att det i första hand görs gällande att angivna åtgärder har vidtagits i syfte att dölja pengarnas ursprung och främja möjligheten för någon att omsätta och tillgodogöra sig pengarna (3 § 1 st. 1 p. aktuell lag) och att det i andra hand, om tingsrätten inte skulle finna s.k. penningtvättssyfte bevisat, görs gällande att Wafaa Mardini genom angivna åtgärder otillbörligen har främjat möjligheterna för någon att omsätta pengar eller

annan egendom som härrör från brott eller brottslig verksamhet (4 § aktuell lag). Åklagaren har också klargjort att med ”pengarna” i gärningsbeskrivningen avses de belopp som Wafaa Mardini har tagit emot på sitt bankkonto och att med ”omsatt resterande” påstås inte annat än att Wafaa Mardini själv använt pengarna för egen konsumtion.

Wafaa Mardini har förnekat gärningarna med följande klargöranden. De pengar hon har fått in på sitt konto har varit lön för utfört arbete som assistent. Hon har i viss mån överfört pengar till Mohammed Qatanani, men det har gällt återbetalning av lån.

3.5 Åtalspunkt 5

Åklagaren har yrkat att Antonio Rifati ska dömas för *grovt penningtvättsbrott* (3 § 1 st. 1 p., 4 § och 5 § 1 st. lagen [2014:307] om straff för penningtvättsbrott) enligt följande gärningsbeskrivning.

Försäkringskassan har till assistansanordnare anlitad av Mahmoud Qatanani utbetalat assistansersättning avseende arbetad tid för Antonio Rifati. Assistansanordnaren har därefter utbetalat lön till Antonio Rifati i enlighet med tidredovisningarna.

Antonio Rifati har, i syfte att dölja pengarnas ursprung och otillbörligen främja möjligheten för någon att omsätta och tillgodogöra sig pengarna, upplåtit sitt bankkonto för mottagande och förvaring av lön om sammanlagt 318 268 kronor för assistansarbete han inte utfört och därefter överfört en del till Mohammed Qatanani och omsatt resterande.

Det hände vid 15 tillfällen i Stockholm under perioden den 1 mars 2019-25 maj 2020 enligt nedan.

Antonio Rifati begick gärningarna med uppsåt.

Brottet är att anse som grovt med hänseende till beloppets storlek och att gärningarna ingått som led i en planerad och organiserad brottslighet som skett systematiskt och i större omfattning.

Åklagaren har förklarat att gärningsbeskrivningen och åberopade lagrum ska förstås som att det i första hand görs gällande att angivna åtgärder har vidtagits i syfte att dölja

pengarnas ursprung och främja möjligheten för någon att omsätta och tillgodogöra sig pengarna (3 § 1 st. 1 p. aktuell lag) och att det i andra hand, om tingsrätten inte skulle finna s.k. penningtvättssyfte bevisat, görs gällande att Antonio Rifati genom angivna åtgärder otillbörligen har främjat möjligheterna för någon att omsätta pengar eller annan egendom som härrör från brott eller brottslig verksamhet (4 § aktuell lag). Åklagaren har också klargjort att med ”pengarna” i gärningsbeskrivningen avses de belopp som Antonio Rifati har tagit emot på sitt bankkonto och att med ”omsatt resterande” påstås inte annat än att Antonio Rifati själv använt pengarna för egen konsumtion.

Antonio Rifati har förnekat gärningarna med följande klargöranden. De pengar han har mottagit har varit lön för utfört arbete. Han har överfört pengar till Mohammed Qatanani men det har varit i ett legitimt syfte. Han har inte haft uppsåt till omständigheten att pengarna härrört från brottslig verksamhet.

3.6 Åtalspunkt 6

Åklagaren har yrkat att Nashat Zakholi ska dömas för *penningtvättsbrott* (3 § 1 st. 1 p. och 4 § lagen [2014:307] om straff för penningtvättsbrott) enligt följande gärningsbeskrivning.

Försäkringskassan har till assistansanordnare anlitad av Mahmoud Qatanani utbetalat assistansersättning avseende arbetad tid för Nashat Zakholi. Assistansanordnaren har därefter utbetalat lön till Nashat Zakholi i enlighet med tidredovisningarna.

Nashat Zakholi har, i syfte att dölja pengarnas ursprung och otillbörligen främja möjligheten för någon att omsätta och tillgodogöra sig pengarna, upplåtit sitt bankkonto för mottagande och förvaring av lön om sammanlagt 122 524 kronor för assistansarbete han inte utfört samt därefter omsatt pengarna.

Det hände vid 6 tillfällen i Stockholm under perioden den 1 juli 2020--23 december 2020 enligt nedan.

Nashat Zakholi begick gärningarna med uppsåt.

Avdelning 3

Åklagaren har förklarat att gärningsbeskrivningen och åberopade lagrum ska förstås som att det i första hand görs gällande att angivna åtgärder har vidtagits i syfte att dölja pengarnas ursprung och främja möjligheten för någon att omsätta och tillgodogöra sig pengarna (3 § 1 st. 1 p. aktuell lag) och att det i andra hand, om tingsrätten inte skulle finna s.k. penningtvättssyfte bevisat, görs gällande att Nashat Zakholi genom angivna åtgärder otillbörligen har främjat möjligheterna för någon att omsätta pengar eller annan egendom som härrör från brott eller brottslig verksamhet (4 § aktuell lag). Åklagaren har också klargjort att med ”pengarna” i gärningsbeskrivningen avses de belopp som Nashat Zakholi har tagit emot på sitt bankkonto och att med ”omsatt pengarna” påstås inte annat än att Nashat Zakholi själv använt pengarna för egen konsumtion.

Nashat Zakholi har förnekat gärningarna med följande klargöranden. Det är han som har signerat tidsredovisningarna, som i och för sig inte motsvarar faktiskt utförd arbetstid. Han har dock uppfattat att han haft en behovs-/jouranställning där han genom Sawsan Qatanani kommit överens med Mahmoud Qatanani om när han skulle inställa sig för arbete och när han kunde sluta i förtid, sett till schemat han fått i förväg. Han har uppfattat att han har varit berättigad till den lön som har utbetalts och han har använt lönen som vilken annan lön som helst. Han har inte haft uppsåt till omständigheten att pengarna härrört från brottslig verksamhet.

3.7 Åtalspunkt 7

Åklagaren har yrkat att Mahmoud Qatanani och Sawsan Qatanani ska dömas för försök till bedrägeri (9 kap. 1 § 1 st. brottsbalken och 9 kap. 11 § brottsbalken i sin lydelse före 1 mars 2021 samt 23 kap. 1 § brottsbalken) enligt följande gärningsbeskrivning.

Mahmoud Qatanani och Sawsan Qatanani har tillsammans och i samförstånd försökt att vilseleda försäkringsbolaget Volvia att betala ut försäkringsersättning för fordonet MTL817 genom att anmäla fordonet som stulet till polisen och därefter begära ersättning från Volvia, trots fordonet inte varit stulet utan de själva transporterat det till Jordanien.

Om det hade fullbordats skulle det ha inneburit vinning för Mahmoud Qatanani och Sawsan Qatanani med ca 250 000 kronor och motsvarande skada för Volvia. Fara för brottets fullbordan har förlegat.

Det hände den 12 april 2018 till juni 2018, på bland annat Oriongatan 164, Märsta, Sigtuna kommun

Mahmoud Qatanani har förnekat gärningen med följande klargöranden. Han har inte försökt vilseleda försäkringsbolaget. Han har inte anmält fordonet stulet. Om annan har gjort det är det inte något som han har känt till.

Sawsan Qatanani har förnekat gärningen med följande klargöranden. Hon har inte försökt vilseleda försäkringsbolaget. Hon hade fått information om att anmälan hade återkallats. Hon hade därför sett saken som utagerad.

3.8 Stämningsansökans struktur åtalspunkterna 1-6

Rätten får inte döma över någon annan gärning än den som framgår av påståendet eller på egen hand fylla ut och komplettera gärningspåståendet i annan utsträckning än vad som utgör en rimlig tolkning av det som görs gällande. I gärningsbeskrivningen ska åklagaren ange samtliga de faktiska förhållanden som utgör brott. Den tilltalade måste av gärningspåståendet kunna förstå vad det är som han eller hon påstås ha gjort och ha tillräckliga möjligheter att bedöma vad han eller hon ska försvara sig mot.

Med detta sagt har tingsrätten uppfattat stämningsansökans struktur som att en gärningsbeskrivning under en åtalspunktsrubrik är en påbyggnad på föregående gärningsbeskrivningar, det är såvitt gäller åtalspunkterna 1-6 alltså inte tal om var för sig helt fristående gärningsbeskrivningar.

När det i åtalspunkt 2 påstås att Firas och Ashraf Qatanani har agerat tillsammans och i samförstånd med Mahmoud Qatanani får även åtalet mot Mahmoud Qatanani anses avse att han har agerat tillsammans och i samförstånd med Firas och Ashraf Qatanani. Motsvarande förhållande får sedan anses gälla när det i åtalspunkt 3 påstås att Alexander Qatanani har agerat tillsammans och i samförstånd med Mahmoud, Firas

Avdelning 3

och Ashraf Qatanani. Även åtalet mot Mahmoud, Firas och Ashraf Qatanani avser således att de har agerat tillsammans och i samförstånd med inte bara varandra utan även med Alexander Qatanani, i den mån preciseringarna i tabell avseende var och en av dem gäller samma utbetalningstillfällen. Det innebär att om åklagaren t.ex. har bevisat att Ashraf och Alexander Qatanani har agerat tillsammans och i samförstånd, i enlighet med en uttalad eller underförstådd brottsplan, så kan den ene få bära straffrättsligt ansvar för en åtgärd som den andre har vidtagit.

Syftet med uppdelningen under olika rubriker för åtalpunkter är som tingsrätten uppfattar det enbart att särskilja på vilka sätt var och en av de inblandade har medverkat i brottets utförande, med påstådd följd att han är att betrakta som medgärningsman. I praxis har det inte ställts krav på att det i gärningsbeskrivningen närmare preciserats vad envar av påstådda medgärningsmän har gjort inom ramen för den brottsliga gärningen. Om åklagaren, som i detta fall, i sin gärningsbeskrivning har preciserat vad var och en av de tilltalade har gjort sig skyldig till är det bindande för domstolen. Prövningen på individnivå av vad var och en har gjort för att medverka blir då begränsad till att avse just de moment som anges i gärningsbeskrivningen för just den tilltalade.

När det gäller åtalpunkterna 4-6 finns det enligt tingsrätten inte i dem lästa självständigt något påstående om att de löner de tilltalade har tagit emot härrör från brott eller brottslig verksamhet, i vart gäller det åtalpunkten 6 där det inte finns något stycke om att gärningarna ingått som led i en planerad och organiserad brottslighet. Såsom påbyggnader på föregående åtalpunkter 1-3 får dock åklagaren i förhållande till Wafaa Mardini, Antonio Rifati och Nashat Zakholi anses ha gjort gällande att lönerna härrör från brott eller brottslig verksamhet. Det är då tal om de brott eller den brottsliga verksamhet som beskrivs i åtalpunkterna 1-3.

3.9 Tidigare frihetsberövanden

På grund av misstanke om brott som prövas genom denna dom har Mahmoud Qatanani varit berövad friheten som gripen, anhållen eller häktad på sätt framgår av bifogat avräkningsunderlag.

4 UTREDNINGEN

Samtliga tilltalade i målet har hörts angående åtalpunkterna 1-6. Sawsan och Mahmoud Qatanani har även hörts angående åtalpunkten 7.

På åklagarens begäran har följande personer hörts som vittnen angående åtalpunkterna 1-6.

- Cecilia Frisk Ellison, som är fysioterapeut på en postpoliomottagning, och Erik Necking, som är läkare på en postpoliomottagning. De har i huvudsak hörts angående postpolioproblematik i allmänhet samt läkarintyg, intyg och filmer beträffande Mahmoud Qatanani som de har tagit del av.
- Polisen Ulf Helin, angående hans iakttagelser under spaning vid Sawsan och Mahmoud Qatananis hem under oktober 2020 och hans iakttagelser vid husrannsakan hos dem i november 2020.
- Poliserna Peter Färnlund och Martin Fälling angående deras iakttagelser i samband med husrannsakan i Sawsan och Mahmoud Qatananis hem i november 2020.
- Cecilia Jonsson, kriminalvårdare häktet Kronoberg, angående den hjälp Mahmoud Qatanani fått under sin tid på häktet och hans rörelseförmåga.
- Mattias Eriksson, Rolf Malmgren och Liselott Näslund, som har varit grannar till Sawsan och Mahmoud Qatanani, i huvudsak angående Mahmoud Qatananis rörelseförmåga.
- Per Wilhelmsson, som tidigare arbetat på 4 Andi AB, i huvudsak angående hans och tilltalades arbete i bolaget.

På Sawsan Qatananis begäran har vittnesförhör hållits med Ibrahim Akkawi, säkerhetschef på SATS. Han har i huvudsak hörts angående inpassering och loggning

Avdelning 3

därav på SATS. Förhöret har hållits med anledning av att åklagaren har åberopat bevisning angående att Sawsan Qatanani har varit på SATS under tid som det till Försäkringskassan har rapporterats att hon har arbetat som assistent.

På Wafaa Mardinis begäran har vittnesförhör med hennes son Ali Shirzad hållits. Han har i huvudsak hörts om att han har använt Wafaa Mardinis telefon och kort samt gjort inloggningar med Wafaa Mardinis BankID. Förhöret har hållits med anledning av att åklagaren har åberopat bevisning angående att Wafaa Mardinis kort, telefon och BankID har använts på andra platser än hos Mahmoud Qatanani under tid som det till Försäkringskassan har rapporterats att hon har arbetat som assistent.

När det gäller åtalspunkten 7 har vittnesförhör hållits med Patrik Rudslätt Debou, försäkringsutredare Volvia, i huvudsak angående den förlustanmälan som gjordes, försäkringsbolagets utredning och vilket belopp som skulle ha utbetalats.

När det gäller samtliga ovan nämnda vittnesförhör har det inte kommit fram något som ger anledning för någon av vittnena att vilja felaktigt beskylla någon av de tilltalade för brott. Varken vad de har uppgett eller vad som i övrigt kommit fram ger anledning att utgå från att de skulle ha misstagit sig beträffande de omständigheter som de har hörts om eller att de, när de hördes inför tingsrätten, skulle ha glömt bort eller på något sätt blandat ihop vad de vid tillfället upplevde. Tingsrätten finner därför samtliga vittnens uppgifter både trovärdiga och tillförlitliga. Detta gäller i huvudsak även den berättelse som Wafaa Mardinis son Ali Shirzad har lämnat, om än att närståendes vittnesmål alltid ska bedömas med särskild försiktighet. Redan den omständigheten att de inte hörs under ed ger deras berättelser något lägre bevisvärde än annars.

Tingsrätten kommer inte att nedan redogöra för varken de tilltalades eller vittnenas berättelser i sin helhet utan i stället ta upp vad som har sagts i den mån det har haft en mer direkt betydelse för tingsrättens bedömning.

Utöver den muntliga bevisningen har åklagaren åberopat omfattande skriftlig bevisning samt förevisat fotografier och filmer. Även försvaret har åberopat annan bevisning än

muntlig. På motsvarande sätt som gäller för den muntliga bevisningen kommer sådan utredning att omnämnas i domskälen för det fall den har haft en mer direkt betydelse för tingsrättens bedömning.

På åklagarens begäran har även vittnet Anders Fintling Kellman hörts angående åtalspunkterna 1-6. Med beaktande av vad som har kommit fram om hans förhållanden med 4 Andi AB finns det dock särskild anledning att ifrågasätta trovärdigheten av hans berättelse. Hans uppgifter om hur assistansen åt Mahmoud Qatanani har utförts är därtill så vaga att de redan av den anledningen inte har något bevisvärde. Hans uppgifter om vem på 4 Andi AB som han har haft kontakt med vinner dock sådant stöd av utredningen i övrigt att det inte finns anledning att ifrågasätta den huvudsakliga innebörden därav. Med beaktande av att övrig utredning i så hög grad talar i samma riktning har de dock inte haft någon större betydelse för tingsrättens bedömning i målet.

5 OM ASSISTANSERSÄTTNING

Bestämmelser om assistansersättning finns sedan den 1 januari 2011 i 51 kap. socialförsäkringsbalken. För rätt till assistansersättning krävs att den försäkrade behöver assistans med i genomsnitt mer än 20 timmar i veckan för sådana grundläggande behov som avses i 9 a § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Med grundläggande behov avses andning, personlig hygien, måltider, på- och avklädning etc. Den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov kan få rätt till assistanstimmar även avseende andra personliga behov, om de inte kan tillgodoses på annat sätt.

Av 51 kap. 9 § socialförsäkringsbalken framgår att assistansersättning ska beviljas för ett visst antal timmar per vecka, månad eller längre tid, dock längst sex månader, när den försäkrade har behov av personlig assistans för sin dagliga livsföring. Assistansersättning kan beviljas för enkelassistans, vilket innebär att den assistansberättigade får hjälp av en assistent. Dubbelassistans kan beviljas för situationer där den assistansberättigade behöver hjälp av flera assistenter. Vid

Avdelning 3

Försäkringskassans bedömning av om den försäkrade behöver assistans i genomsnitt med mer än 20 timmar i veckan för de grundläggande behoven ska dubbel bemanning tas i beaktande vid tidsberäkningen (RÅ 2010 ref. 53)

För varje år bestäms med vilket belopp per timme som assistansersättning lämnas. Beloppet ska bestämmas som ett schablonbelopp som beräknas med ledning av de uppskattade kostnaderna för att få assistans (51 kap. 11 § socialförsäkringsbalken). Det görs skillnad mellan tid för aktiv assistans, väntetid och tid för beredskap. Med väntetid avses tid då den försäkrade under sin dygnsvila behöver ha en personlig assistent tillgänglig i väntan på att ett hjälpbehov uppstår, utan att det är fråga om tillsyn i form av grundläggande eller andra personliga behov. Med tid för beredskap avses tid då assistenten istället finns till förfogande på annan plats, exempelvis i sitt hem, i väntan på att ett hjälpbehov uppstår. En timmes väntetid ersätts med ett belopp som motsvarar en fjärdedel av den ersättning som betalas ut för en assistanstimme. En timmes tid för beredskap ersätts med ett belopp som motsvarar en sjundedel av den ersättning som betalas ut för en assistanstimme. (Se 6 § Riksförsäkringsverkets föreskrifter [RFFS 1993:24] om assistansersättning och 2 § Försäkringskassans föreskrifter [FKFS 2016:4] om assistansersättning, Försäkringskassans föreskrifter trädde i kraft den 1 oktober 2016 och ersatte då Riksförsäkringsverkets föreskrifter.) Vad det är för typ assistans är alltså av betydelse för hur mycket assistansersättning som ska betalas ut. Mahmoud Qatananis beslut om assistans och ingivna tidsredovisningar för assistans har avsett timmar med aktiv assistans.

Enligt 51 kap. 4 § socialförsäkringsbalken lämnas assistansersättning endast under förutsättning att den används för köp av personlig assistans eller för kostnader för personliga assistenter. Den försäkrade kan få personlig assistans på två olika sätt – antingen genom att själv anställa personliga assistenter eller genom att anlita en anordnare av assistans som tillhandahåller personliga assistenter. När den försäkrade köper sin personliga assistans av en anordnare innebär det att denne ser till att personliga assistenter utför arbete hos den som har köpt tjänsten. På begäran av den försäkrade kan Försäkringskassan besluta att assistansersättningen ska betalas ut direkt till assistansanordnaren.

Assistansersättningen betalas som huvudregel ut månadsvis med visst belopp för det antal beviljade assistanstimmar som assistans har lämnats, dvs. i efterskott. För att den assistansberättigade inte ska behöva ligga ute med pengar får emellertid utbetalningen av assistansersättning för en viss månad grundas på ett beräknat antal assistanstimmar för den månaden. Utbetalningen av assistansersättningen blir därmed preliminär. Under dessa förhållanden ska avräkning för större avvikelser göras efter att den preliminära utbetalningen har skett. Det slutliga beloppet som assistansersättning utbetalas med fastställs därefter vid en slutavräkning som ska göras senast två månader efter utgången av varje tidsperiod för vilken assistansersättning har beviljats (se 51 kap. 14 och 15 §§ socialförsäkringsbalken). I aktuellt fall har utbetalningarna av assistansersättning många gånger skett preliminärt varje månad baserat på antal beviljade assistanstimmar. För tiden efter oktober 2016 lämnades dock räkningar och tidsrapporter in före utbetalning.

Den ersättningsberättigade ska redovisa till Försäkringskassan hur de beviljade assistanstimmarna har använts. Arbetsgivaren eller uppdragsgivaren för en assistent ska för varje personlig assistent och månad lämna uppgifter om antalet utförda assistanstimmar (tidsredovisning). De tidsredovisningarna innehåller alltså uppgifter om vem som utfört assistansen och dennes arbetstider. Arbetsgivaren eller uppdragsgivaren, i det här fallet 4 Andi AB, ska underteckna tidsredovisningen. Assistenten ska bestyrka de uppgifter som lämnas på blanketten. Enligt Försäkringskassans vägledning 2003:6 om assistansersättning visar arbetsgivaren eller uppdragsgivaren genom sin underskrift dels att det är den som har lämnat uppgifter, dels att det som assistenten har intygat på tidsredovisningen är korrekt utifrån det som den kan förväntas känna till om assistenternas arbetade tid utifrån sitt ansvar som arbetsgivare eller uppdragsgivare. (Vägledningen har i det avseendet samma lydelse vid tidpunkten för dom i version nr 28 som i version 14 beslutad den 7 oktober 2016). Efter utgången av varje månad ska en sammanställning av antalet utförda assistanstimmar redovisas till Försäkringskassan (assistansräkning). Räkningen ska undertecknas av den som får assistans, i det här fallet Mahmoud Qatanani. Om det har varit tal om en preliminär utbetalning ges alltså tidsredovisningar och

assistansräkningar för en viss månad in efter att utbetalning av assistansersättning för samma månad har skett. (Se 13 § Riksförsäkringsverkets föreskrifter [RFFS 1993:24] om assistansersättning och 5 § Försäkringskassans föreskrifter [FKFS 2016:4] om assistansersättning.)

Till en början undertecknades både tidsredovisningarna och assistansräkningarna för hand. När det gäller tidsredovisningar och assistansräkningar för Mahmoud Qatanani kom man dock i huvudsak att övergå till att använda e-tjänsten Rikta Tid. Rikta Tid är en e-tjänst för personlig assistans som kan användas för – såvitt kommit fram – schemaläggning, tidsredovisning, assistansräkningar och export av uppgifter till lönesystem. Såvitt gäller tidsredovisningar för Mahmoud Qatanani kom de att från och med september månad 2015 (dvs. underskrifter i oktober 2015) att huvudsakligen ges in digitalt. Såvitt gäller assistansräkningar kom de att lämnas in digitalt från och med februari 2019 (dvs. underskrift mars 2019).

Den som får assistansersättning har en skyldighet att anmäla ändrade förhållanden som påverkar rätten till eller storleken på förmånen (110 kap. 46-47 §§ socialförsäkringsbalken). Vidare ska den som lämnar Sverige för en tid som kan antas påverka ersättningen från socialförsäkringsskyddet anmäla det till Försäkringskassan (110 kap. 45 § socialförsäkringsbalken).

6 OM BIDRAGSBROTT

6.1 Allmänt

Reglerna om bidragsbrott finns i bidragsbrottslagen (2007:612). Lagen är enligt 1 § tillämplig på sådana bidrag, ersättningar, pensioner och lån för personligt ändamål som enligt lag eller förordning beslutas av bl.a. Försäkringskassan. Per den 1 januari 2020 skedde det en lagändring i bidragsbrottslagen som i huvudsak innebar att man skilde mellan bidrag etc. som betalades ut till en enskild person (ekonomisk förmån) och bidrag etc. som avser en enskild person, men betalas ut till eller tillgodoräknas någon annan än den enskilde (ekonomiskt stöd). Enligt 2 § ska den dömas för bidragsbrott som uppsåtligen lämnar oriktiga uppgifter eller inte anmäler ändrade förhållanden som

Avdelning 3

han eller hon är skyldig att anmäla enligt lag eller förordning, och på så sätt orsakar fara för att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd felaktigt betalas ut eller tillgodoräknas med ett för högt belopp.

En fråga är om det kan dömas för bidragsbrott avseende assistansersättning som innan den 1 januari 2020 betalades ut till en assistansanordnare. I förarbetena till ändringarna som trädde i kraft den 1 januari 2020 anges att det har funnits oklarheter kring om lagen omfattade ekonomiskt bistånd som betalas ut till någon annan än den enskilde. Man pekade särskilt på att det fanns en osäkerhet när det handlade om ersättning för personlig assistens som betalas ut direkt till en assistansanordnare (prop. 2018/19:132 s. 16-17). Det här fallet gäller just assistansersättning som efter anvisning har betalats ut till en assistansanordnare. Tingsrätten gör dock bedömningen att sådan assistansersättning som betalas direkt till assistansanordnaren utgör en sådan ekonomisk förmån som omfattades även av tidigare lydelse av bidragsbrottslagen och av straffansvaret i 2 §. Tingsrätten hänvisar härvid till vad som framgår av hovrättspraxis (se Göta hovrätts dom den 8 maj 2010 i mål nr B 1500-20 och Hovrätten över Skåne och Blekinges dom den 21 december 2018 i mål B 2462-18). I den mån det är aktuellt att fälla de tilltalade till ansvar anser tingsrätten alltså att brotten bör rubriceras som bidragsbrott. Rättens prövning av åtalspunkterna 2-3 i det följande utgår därmed från vad åklagaren har påstått ifråga om bidragsbrott och de för bidragsbrott relevanta rekvisiten, inte i fråga om bedrägeri.

Med oriktiga uppgifter avses både osanna och ofullständiga uppgifter. Det spelar ingen roll hur uppgifterna har lämnats, även lämnande av muntliga uppgifter omfattas. Det krävs inte heller att uppgiften lämnas till beslutande myndighet, i det här fallet Försäkringskassan, utan uppgiften kan lämnas även till annan. Det avgörande är om uppgiftslämnandet leder till fara för oriktig utbetalning av ekonomiskt bistånd. Inte bara förmånstagaren utan även annan som lämnar oriktiga uppgifter som underlag för beslut om ekonomiska förmåner kan göra sig skyldig till bidragsbrott.

Åklagaren har påstått att gärningarna har begåtts uppsåtligen. Det krävs då att brottsrekvisiten enligt det tillämpliga straffbudet är täckta av uppsåt. Uppsåtet ska alltså täcka dels uppgiftens oriktighet alternativt skyldigheten att anmäla ändrade förhållanden, dels faran för en oriktig utbetalning. Enligt den s.k. täckningsprincipen krävs dock inte fullständig överensstämmelse mellan en tilltalads föreställning om händelseförloppet och det verkliga förloppet. När flera är inblandade i en brottslig verksamhet har inte alltid varje medverkande vetskap om precis hur brottet närmare går till, och detta krävs inte heller för att uppsåtskravet ska vara uppfyllt. När det gäller skattebrott har Högsta domstolen uttalat att uppsåtet ska omfatta att det ska lämnas oriktiga uppgifter till Skatteverket varigenom fara uppkommer för att skatt eller avgift undandras det allmänna. Det krävs emellertid inte att uppsåtet omfattar vilka skatter och avgifter som kan påverkas av handlandet eller exakt vilket belopp som riskerar att undandras. (Se rättsfallet NJA 2007 s. 929.) Motsvarande principer för uppsåt gäller i detta fall, oavsett om en viss tilltalads medverkan är att bedöma som medgärningsmannaskap eller medhjälp. Åklagaren måste bevisa att den tilltalade har uppsåt i förhållande till att oriktiga uppgifter lämnas, eller ändrade förhållanden inte anmäls, och att det leder till fara för felaktig utbetalning av ett ekonomiskt stöd eller en ekonomisk förmån. Det krävs dock inte att det är bevisat att den tilltalade hade uppsåt i förhållande till precis vilka uppgifter som har lämnats, eller i förhållande till exakt hur mycket som riskerade att betalas ut.

6.2 Frågan om fullbordanstidpunkt, fara vid förskottsutbetalningar och preskription

I likhet med vad åklagaren har påstått finner tingsrätten att om åtalet är bevisat så får det anses vara fråga om ett bidragsbrott vid varje utbetalningstillfälle (se rättsfallet NJA 2012 s. 886).

I målet har det framställts invändningar om preskription. Av 35 kap. 4 § brottsbalken följer att preskriptionstiden ska räknas från den dag brottet begicks. Det innebär att preskriptionstiden ofta börjar löpa när brottet fullbordats. Bidragsbrott fullbordas redan när fara för en oriktig utbetalning uppkommer. De tilltalade i åtalspunkterna 1-3 är åtalade för att inte bara ha orsakat fara för oriktig utbetalning, utan för att ha orsakat

Avdelning 3

faktiska felaktiga utbetalningar från Försäkringskassan. Det gör dock ingen skillnad för frågan om när brottet ska anses vara fullbordat. Fullbordanspunkten vid aktivt uppgiftslämnande sammanfaller normalt med uppgiftslämnandet, medan det vid brott som består av åsidosatt anmälningsskyldighet finns ett visst tidsutrymme efter att skyldighet att anmäla ändrade förhållanden uppstått innan brottet kan anses fullbordat. Detta oavsett om och när utbetalning har skett. Att brottet är fullbordat vid tidpunkten för uppgiftslämnande innebär dock inte nödvändigtvis att preskriptionstiden börjar löpa vid den tidpunkten. Att brottets fullbordan inte nämnts i lagtexten som utgångspunkt för preskriptionstiden beror på att preskriptionstiden kan börja löpa först efter det att brottet blivit fullbordat. Ett brott kan nämligen fortsätta att begås även i tiden efter det att brottet är fullbordat. I sådant fall ska lagföring av brottet kunna ske inom en preskriptionstid som räknas först från det brottet upphört att begås.

Högsta domstolen har som ovan anförts slagit fast att vid bidragsbrott är utgångspunkten att det är fråga om en gärning vid *varje utbetalningstillfälle*, vilket får anses innebära att varje utbetalning avslutar ett brott. Det talar för att preskriptionstiden ska börja löpa vid tidpunkten för utbetalning, i vart fall såvitt gäller mottagaren av utbetalningen och om utbetalningen ligger i tiden efter uppgiftslämnandet (det kan som i detta fall vara tal om förskottsutbetalning). För andra än förmånstagaren kan det vid aktivt uppgiftslämnande i stället vara aktuellt att anse att preskriptionstiden börjar löpa från tidpunkten för uppgiftslämnande, även om utbetalningen sker därefter. (Se Roos, Bidragsbrottslag [2007:612], 2 §, JUNO, Lexino version senast genomgången: 1 januari 2019 och Svea hovrätts dom den 15 mars 2018 i mål nr B 3199-17.)

I det här fallet är de påstått oriktiga uppgifterna i tidsredovisningarna och assistansräkningarna centrala för assistansersättningen, det är tal om aktivt uppgiftslämnande där brottet för assistansersättning viss månad är fullbordat i och med att uppgifterna lämnas. Det gäller enligt tingsrätten även när det har varit tal om förskottsutbetalningar och uppkommen fara avsett utebliven reglering (se ovan om förskottsbetalningar). De oriktiga uppgifterna har lett till att någon reglering inte har skett. Tingsrätten anser att uppkommen fara för utebliven reglering får anses omfattas

av åklagarens påstående om felaktigt utbetald assistansersättning. (Se dock även Göta hovrätts dom den 8 maj 2020 i mål nr 1500-20 när det gäller i förhållande till vilken månads ersättning faran avser när det är tal om förskottsbetalning.)

Sawsan och Mahmoud Qatanani delgavs stämning den 1 november 2021. Firas, Alexander och Ashraf Qatanani delgavs stämning den 8 november 2021. Under förutsättning att den nu aktuella brottsligheten ska bedömas som grov har den en preskriptionstid om tio år (se 35 kap. 1 § första stycket 3 brottsbalken). Den första månaden som åtalet avser är november 2011. Assistansersättningen för november 2011 betalades ut i förskott den 18 november 2011. Åklagaren har påstått att det fanns oriktiga uppgifter i tidsredovisningar och assistansräkningar för den månaden. Tidsredovisningarna och assistansräkningen lämnades in till Försäkringskassan i december 2011. Vad som nu och ovan anförts innebär enligt tingsrätten att när det gäller assistansersättning för november 2011 har det eventuella brottet avseende assistansersättning fullbordats i och med uppgiftslämnandet i tidsredovisningar och assistansräkningar under december 2011. Med den bedömningen har ingen av åtalade gärningarna preskriberats, under förutsättning att de är att bedöma som grova bidragsbrott och tioårig preskriptionstid gäller. Om de påstådda gärningarna i stället är att bedöma som av normalgraden gäller dock en femårig preskriptionstid, varvid eventuella fullbordade och avslutade brott i tiden innan den 1 respektive den 8 november 2016 har preskriberats.

6.3 Frågan om oriktiga uppgifter när det gäller förläggningen i tid redan i sig kan orsaka felaktig utbetalning av assistansersättning

En fråga i målet är om oriktiga uppgifter avseende förläggning i tid, eller med andra ord uppgifter om när en assistent har utfört arbete, redan i sig kan ha orsakat felaktig utbetalning av assistansersättning.

Inledningsvis kan det konstateras att det inte råder någon tvekan om att den ersättningsberättigade ska redovisa till Försäkringskassan vem som har utfört assistansen och under vilka tider detta har skett. Det råder inte heller något tvivel om att assistansersättning endast betalas ut under förutsättning att den används för köp av

Avdelning 3

personlig assistans eller för andra kostnader för personliga assistenter. Om annan person än en anställd assistent, t.ex. en anhörig till Mahmoud Qatanani, har hjälpt honom så kan det inte redovisas som tid för utförd assistans. Den felaktiga tidsredovisningen har i så fall lett till felaktigt utbetald assistansersättning. Det kan inte heller ifrågasättas att oriktiga uppgifter om vem av anställda assistenter som har utfört assistansen och när den har utförts riskerar att försvåra Försäkringskassans kontrollverksamhet.

Utbetalningen av assistansersättning är dock inte bara beroende av hur många timmar assistans som anställda assistenter har utfört utan också av under vilka tider som assistans har utförts och av vem. Den aktuella regleringen finns i 51 kap. 16 § socialförsäkringsbalken. Arbete får enligt bestämmelsen inte ha utförts på arbetstid som överstiger viss reglerad tid. Under hela den för åtalet aktuella tiden har den bestämmelsen varit tillämplig. Den har dock ändrats i väsentliga avseenden per den 1 juli 2013. Fram till den 1 juli 2013 träffade den endast vad som ansågs som kostnad för personlig assistans som den försäkrade själv lämnade, dvs. vad en assistansberättigad som själv anställde en personlig assistent kunde få ersättning för. Begränsningen gällde alltså endast när assistenten var anställd av den assistansberättigade själv. Det här målet avser endast att assistenten varit anställd av en assistansanordnare, av 4 Andi AB och inte av Mahmoud Qatanani. Lagändringen syftade just till att alla assistenter skulle omfattas av arbetstidsbegränsningen, även om annan än den assistansberättigade var arbetsgivaren (se SOU 2012:6 s. 358 f. och prop. 2012/13:1, utgiftsområde 9, s. 221).

Från den 1 juli 2013 betalas ersättning ut, oavsett vem som är arbetsgivare, endast om den har utförts i enlighet med arbetstidslagstiftningen och har utförts av någon som har fyllt 18 år. Den betalas inte ut om assistans utförts av någon som till följd av ålderdom, sjukdom eller liknande orsak saknar förmåga att utföra arbete som personlig assistent. Vidare gäller att om assistansersättning har utförts av någon bosatt utanför EES så betalas assistansersättning ut endast om det finns särskilda skäl. När assistansanordnare har varit arbetsgivare har alltså utbetalning av assistansersättning sedan den 1 juli 2013 varit klart avhängigt av inte bara antalet timmar assistans som har utförts utan även av vem som har utfört assistansen och när i tiden som den har

utförts. Enligt tingsrätten gäller i vart fall sedan lydelsen den 1 juli 2013 att rapporteringen av vem som utfört arbete när är av sådan betydelse för utbetalningen av assistansersättning att felaktigheter i tidsredovisningarna när det gäller det i sig kan orsaka felaktiga utbetalningar (se även Hovrätten över Skåne och Blekinges dom den 21 december 2018 i mål B 2462-18).

Frågan är hur man ska se på tiden innan den 1 juli 2013. Den frågan har behandlats av Göta hovrätt i en dom den 16 oktober 2014 i mål nr B 2561-13. Hovrätten gjorde bedömningen att såvitt gäller den tiden så påverkade inte felaktiga uppgifter om vem som utfört assistansen Försäkringskassans utbetalningar av assistansersättning. Det är enligt hovrätten först efter lagändringen som det blev av mer påtaglig betydelse för Försäkringskassan att få korrekta uppgifter om vilka som varit assistenter, dvs. vem av de anställda assistenterna som utfört vilka av de utförda timmarna. Tingsrätten delar den bedömningen. Samma resonemang kan föras när det gäller uppgifter om förläggningen av utförda assistanstimmar, dvs. när en assistent har utfört arbetet.

Vad som nu anförts innebär således att oriktiga uppgifter vad gäller vem av anställda assistenter som har utfört arbete och när inte är av direkt betydelse för utbetalningen av assistansersättning såvitt gäller tiden innan den 1 juli 2013, men däremot från den 1 juli 2013 och framåt.

7 ORIKTIGA UPPGIFTER OM OMFATTNINGEN AV OCH FÖRLÄGGNINGEN I TID AV UTFÖRD ASSISTANS

7.1 Åklagarens påståenden därom och betydelsen därav

För bidragsbrott är det tillräckligt med fara för felaktigt utbetald assistansersättning. Gärningsbeskrivningarna i åtalspunkterna 1-3 avser dock inte bara att fara förelegat utan att agerandet till och med har lett till felaktigt utbetald assistansersättning. Det står dock i detta fall klart att assistansersättning har betalats ut i den omfattning som åklagaren har påstått. Den avgörande frågan blir enligt tingsrätten i vad mån Försäkringskassan, vid kännedom om de rätta förhållandena, skulle ha betalat ut assistansersättning. Det kan vara så att Försäkringskassan inte hade betalat ut något

Avdelning 3

alls, vilket beloppen i gärningsbeskrivningarna avser. Vidare kan det vara fråga om en utbetalning med ett för högt belopp, dvs. där det i och för sig finns en grundläggande rätt till förmånen men med ett mindre belopp (se prop. 2006/07 s. 95 f.).

Det är klarlagt att det bland ingivna tidsredovisningar finns uppgifter som innebär att en viss assistent arbetat vissa timmar, fast den personen har varit någon helt annanstans och inte utfört arbete för Mahmoud Qatanani överhuvudtaget. Det är dock tvistigt till hur stor del tidsredovisningarna har varit felaktiga sett till hur många timmar som någon varit på plats i närheten av Mahmoud Qatanani. Åklagaren har påstått fullständig utevaro i högre grad än vad tilltalade i målet har berättat om. Tilltalade har vidare gjort gällande att man har bytt timmar med varandra eller arbetat in missade timmar vid annat tillfälle. Enligt vad som berättats kan timmar, som sedan jobbats igen, ha missats för att en assistent pga. sjukdom eller annat eget hinder inte kunnat arbeta schemalagda timmar. Det har också påståtts att timmar kan ha missats för att Mahmoud Qatanani har varit på dåligt humör eller varit rädd för att bli smittad av främst covid 19 och därför skickat iväg assistenten. Det står klart att dessa eventuella ändringar i förhållande till schemat avseende när arbete har skett och av vem, har gjorts utan att de har fått genomslag i tidsredovisningarna. I tidsredovisningarna har såvitt kommit fram den schemalagda tiden rapporterats. Ingen av de tilltalade har lämnat uppgifter innebärande att tidsredovisningarna någon gång har ändrats för att faktiskt arbetad tid inte motsvarade schemalagd.

Det är också tvistigt i vad mån en person som i och för sig har varit i närheten av Mahmoud Qatanani verkligen har utfört assistans. I målet förekommer uppgifter om att den som fått lön för arbete som assistent har varit på plats i Mahmoud Qatananis bostad, men mest väntat. Det är enbart för aktiv assistans som Mahmoud Qatanani har beviljats assistansersättning, inte för väntetid eller tid för beredskap. Det är också enbart timmar avseende aktiv assistans som har rapporterats i tidsredovisningarna och assistansräkningarna.

Åklagaren har påstått att det har lämnats oriktiga uppgifter om *omfattningen* av utförd assistans åt Mahmoud Qatanani (se åp 1). Åklagarens påstående om oriktiga uppgifter

Avdelning 3

såvitt gäller arbetstider och belopp (åp 2-3) får också anses innebära oriktiga uppgifter av betydelse för omfattningen av utförd assistans. Påståendet om oriktiga uppgifter såvitt gäller omfattningen av utförd assistans respektive arbetstider/belopp får vidare anses innefatta både ett påstående om att arbete inte alls utförts rapporterade timmar och ett påstående om att det i vart fall inte har varit tal om arbete i form av egentlig aktiv assistans. Det vill säga att även om en tidsredovisning är korrekt i det avseendet att en assistent skulle ha varit på plats uppgivna timmar, så är tidsredovisningen missvisande när det gäller uppgiften om arbetstid eftersom aktiv assistans inte har utförts i den omfattningen. En korrekt uppgift om arbetstid avser enligt åklagaren, och tingsrätten, de timmar som en assistent varit på plats och utfört aktiv assistans.

Eftersom assistansersättning endast utgår för utförd aktiv assistans så är en oriktig uppgift om omfattningen av utförd assistans (arbetstider) i sig en oriktighet som lett till att assistansersättning felaktigt har betalats ut, i vart fall såvitt gäller skillnaden mellan det antal timmar som assistansersättning har betalats ut för och det antal timmar som aktiv assistans faktiskt har utförts. Åklagaren har också påstått att Mahmoud Qatanani har lämnat överdrivna eller helt falska uppgifter om sitt hälsotillstånd och att han varit i omfattande behov av omvårdnad och tillsyn. Om aktiv assistans har utförts färre antal timmar än vad Försäkringskassans beslut om assistans berättigat till så talar det för att Mahmoud Qatanani inte haft behov av beviljade assistanstimmar, vilket talar för att han har lämnat oriktiga uppgifter om sitt hälsotillstånd och behov av assistans. Samma sak gäller förstås omvänt. Om Mahmoud Qatananis hälsotillstånd och behov av assistans inte har motsvarat de assistanstimmar som beviljats (och rapporterats) så talar det för att det också har lämnats oriktiga uppgifter om omfattningen av utförd assistans, både vad gäller antal timmar som assistenten varit på plats och i vad mån aktiv assistans har utförts under de timmarna.

Åklagarens gärningspåståenden avser dock inte bara oriktigheter såvitt gäller omfattningen av utförd assistans utan även att de tidsredovisningar som har getts in har varit felaktiga såvitt gäller *förläggningen i tid* för påstådd utförd personlig assistans åt Mahmoud Qatanani (se åp 1). Åklagarens påstående om oriktiga uppgifter såvitt gäller assistenter och arbetstider får också anses innefatta oriktiga uppgifter vad gäller just

Avdelning 3

förläggningen i tid (åp 2-3). Tingsrätten har ovan funnit att såvitt gäller tiden från den 1 juli 2013 kan oriktiga uppgifter i det avseendet i sig orsaka felaktiga utbetalningar av assistansersättning. En annan sak är att oriktiga uppgifter om förläggningen i tid för påstådd utförd personlig assistans, med de svårigheter att kontrollera utförandet av assistansen som följer på det, talar för att det också har förekommit oriktigheter när det gäller uppgifter om omfattningen av utförd assistans. Därmed även för att det har förekommit oriktigheter när det gäller uppgifter om hälsotillstånd och hjälpbehov. Som bevisfakta är oriktiga uppgifter om förläggningen i tid för påstått utförd assistans av betydelse även för tid innan den 1 juli 2013.

Omständigheter i målet som är direkt av betydelse för Försäkringskassans utbetalningar av assistansersättning kan alltså även vara av betydelse som bevisfakta för andra omständigheter som har sådan direkt betydelse. Tingsrätten har ovan nämnt några sådana förhållanden. Ett annat sådant förhållande är att om tingsrätten finner bevisat att flera personer på likartat sätt har lämnat oriktiga uppgifter när det gäller omfattning av och förläggning i tid av utförd assistans kan det tala för en gemensam brottsplan (se åp 2-3).

Åklagarens påstående om oriktiga uppgifter i tidsredovisningarna och assistansräkningarna såvitt gäller omfattningen av och förläggningen i tid för påstått utförd assistans är alltså av stor vikt i målet. Både som gärningspåståenden i sig och sett till det bevisvärde de har för andra gärningspåståenden. Innan tingsrätten bedömer i vad mån åklagaren har bevisat oriktigheter i tidsredovisningarna och assistansräkningarna vad avser omfattningen av och förläggningen i tid för påstått utförd assistans behöver dock något nämnas med anledning av en fråga som lyfts av försvaret vad gäller tingsrättens bevisvärdering i målet.

Åtalspunkterna 1-3 avser all utbetald assistansersättning under de tidsperioder som respektive åtal omfattar. Åklagaren har för några tidsredovisningar åberopat bevisning i form av t.ex. kortköp och BankID-inlogningar som direkt talar för att uppgiven assistent varit på annan plats än Mahmoud Qatanani och således inte kunnat utföra assistansarbete under rapporterad tid. Försvaret har särskilt lyft att det inte för varje

Avdelning 3

enskild tidsredovisning har presenterats sådan bevisning utvisande att uppgiven assistent inte har varit på plats under rapporterade timmar. Vidare att den bevisning som har presenterats avser endast de senare år som åtalet omfattar. För de tidigare åren finns ingen sådan bevisning alls.

Tingsrätten önskar här påtala att åtalet inte avser att det har varit oriktigheter i varjeenskild tidsredovisning vad gäller antal timmar på plats och de timmarnas förläggning i tid. Åtalet avser i stället att i gärningsbeskrivningarna påstådda oriktiga uppgifter samlat har inneburit att Försäkringskassan betalade ut assistansersättning, som myndigheten inte hade betalat ut med vetskap om de rätta förhållandena, inte för någon månad och inte till någon del. Om rätten gör bedömningen att det i ingivna tidsredovisningar systematiskt förekommer felaktiga uppgifter av relevans för om utbetalning ska ske är det enligt tingsrätten så att Försäkringskassan, vid kännedom om de rätta förhållandena, inte skulle ha betalat ut någon assistansersättning alls. Detta även om det har förekommit enskilda tidsredovisningar med korrekta uppgifter om vilken tid en assistent har varit på plats i närheten av Mahmoud Qatanani och även gett honom viss hjälp (jfr Svea hovrätts dom den 23 juli 2015 i mål nr B 5912-14). Till detta kommer att de för åtalet mest centrala påståendena handlar om att Mahmoud Qatanani aldrig haft behov av hjälp 20 timmar såvitt gäller de grundläggande behoven, dvs. han har inte haft ett hjälpbehov av den omfattningen att han har haft rätt till assistansersättning och inte heller av den omfattningen att aktiv assistans har utförts i den omfattning som påstås i tidsredovisningarna och assistansräkningarna. Den bevisning som åklagaren har åberopat angående Mahmoud Qatananis verkliga hälsa och behov av aktiv assistans gäller generellt för samtliga tidsredovisningar.

Den omständigheten att det endast är beträffande de senare åren som åtalet avser som det finns direkt bevisning (t.ex. BankID-inloggningar och kortköp) innebärande att assistenterna inte varit på plats rapporterade timmar gör dock att påstått felaktiga uppgifter vad gäller hälsotillstånd och om behov av omvårdnad och tillsyn blir av särskilt stor betydelse för de tidiga åren som åtalet avser. Inte minst som bevisfakta för att det har förekommit oriktiga uppgifter i tidsredovisningarna och assistansräkningarna när det gäller omfattningen av utförd assistans. Om åklagaren har

Avdelning 3

bevisat att Mahmoud Qatananis hälsotillstånd var sådant att det inte fanns behov av aktiv assistans i rapporterad omfattning, har hon som utgångspunkt också bevisat att aktiv assistans inte har utförts i sådan omfattning. Som exempel kan nämnas att åklagaren har bevisat att Mahmoud Qatanani inte hade sådant behov av assistans att han hade rätt till assistansersättning (inte behov av personlig assistans avseende grundläggande behov 20 timmar eller mer per vecka). I så fall har hon som utgångspunkt också bevisat att Sawsan Qatanani respektive Alexander Qatanani i tidsredovisningarna för t.ex. december 2011 har lämnat oriktiga uppgifter såvitt gäller antal timmar assistansarbete (på 1 tredje stycket) respektive arbetstider (på 3) när de i dessa har uppgett att de utfört aktiv assistans under ett stort antal timmar. Alexander Qatanani har rapporterat 190 timmar utförd aktiv assistans den månaden. Sawsan Qatanani har rapporterat 84 timmar (utöver det har det för annan person redovisats 215,5 aktiva assistanstimmar). De uppgifterna kan som utgångspunkt inte stämma om Mahmoud Qatananis hälsa och behov av assistans var så god att han inte ens var berättigad till assistansersättning. Åklagaren har då också bevisat att Mahmoud Qatanani i assistansräkningen för den månaden har lämnat oriktiga uppgifter om omfattningen av utförd assistans.

I detta sammanhang bör det också påminnas om bedömningen ovan innebärande att oriktiga uppgifter vad gäller vem av anställda assistenter som har utfört arbete och när inte ska anses ha varit av direkt betydelse för utbetalningen av assistansersättning såvitt gäller tiden innan den 1 juli 2013. Det förstärker ytterligare vikten av bevisningen som handlar om Mahmoud Qatananis hälsotillstånd och behov av assistans samt vad det säger om omfattningen av utförd assistans. Det bör också redan här nämnas att gärningsbeskrivningen är formulerad på det viset att när det handlar om oriktiga uppgifter om hälsotillstånd och behov av assistans är det enbart de uppgifter som har lämnats efter den 1 november 2011 som är av direkt relevans. Centralt för påståendet om oriktiga uppgifter som hälsotillstånd och behov av assistans blir alltså vilka uppgifter som har lämnats i samband med ansökan den 1 maj 2013 och under den därpå följande processen, inte uppgifter som har lämnats i samband med ansökningar i tiden innan den 1 november 2011. Det gör att för de utbetalningar som har skett under

våren 2013 och dessförinnan är det påståendet om oriktiga uppgifter om omfattningen av påstått utförd assistans som är avgörande.

7.2 Det har lämnats oriktiga uppgifter såvitt gäller omfattningen av och förläggningen i tid av utförd assistans

Åklagaren har inte motbevisat de tilltalades uppgifter om att assistans har utförts i någon omfattning, i vart fall på det sätt att en person har varit på plats i närheten av Mahmoud Qatanani och hjälpt till vid någon enstaka förflyttning i och ur rullstolen. Tingsrätten gör dock bedömningen att åklagaren har ställt utom rimligt tvivel att det i de tidsredovisningar och assistansräkningar som åtalet avser har lämnats oriktiga uppgifter vad gäller omfattningen av utförd assistans (uppgifter om arbetstider/belopp). Åklagaren har bevisat att assistenter inte har utfört aktiv assistans det antal timmar som tidsredovisningarna och assistansräkningarna ger sken av. Det är därvid ställt utom rimligt att det har varit tal om en betydande skillnad mellan faktiskt utförd assistans och rapporterat antal timmar aktiv assistans. Med beaktande av vad som har kommit fram om Mahmoud Qatananis verkliga hälsotillstånd och behov av assistans under senare år, när hans hälsotillstånd om något har varit sämre än de tidigare åren som åtalet avser, är det bevisat att någon egentlig aktiv assistans knappt kan ha utförts under de tidiga år då oriktiga uppgifter om omfattningen av utförd assistans blir av särskilt central betydelse.

När det gäller uppgifter om förläggningen i tid av påstått utförd assistans är det tiden från och med juli 2013 som är av direkt relevans. Av utredningen avseende de senare åren som åtalet avser framgår att det har funnits betydande skillnader när det gäller vilka timmar som det påstås att en assistent har varit på plats och när den faktiskt har varit det. Av betydelse är också att det står klart att Mahmoud Qatananis hälsotillstånd om något har försämrats med tiden. Den omständigheten, sett med bevisningen avseende de senare åren angående oriktiga uppgifter om förläggningen i tid, ger att det är ställt utom rimligt tvivel att det även under juli 2013 och framåt (alltså under tidigare år) har förekommit oriktiga uppgifter vad gäller förläggningen i tid för påstått utförd assistans (uppgifter om assistenter/arbetstider).

Avdelning 3

I målet finns alltså övertygande bevisning om att assistans i flera fall inte har utförts alls och att det i vart fall inte har varit tal om aktiv assistans. Det finns också övertygande bevisning avseende att den assistans som kan ha utförts i betydande grad inte har utförts av den person och på de tider som har påståtts. Tingsrätten lägger särskild vikt vid följande omständigheter och kommer nedan att för varje omständighet något utveckla bedömningen därav.

- Det har redovisats assistanstid för Per Wilhelmsson, även när han inte har arbetat som assistent.
- Det har för assistenter som inte varit med på resorna redovisats assistanstid när Mahmoud Qatanani varit i Jordanien.
- Det har även vid andra tidpunkter redovisats assistanstid för Wafaa Mardini, trots att hon inte har varit hos Mahmoud Qatanani den tiden.
- Det har även vid andra tidpunkter redovisats assistanstid för Antonio Rifati, trots att han inte har varit hos Mahmoud Qatanani den tiden.
- Det har redovisats assistanstid för Sawsan Qatanani trots att hon inte har varit hos Mahmoud Qatanani den tiden.
- Det har redovisats assistanstid för Nashat Zakholi trots att han inte har varit hos Mahmoud Qatanani den tiden.
- Det har lämnats uppgifter om omöjliga arbetstider.
- Assistans har inte utförts nattetid i den omfattning som har rapporterats.
- Mahmoud Qatanani har inte under den för åtalet aktuella tiden haft behov av personlig assistans avseende grundläggande behov 20 timmar eller mer per vecka.

Tingsrätten finner det alltså ställt utom rimligt tvivel att det under åtalstiden systematiskt har lämnats oriktiga uppgifter i tidsredovisningarna och assistansräkningarna. Försäkringskassan har på grundval av dessa rapporter betalat ut 17 600 989 kr till Mahmoud Qatanani, via 4 Andi AB. Vid kännedom om de rätta förhållandena när det gäller omfattningen av utförd assistans – och såvitt gäller tiden från och med juli 2013, de rätta förhållandena avseende förläggningen i tid därav –

hade Försäkringskassan, enligt tingsrätten, inte betalat ut någon assistansersättning alls. Detta är enligt tingsrättens mening fallet även om några tidrapporter delvis skulle innehålla korrekta uppgifter.

7.3 Det har redovisats assistanstid för Per Wilhelmsson, även när han inte har arbetat som assistent

Per Wilhelmsson arbetade med administrativa uppgifter på 4 Andi AB. Under förhöret vid tingsrätten uppgav han att han inte arbetade som assistent och att han inte har träffat Mahmoud Qatanani. Ställd inför att han under polisförhör sagt att han kan ha träffat Mahmoud Qatanani någon gång uppgav han att han kan ha skickats för att köpa och lämna saker, men nog inte gick in och lämnade de sakerna. Han uppgav också att det förekom att han för 4 Andi AB utförde annat arbete än administrativt sådant, som att han vid något tillfälle skickades som chaufför om det var någon som saknade körkort.

Till Försäkringskassan har det getts in tidsredovisningar innebärande att Per Wilhelmsson har arbetat som assistent under januari 2015 (en dag arbete under 12,5 timmar, en dag 10 timmar, en dag 8 timmar, en dag 7 timmar, en dag 9,75 timmar, två dagar 11 timmar, en dag 10 timmar, en dag 8 timmar), under februari 2015 (en dag med arbete fyra timmar, en dag med arbete fem timmar) och under mars 2015 (fyra dagar med fem timmars arbete, fyra dagar med elva timmars arbete).

Per Wilhelmssons vittnesmål innebär att det är ställt utom rimligt tvivel att det felaktigt har redovisats assistanstid för honom avseende januari – mars 2015.

7.4 Det har för assistenter som inte varit med på resorna redovisats assistanstid när Mahmoud Qatanani varit i Jordanien

Det står av utredningen klart att Mahmoud Qatanani har varit i Jordanien följande perioder.

- Den 12 juli – 29 september 2015
- Den 28 november – 31 december 2015
- Den 8 mars – 11 april 2016

Avdelning 3

- Den 5 juni – 2 oktober 2016
- Den 4 -27 december 2016
- Den 19 mars – 24 april 2017
- Den 6 juni – 30 september 2017
- Den 17 april – 3 maj 2018
- Den 15 maj – 10 juli 2018
- Den 21 nov – 10 dec 2018
- Den 5 maj – 24 augusti 2019

Under de perioderna har det redovisats assistanstid på ungefär motsvarande sätt som när Mahmoud Qatanani har varit i Sverige. Det står dock också klart att ingen av de personer som det redovisats assistanstid för har varit med på de resorna med följande undantag. Sawsan Qatanani har varit med. Alexander och Firas Qatanani har varit med under en resa i april-maj 2018.

Det kan härvid särskilt nämnas att det för både Wafaa Mardini och Antonio Rifati har redovisats assistanstid under Jordanienresan den 5 maj – den 24 augusti 2019, trots att de inte var med på resan.

7.5 Det har även vid andra tidpunkter redovisats assistanstid för Wafaa

Mardini, trots att hon inte har varit hos Mahmoud Qatanani den tiden

Åklagaren har åberopat bevisning utvisande att Wafaa Mardinis bankkort och BankID har använts på andra platser än Mahmoud Qatananis bostad under tid som det har rapporterats assistanstid för henne. Som exempel kan nämnas att det under juli 2020 var tal om 11 sådana krockar avseende uttag och inköp med bankkortet och 22 sådana krockar avseende användande av BankID.

Wafaa Mardini har under förhöret vid tingsrätten förklarat krockarna med att hennes son Ali Shirzad har använt hennes telefon och kort samt gjort inloggningar med hennes BankID. Enligt vad hon har berättat tyckte Mahmoud Qatanani att hon under arbetstid använde sin telefon för mycket och att hon därför inte längre fick ha den med sig. Hon har också berättat att hennes son hjälpte henne med allt som rörde

Avdelning 3

myndigheter och betalning via internet samt att han gjorde alla inköp med bankkort. Åt henne har han enligt henne gjort bankomatuttag och hon har sedan handlat med kontanter. Mahmoud Qatanani har bekräftat att Wafaa Mardini inte fick använda telefonen när hon hjälpte honom. Ali Shirzad har bekräftat Wafaa Mardini's uppgifter om att han använde hennes telefon, BankID och kort för inköp, myndighetskontakter och uttag av kontanter åt henne. Han har därvid berättat att han ibland har gjort sådana ärenden åt henne för att hon har ringt och bett honom, men också på eget initiativ. Han har även berättat att han har gjort egna inköp som han inte alls har varit på Sawsan Qatanani's vägnar. Ali Shirzad's uppgifter om självständigt användande kan förklara varför det vissa dagar med rapporterad assistanstid finns flera inloggningar med BankID. Sawsan Qatanani's uppgifter om att Ali Shirzad använt hennes kort, telefon och BankID vinner alltså stöd av utredningen i övrigt. Tingsrätten bedömer att motbevisningen förtar så mycket av bevisvärdet vad gäller loggarna över inköp, uttag och användande av BankID att den utredningen inte längre i någon beaktansvärd mån talar för att Sawsan Qatanani under tid som rapporterats som assistanstid för henne varit på en annan plats än Mahmoud Qatanani.

Wafaa Mardini har också berättat att hon och Sawsan Qatanani ibland bytte timmar. Därtill har hon berättat att hon ibland arbetade på kontoret på 4 Andi AB i stället för att hjälpa Mahmoud Qatanani eftersom han kunde vara väldigt irriterad och skicka iväg henne. Enligt henne kunde det vara även under längre perioder som hon arbetade på kontoret. När hon ombetts beskriva vilket arbete hon utförde på kontoret har hon svarat att hon har städat, svarat i telefon och sorterat posten. På fråga om hur hon gjorde när hon svarade i telefon och sorterade post, med tanke på att hon inte pratar eller förstår svenska, uppgav hon att hon tog telefonsamtal bara om den som ringde pratade arabiska och att hon sorterade posten genom att plocka upp den på bordet.

Det står klart att eventuella byten mellan Wafaa Mardini och Sawsan Qatanani inte har fått genomslag i den tid som har rapporterats. Ingen av de tilltalade har berättat om att byten föranlett några ändringar i förhållande till schemalagd tid innan signeringen av tidsredovisningarna. Eventuella byten innebär alltså att tidsredovisningarna har innefattat oriktigheter när det gäller förläggningen i tid av utförd assistans.

Avdelning 3

När det gäller Wafaa Mardini's uppgifter om att hon arbetat på kontoret på 4 Andi AB är hennes egna uppgifter därom mycket vaga och vinner svagt stöd av utredningen i övrigt. Detta gäller särskilt som hon hävdar att hon jobbat på kontoret under den period då Mahmoud Qatanani var i Jordanien och assistanstid för henne ändå rapporterades. Enligt henne kände hon inte till att Mahmoud Qatanani var i Jordanien. Det handlar om en längre period, den 5 maj – den 24 augusti 2019 som hon alltså ska ha arbetat på kontoret. Firas Qatanani har i och för sig sagt att det förekom att Wafaa Mardini sa att det inte gick att jobba med Mahmoud Qatanani en dag och att hon därför har fått arbeta på kontoret, varpå han har ändrat i schemat. Ashraf Qatanani har sagt att det kan ha förekommit att Wafaa Mardini arbetade på kontoret, men inte lämnat några närmare uppgifter därom. Wafaa Mardini's uppgifter om att hon skulle ha arbetat på kontoret på 4 Andi AB förtjänar inte tilltro utan talar för att det för henne har rapporterats assistanstid trots att hon inte utfört sådant arbete.

Det har också för Wafaa Mardini rapporterats omöjliga arbetstider som inte stämmer överens med vad Ali Shirzad har berättat om hennes övernattningar hos Sawsan och Mahmoud Qatanani. Tingsrätten återkommer till det nedan. Där görs bedömningen att det är ställt utom rimligt tvivel att det för Wafaa Mardini oriktigt har rapporterats assistanstid nattetid.

Ovanstående utredning innefattar alltså påstådda byten, som inte har fått genomslag i vilken tid som har rapporterats, och att Wafaa Mardini har lämnat ej sanningsenliga uppgifter om arbete på 4 Andi AB:s kontor. Vidare att det för henne oriktigt har rapporterats assistanstid nattetid.

Ovan innebär att det är ställt utom rimligt tvivel att det även avseende andra tidpunkter än under Jordanienresan den 5 maj – den 24 augusti 2019 har redovisats assistanstid för henne, trots att hon inte har varit hos Mahmoud Qatanani den tiden.

7.6 Det har även vid andra tidpunkter redovisats assistanstid för Antonio**Rifati, trots att han inte har varit hos Mahmoud Qatanani den tiden**

Det har för Antonio Rifati rapporterats assistanstid nattetid som inte stämmer överens med hans egna uppgifter. Tingsrätten återkommer till det nedan i avsnittet som särskilt gäller frågan huruvida assistans har utförts nattetid. Där görs bedömningen att det är ställt utom rimligt tvivel att det för Antonio Rifati oriktigt har rapporterats assistanstid nattetid.

Åklagaren har åberopat bevisning utvisande att det med Antonio Rifatis bankkort har gjorts inköp och att det gjorts inloggningar med hans BankID på andra platser än Mahmoud Qatananis bostad under tid som det har rapporterats assistanstid för Antonio Rifati. Det har också gjorts inköp/inloggningar då han med hänsyn till avståndet till Mahmoud Qatananis bostad inte bort kunna göra inköpet/inloggningen på aktuell plats om han verkligen hade arbetat rapporterad tid. Utredningen utvisar att det även innan kl. 23.30 frekvent förekommer sådana krockar under hela den tid som det har rapporterats assistanstid för Antonio Rifati.

Enligt tingsrättens mening är ovan nämnd bevisning, som talar för att det har redovisats assistanstid för Antonio Rifati trots att han inte har varit hos Mahmoud Qatanani den tiden, tillsammans så stark att den i sig – om bevisning som talar mot åtalet inte föranleder annat – tillräcklig för att beviskravet ställt utom rimligt tvivel ska vara uppfyllt. Frågan är då om motbevisningen ska leda till att så ändå inte ska anses bevisat. Motbevisningen består i de uppgifter som Antonio Rifati själv har lämnat.

Antonio Rifati har förklarat krockarna på i huvudsak följande sätt. Han har haft två telefoner. I en av dem har han haft sitt BankID. Den telefonen har han haft hemma. Hans fru har åt honom gjort alla ärenden som innefattar användande av BankID. Det är också hans fru som har använt hans bankkort. Det är först i Sverige som han har kommit i kontakt med bankkort och Swish. Som barn föll han ner med huvudet mot asfalten och han har varit med om en bilolycka. Hans hjärna kan ha blivit skadad av det.

Antonio Rifatis uppgifter vinner inte stöd av övrig utredning och är svåra att förena med hans uppgifter om att han för att tjäna extra pengar köper och säljer elektronik på Blocket, se nedan angående hans förklaring till överföringen om 10 400 kr till Mohammad Qatanani. Tingsrätten kan också konstatera att det vid några tillfällen är tal om användning av BankID på även andra platser än Antonio Rifatis bostad. Vidare är det tal om privata ärenden avseenden inloggningar på Skatteverket och Kivra. Sammantaget framstår hans uppgifter om att hans fru regelmässigt har gjort inköpen med hans kort och att det är hon som har gjort inloggningarna med BankID som en efterhandskonstruktion. De uppgifter som Antonio Rifati har lämnat minskar enligt tingsrätten inte bevisvärdet av den utredning som tingsrätten ovan funnit stöder åtalet på ett sådant sätt att beviskravet inte längre skulle vara uppfyllt. Det finns inte heller någon annan utredning med den effekten.

Ovan innebär att det är ställt utom rimligt tvivel att det även avseende andra tidpunkter än under Jordanienresan den 5 maj – den 24 augusti 2019 har redovisats assistanstid för Antonio Rifati, trots att han inte har varit hos Mahmoud Qatanani den tiden.

7.7 Det har redovisats assistanstid för Sawsan Qatanani trots att hon inte har varit hos Mahmoud Qatanani den tiden

Åklagaren har åberopat bevisning utvisande att Sawsan Qatanani passerat in på SATS under tid som det har rapporterats assistanstid för henne. Som exempel kan nämnas att under oktober 2020 var tal om tre sådana krockar, i september 2020 två sådana krockar, i augusti 2020 sex krockar. Från och med december 2020 är det tal om ett flertal krockar. Det förekommer krockar även under 2018 och 2019, men i betydligt lägre omfattning. Åklagaren har också åberopat bevisning avseende positionen för Sawsan Qatananis mobil utvisande att i vart fall den flera gånger under tiden september och oktober 2020 har befunnit sig på annan plats än bostaden under för henne rapporterad assistanstid. Vid flera tillfällen motsvarar mobilens position vad som kommit fram om tider för inpassering till SATS.

Enligt tingsrättens mening är den bevisning som stöder att det har redovisats assistanstid för Sawsan Qatanani, trots att hon inte har varit hos Mahmoud Qatanani

Avdelning 3

den tiden, tillsammans så stark att den i sig – om bevisning som talar mot åtalet inte föranleder annat – är tillräcklig för att beviskravet ställt utom rimligt tvivel ska vara uppfyllt. Frågan är då om motbevisningen ska leda till att så ändå inte ska anses bevisat.

Sawsan Qatanani har själv förklarat krockarna med att hon och främst Wafaa Mardini ibland bytte timmar, i hög grad eftersom Sawsan Qatanani kunde känna ett behov av att få lämna bostaden och arbetet med Mahmoud Qatanani under några timmar. Sawsan Qatanani har under förhöret vid tingsrätten lämnat uppgifter innebärande dels att hon om hon var schemalagd att arbeta viss tid var hon där och jobbade de timmarna, dels att det förekom att både hon själv och andra jobbade andra timmar än vad som följde av schemat. Hon uppgav också att det var sällan som hon och Wafaa Mardini bytte tider.

Hennes försvarare har också invänt att det inte kan uteslutas att någon annan har lånat Sawsan Qatananis SATS-kort eller med hjälp av en app på telefonen gått in på SATS som om den personen varit Sawsan Qatanani. Till stöd för att så inte kan uteslutas har vittnesförhöret med Ibrahim Akkawi, säkerhetschef på SATS, hållits. Han har i huvudsak hörts angående inpassering och loggning därav på SATS. Sawsan Qatanani själv har berättat att det kan ha hänt att någon har lånat hennes kort till SATS, men sagt sig inte ha något minne av att hon har lånat ut det. Vidare att det var först efter den tid som åtalet avser som hon laddade ner den aktuella SATS-appen. Sawsan Qatanani har även uppgett att det har hänt att hon har glömt sin telefon både på Willys och på SATS samt att hennes son har tagit hennes telefon.

Ibrahim Akkawi har berättat bland annat att oavsett om den som ska passera använder kort eller appen så kommer det upp ett foto på den registrerade användaren och att det även för Sawsan Qatanani har funnits ett kort registrerat. De som står i kassan till SATS kontrollerar att den som passerar motsvarar personen på kortet, om än att det kan hända att personalen i kassan är upptagen med annat.

Tingsrätten gör bedömningen att motbevisningen inte i någon beaktansvärd grad förtar bevisvärdet av den utredning som tingsrätten ovan funnit stöder åtalet på ett sådant

sätt att beviskravet inte längre skulle vara uppfyllt. Tingsrätten har därvid beaktat den kontroll mot fotografi som oftast sker vid inpasseringen, hur både loggning av inpassering på SATS och Sawsan Qatananis mobiltelefon på SATS sammanfaller samt Sawsan Qatananis mycket vaga uppgifter om annans inpassering som henne. Om annan har passerat in på SATS såsom Sawsan Qatanani kan det enligt tingsrätten inte ha skett vid mer än något enstaka tillfälle. Vidare gäller att även om det har förekommit att Sawsan Qatanani senare har jobbat igen den tiden hon således inte har arbetat som assistent, så är det tal om en felaktig rapportering såvitt gäller förläggning i tid av utförd assistans.

Ovan innebär att det är ställt utom rimligt tvivel att det har redovisats assistanstid för Sawsan Qatanani, trots att hon inte har varit hos Mahmoud Qatanani den tiden.

7.8 Det har redovisats assistanstid för Nashat Zakholi trots att han inte har varit hos Mahmoud Qatanani den tiden

Polisen har under tid som det rapporterats assistanstid för Nashat Zakholi (tre kvällar i oktober 2020) spanat på Mahmoud Qatanani utan att han har observerats.

Åklagaren har även åberopat bevisning utvisande att det med Nashat Zakholis bankkort har gjorts inköp under tid som det har rapporterats assistanstid för honom. Som exempel kan nämnas att av 19 arbetspass under juli månad 2020 har det vid sex tillfällen gjorts inköp med hans kort. Det finns också ett stort antal krockar mellan rapporterad assistanstid och tid då Nashat Zakholi har arbetat på Securitas, se nedan angående månaderna maj, juni, augusti, september och oktober 2020.

Maj 2020	Securitas	Assistans
4 maj	16:30-21:00	19:30-00:00
11 maj	17:30-20:30	19:30-00:00
12 maj	17:30-20:30	19:30-00:00
13 maj	17:30-20:30	20:00-00:00
27 maj	05:30-08:30 (2265)	00:00-05:00
28 maj	17:30-20:30	19:30-00:00

Juni	Securitas	Assistans
8 juni	19:00-21:00	19:30-00:00
15 juni	17:30-20:30	19:30-00:00
16 juni	17:30-20:30	19:30-00:00
17 juni	17:30-20:30	20:00-00:00
24 juni	17:30-20:30	20:00-00:00
25 juni	17:30-20:30	19:30-00:00
29 juni	17:30-20:30	19:30-00:00
30 juni	17:30-20:30	19:30-00:00

Augusti	Securitas	Assistans
26 augusti	17:30-20:30	20:00-00:00
27 augusti	17:30-20:30	19:30-00:00

September	Securitas	Assistans
16 september	17:30-20:30	20:00-00:00
17 september	17:30-20:30 + 20:30-00:30	19:30-00:00
22 september	17:30-20:30	19:30-00:00
23 september	17:30-20:30	20:00-00:00
24 september	17:30-20:30	19:30-00:00

Oktober	Securitas	Assistans
26 oktober	16:30-19:30	19:30-00:00
27 oktober	16:30-19:30	19:30-00:00
29 oktober	16:30-19:30	19:30-00:00

Nashat Zakholi har vidgått att det är han som har gjort inköpen med hans bankkort och att han har arbetat vid Securitas vid de tidpunkter som utredningen utvisar. Han har alltså själv berättat att han inte har arbetat som assistent vid de tillfällena. Han har också berättat att det i samband med att han fick anställningen som assistent bestämdes att om han hade arbetspass på Securitas som krockade med schemalagda tider för assistansarbete skulle han prioritera arbetet på Securitas. Vidare har han uppgett att han ibland blev hemskickad eftersom Mahmoud Qatanani var rädd för att

bli smittad av sjukdom. Nashat Zakholis uppskattning är att han utfört faktiskt arbete drygt hälften av de schemalagda timmarna plus att han har kompenserat en del av frånvaron vid andra tider, kanske 10-20 timmar. Vidare har han uppgett att han knappt alls var med Mahmoud Qatanani under oktober 2020.

Det står alltså av utredningen ovan klart att det för Nashat Zakholi har redovisats assistanstid, trots att han inte har varit hos Mahmoud Qatanani. Det kan också anmärkas att ingen av de tilltalade har påstått att eventuella skiften innebärande att Nashat Zakholi arbetat på annan tid än vad som schemalagts har fått genomslag i tidsredovisningarna. Sådana skiften innebär redan i sig att tidsredovisningarna har innefattat oriktigheter när det gäller förläggningen i tid av utförd assistans.

7.9 Särskilt om uppgifter om omöjliga arbetstider

Som tingsrätten återkommer till nedan har det för Wafaa Mardini redovisats orimliga arbetstider som motsägs av Ali Shirzads vittnesmål. Till det kommer att det har redovisats perioder med väldigt många timmar aktiv assistans för Firas Qatanani, trots att det även har uppgetts att han har arbetat mycket med annat i 4 Andi AB. Som exempel kan nämnas hans tidredovisning avseende arbete som assistent under november 2017.

Redovisning av utförd assistans

Dag 1	Assistanstid	06:00 - 12:00	Aktiv tid
Dag 2	Assistanstid	06:00 - 12:00	Aktiv tid

Dag 3	Assistanstid	05:00 - 12:00	Aktiv tid
Dag 4	Assistanstid	06:00 - 12:00	Aktiv tid
Dag 4	Assistanstid	12:00 - 20:00	Aktiv tid
Dag 7	Assistanstid	06:00 - 12:00	Aktiv tid
Dag 8	Assistanstid	06:00 - 12:00	Aktiv tid
Dag 9	Assistanstid	06:00 - 12:00	Aktiv tid
Dag 10	Assistanstid	06:00 - 12:00	Aktiv tid
Dag 13	Assistanstid	06:00 - 12:00	Aktiv tid
Dag 14	Assistanstid	06:00 - 12:00	Aktiv tid
Dag 15	Assistanstid	06:00 - 12:00	Aktiv tid
Dag 16	Assistanstid	06:00 - 12:00	Aktiv tid
Dag 17	Assistanstid	05:00 - 12:00	Aktiv tid
Dag 18	Assistanstid	06:00 - 12:00	Aktiv tid
Dag 18	Assistanstid	12:00 - 20:00	Aktiv tid
Dag 21	Assistanstid	06:00 - 12:00	Aktiv tid
Dag 22	Assistanstid	06:00 - 12:00	Aktiv tid
Dag 23	Assistanstid	06:00 - 12:00	Aktiv tid
Dag 24	Assistanstid	06:00 - 12:00	Aktiv tid
Dag 27	Assistanstid	06:00 - 12:00	Aktiv tid
Dag 28	Assistanstid	06:00 - 12:00	Aktiv tid
Dag 29	Assistanstid	06:00 - 12:00	Aktiv tid
Dag 30	Assistanstid	06:00 - 12:00	Aktiv tid

Tingsrätten anser att det förefaller mycket osannolikt att Firas Qatanani både haft den roll i 4 Andi AB som han har berättat om och utfört aktiva assistanstimmar i redovisad omfattning.

Att redovisningen av assistanstid innefattar vad som i sammanhanget framstår som omöjliga arbetstider ger anledning att ifrågasätta riktigheten av redovisad assistanstid även i övrigt.

7.10 Särskilt angående huruvida assistans har utförts nattetid

Tidsredovisningarna avser i hög grad arbetspass som varat fram till kl. 1.00, 2.00, 3.00, 3.30, 4.00 och 5.00 på natten. Det finns också redovisade arbetspass som sträcker sig från midnatt och fram till ex. kl. 07.10. Arbete nattetid har redovisats under hela den för åtalet aktuella tiden. Som redan påtalats avser redovisningarna enbart aktiv assistanstid, inte väntetid eller beredskapstid.

Sawsan Qatanani har lämnat uppgifter innebärande att Mahmoud Qatanani hade ett omfattande behov av hjälp nattetid. Hjälpbehovet har enligt henne bestått av att han behövt hjälp med att dra på sig täcket, med att gå på toaletten, när han kräks samt med att byta sängkläder när det har behövts. Sawsan Qatanani har därtill berättat att om hon sov i rummet med Mahmoud Qatanani fanns det inte någon annan personlig assistent där, men att hon ibland sov i ett annat rum och lät assistenten vara inne i rummet med Mahmoud Qatanani.

Mahmoud Qatanani har under förhöret vid tingsrätten berättat följande. Han brukar gå i säng kl. 22.30-23.00. Han har en assistent under dagen. Han har tre assistenter, men de brukar inte vara närvarande samtidigt. Sawsan Qatanani är med honom dygnet runt. Han brukar inte somna direkt och om han är i behov av hjälp måste assistenterna hjälpa till. Om det i tidrapporten står att en assistent har jobbat så har den gjort det. Nattassistenten eller hans fru hjälper honom när han får svårigheter med andningen. Det kan vara så att han spyr 1-3 gånger.

Polisförhör har hållits med Mahmoud Qatanani. Under förhöret har man frågat honom var den manliga assistenten som arbetade då och som inte var familjemedlem befann sig när Mahmoud Qatanani sov på natten. Det har antecknats att Mahmoud Qatanani svarade att assistenten inte stannade längre än till kl. 23-24, dvs. ett svar som direkt innebär att tidsredovisningarna är felaktiga när det gäller assistans nattetid. Ställd

Avdelning 3

inför vad som antecknats från polisförhör uppgav Mahmoud Qatanani under förhöret vid tingsrätten att han inte vill att assistenterna ska vara kvar och att han inte kan se om en person har gått och att det finns ett rum där personalen vistas. Vidare uppgav han att om de jobbar på natten så är det för honom jour.

Åklagaren har dock även redogjort för följande anteckningar från polisförhör med Mahmoud Qatanani.

”När det är dags för mig att sova natt, då beger sig assistenterna iväg.

FL: Är rapporterna som uppger att han är där fram till klockan 03 på natten felaktiga?

Svar: Nej, det finns ingen som jobbar fram till dess. För mig vet jag inte vad som står i timrapporterna. Jag får en fråga om han har arbetat sina timmar, och jag säger ja.

FL: Hur var det i förra huset. Var det någon som arbetade under natten då?

Svar: Ingen stannar hos mig efter 23-24.”

Vidare framgår det av journalblad från Danderyds sjukhus, anteckning den 8 juni 2015, att det uppgetts att endast hustrun hjälper honom nattetid.

Vad som ovan anförts angående Mahmoud Qatananis egna uppgifter talar med styrka för att inga andra än Sawsan Qatanani har varit på plats med Mahmoud Qatanani nattetid.

Antonio Rifati har berättat följande om arbete nattetid. Hans schema sträckte sig till kl. 23 eller 23.30. Ibland hjälpte han till med att ta Mahmoud Qatanani till toaletten även efter att arbetspasset egentligen avslutats. Han har aldrig arbetat till kl. 4. Det fanns då inga kommunikationer för honom att ta sig hem.

Nashat Zakholi har berättat följande om arbete nattetid. På nätterna var det mest att Mahmoud Qatanani skulle till sängs. Sedan hände det inte mer. Ett och annat toalettbesök, men väldigt sällan. Han var inte med om att det var några toalettbesök

Avdelning 3

sena nätter. När han var på plats nattetid var han i det rum där han ofta befann sig även dagtid. Det hände också att Mahmoud Qatanani kräktes. Då knackade Sawsan Qatanani på dörren och bad om hans hjälp. Han lyfte Mahmoud Qatanani, Sawsan Qatanani skötte städningen av sängen, sedan tillbaka igen.

Alexander Qatanani har berättat att när han arbetade som assistent brukade Mahmoud Qatanani kräkas på nätterna och att han fick hjälpa till med det om Sawsan Qatanani inte var där, men att hon är där flitigt och inte tillbringar många timmar utanför huset.

Wafaa Mardini har berättat följande om arbete nattetid. Mahmoud Qatanani behövde hjälp med andningsmasken och om han kräktes. Om Sawsan Qatanani var hos Mahmoud Qatanani så behövdes inte hon utan hon var själv i det andra rummet. Hon övernattade hos Mahmoud och Sawsan Qatanani.

För Wafaa Mardini har det redovisats vad som för tingsrätten framstår som orimliga arbetstider. Mahmoud Qatanani var på resa i Jordanien den 17 april – 3 maj 2018, sedan på nytt den 15 maj – 10 juli 2018. Det har för Wafaa Mardini rapporterats tid under den tid i maj 2018 som Mahmoud Qatanani befann sig i Sverige. Följande tider har redovisats för henne.

Dag 7	Assistanstid	09:00 - 16:30	Aktiv tid
Dag 7	Assistanstid	21:00 - 00:00	Aktiv tid
Dag 8	Assistanstid	00:00 - 03:00	Aktiv tid
Dag 8	Assistanstid	09:00 - 16:30	Aktiv tid
Dag 8	Assistanstid	21:00 - 00:00	Aktiv tid
Dag 9	Assistanstid	00:00 - 03:00	Aktiv tid
Dag 9	Assistanstid	09:00 - 16:30	Aktiv tid
Dag 9	Assistanstid	21:00 - 00:00	Aktiv tid
Dag 10	Assistanstid	00:00 - 03:00	Aktiv tid
Dag 10	Assistanstid	09:00 - 16:30	Aktiv tid
Dag 10	Assistanstid	21:00 - 00:00	Aktiv tid
Dag 11	Assistanstid	00:00 - 03:00	Aktiv tid
Dag 11	Assistanstid	08:30 - 16:30	Aktiv tid
Dag 11	Assistanstid	21:00 - 00:00	Aktiv tid
Dag 12	Assistanstid	00:00 - 03:00	Aktiv tid
Dag 12	Assistanstid	08:00 - 00:00	Aktiv tid
Dag 13	Assistanstid	00:00 - 04:00	Aktiv tid

Det bör observeras att det endast är aktiv tid som har rapporterats. Ställd inför dessa uppgifter uppgav Wafaa Mardini under förhöret att hon kan vara vaken länge och klarar av att sova bara några timmar.

Vad Wafaa Mardini enligt ovan har påstått om arbete nattetid och övernattningar hos Sawsan och Mahmoud Qatanani motsägs av Ali Shirzads vittnesmål. Med utgångspunkten att Wafaa Mardini skulle ha sovit över om hon slutar jobba efter midnatt och börjar igen kl. 09.00 eller tidigare skulle hon den månaden ha övernattnat från den 5:e till den 14:e. Ali Shirzad har berättat att Wafaa Mardini sov över hos

Avdelning 3

Sawsan och Mahmoud Qatanani några eller flera gånger och att det kan ha varit fråga om två nätter i taget.

För tingsrätten är det uppenbart att Wafaa Mardini har lämnat oriktiga uppgifter inför tingsrätten när hon har påstått att hon skulle ha utfört aktiv assistans i redovisad omfattning.

Enligt tingsrättens mening är ovan nämnd bevisning som talar för att det har redovisats assistanstid nattetid, trots att assistenter som tidsredovisningen avser inte har varit hos Mahmoud Qatanani den tiden, tillsammans så stark att den i sig – om bevisning som talar mot åtalet inte föranleder annat – tillräcklig för att beviskravet ställt utom rimligt tvivel ska vara uppfyllt. Frågan är då om motbevisningen ska leda till att så ändå inte ska anses bevisat. Motbevisningen består i de uppgifter som de tilltalade själva har lämnat om att de har varit på plats och om Mahmoud Qatananis hjälpbehov. De uppgifter som de har lämnat minskar enligt tingsrätten inte bevisvärdet av den utredning som tingsrätten ovan funnit stöder åtalet på ett sådant sätt att beviskravet inte längre skulle vara uppfyllt. Det finns inte heller någon annan utredning med den effekten. Tingsrätten finner det därmed vid en sammantagen bedömning ställt utom rimligt tvivel att det i betydande omfattning har redovisats assistanstid nattetid, trots att uppgivna assistenter inte har varit hos Mahmoud Qatanani den tiden. Det är vidare ställt utom rimligt tvivel att i den mån en assistent har varit på plats nattetid så har den personen inte i någon större omfattning hjälpt Mahmoud Qatanani. Inte i sådan omfattning att det har varit tal om aktiv assistans samtliga timmar utan att det i hög grad i stället har varit tal om väntetid. Det är dock endast aktiv assistans som har redovisats. Det är således utrett att det i tidsredovisningarna i mycket hög grad har förekommit oriktiga uppgifter såvitt gäller omfattningen av assistans nattetid, vilket även innebär att det i assistansräkningarna har förekommit oriktigheter i motsvarande mån.

7.11 Mahmoud Qatanani har inte under den för åtalet aktuella tiden haft behov av personlig assistans avseende grundläggande behov 20 timmar eller mer per vecka

Som ovan anförts anser tingsrätten att om åklagaren har bevisat att Mahmoud Qatananis hälsotillstånd var sådant att det inte fanns behov av aktiv assistans i rapporterad omfattning, har hon som utgångspunkt också bevisat att aktiv assistans inte har utförts i sådan omfattning. Som exempel nämndes att om åklagaren har bevisat att Mahmoud Qatanani inte hade sådant behov av assistans att han någon gång sedan den 1 november 2011 har haft rätt till assistansersättning (inte behov av personlig assistans avseende grundläggande behov 20 timmar eller mer per vecka), samtidigt som Alexander och Sawsan Qatanani som assistenter har skrivit under tidsredovisningar för t.ex. december 2011 innebärande att sådan assistans har utförts ett betydande antal timmar. I så fall har åklagaren enligt tingsrätten också som utgångspunkt bevisat att Sawsan respektive Alexander Qatanani i de tidsredovisningarna har lämnat oriktiga uppgifter såvitt gäller antal timmar assistansarbete (på 1 tredje stycket) respektive arbetstider (på 3). Åklagaren har då också bevisat att Mahmoud Qatanani i assistansräkningen för den månaden har lämnat oriktiga uppgifter om omfattningen av utförd assistans.

Tingsrätten finner nedan att åklagaren har bevisat att Mahmoud Qatananis hälsotillstånd och behov av assistans inte någon gång efter den 1 november 2011 har varit sådant att han har haft behov av personlig assistans avseende grundläggande behov 20 timmar eller mer per vecka. Redan den omständigheten talar alltså med betydande styrka för att oriktiga uppgifter om omfattningen av utförd assistans har lämnats i tidsredovisningar och assistansräkningar under hela den för åtalet aktuella tiden.

8 ORIKTIGA UPPGIFTER OM MAHMOUD QATANANIS HÄLSOTILLSTÅND OCH BEHOV AV ASSISTANS

8.1 Åklagarens påståenden därom och betydelsen därav

Åklagaren har påstått att Mahmoud Qatanani har lämnat oriktiga uppgifter om sitt hälsotillstånd och sitt behov av assistans. De oriktiga uppgifterna ska ha bestått i överdrivna eller helt falska uppgifter om hans hälsotillstånd och att han varit i omfattande behov av omvårdnad och tillsyn. Enligt gärningsbeskrivningen ”hände” vad som påstås under perioden 2011-11-01 – 2020-11-17. Som gärningsbeskrivningen är formulerad är det enligt tingsrätten endast uppgiftslämnande efter den 1 november 2011 som är av direkt relevans. Mahmoud Qatanani har emellertid gett in flera ansökningar om assistans i tiden dessförinnan; den 10 april 2001, den 28 december 2003 och den 23 mars 2006. Åklagaren har åberopat de ansökningarna som bevisning. Som ovan anförts bör vid oriktigt uppgiftslämnande av förmånstagaren preskriptionstiden löpa först vid varje utbetalningstillfälle, om det ligger i tiden efter att de oriktiga uppgifterna har lämnats. Enligt tingsrätten är det alltså inte en fråga om preskription som gör att eventuellt oriktigt uppgiftslämnande i tiden innan den 1 november 2011 inte direkt kan läggas Mahmoud Qatanani till last utan att åklagaren i gärningsbeskrivningen har begränsat den aktuella perioden så att den börjar från den 1 november 2011. Sawsan Qatanani är åtalad för medhjälp till de gärningar som Mahmoud Qatanani har begått. Även såvitt gäller henne är perioden i gärningsbeskrivningen begränsad så att den börjar den 1 november 2011. Inte heller hennes agerande i tiden innan den 1 november 2011 kan alltså direkt läggas henne till last. Utredning avseende vilka uppgifter som har lämnats innan den 1 november 2011 kan dock i förhållande till både Sawsan och Mahmoud Qatanani vara av betydelse som bevis för i vad mån oriktiga uppgifter har lämnats den 1 november 2011 och framåt och för vem som bär vilket ansvar för det.

Oriktiga uppgifter i ansökningarna under 2001, 2003 och 2006 är alltså inte av direkt betydelse för påståendet om aktivt felaktigt uppgiftslämnande. Det är emellertid de uppgifter som har lämnats i samband med ansökan den 1 maj 2013 och under den därpå följande processen. Av direkt betydelse är också uppgifter som har lämnats till

Avdelning 3

läkare eller annan vårdpersonal i tiden efter den 1 november 2011, med uppsåt i förhållande till att de skulle läggas till grund för utbetalningar av assistansersättning. Av direkt betydelse är även uppgifter som har lämnats till vårdpersonal i tiden innan den 1 november 2011 om de återges i läkarintyg eller liknande som lämnas vidare efter den 1 november 2011.

Åklagaren har i åtalspunkten 1 första stycket också påstått att Mahmoud Qatanani genom att underlåta att anmäla ändrade förhållanden har orsakat felaktiga utbetalningar. Några egentliga ändrade faktiska förhållanden som bort anmälas har det dock såvitt kommit fram inte varit tal om. Det är klarlagt att Mahmoud Qatananis tillstånd om något kontinuerligt har försämrats. Det får också anses stå klart att smärtan vid postpolio tillfälligt kan lindras med hjälp av t.ex. smärtstillande läkemedel och varma bad samt att den drabbade därför kan uppleva bättre stunder. Att Mahmoud Qatanani upplever en sådan bättre stund är dock inte en sådan förändring som måste anmälas, vilket åklagaren inte heller kan anses ha påstått. Vad gäller Mahmoud Qatananis resor till Jordanien kan längre vistelser utomlands vara ett förhållande som ska anmälas. I det här fallet är dock det viktigaste med de resorna att det har rapporterats assistanstid för assistenter när resorna har ägt rum, trots att assistenterna överhuvudtaget inte varit med på resorna. Det har alltså även såvitt gäller Jordanienresorna handlat om ett aktivt oriktigt uppgiftslämnande.

Frågan är dock om det kan anses vara tal om straffbar underlåtenhet att anmäla ändrade förhållanden när det fortlöpande betalas ut assistansersättning baserat på oriktiga uppgifter som lämnats dessförinnan. Det vill säga att även om Mahmoud Qatanani inte direkt kan hållas ansvarig för att ha lämnat oriktiga uppgifter om sitt hälsotillstånd och sitt behov av assistans i tiden innan den 1 november 2011, kan han hållas ansvarig för att i tiden efter den 1 november 2011 ha underlåtit att anmäla att de faktiska förhållandena avvek från vad Försäkringskassan utgått från?

Vad som enligt ordalydelsen är straffbart som bidragsbrott är att inte anmäla ändrade förhållanden när en sådan skyldighet föreligger enligt lag eller förordning. Enligt socialförsäkringsbalken gäller att anmälan ska göras ”så snart som möjligt och senast

Avdelning 3

fjorton dagar efter det att den anmälningsskyldige fick kännedom om förändringen” och i lagrummet anges som exempel på ändrade förhållanden som ska anmälas bostadsförhållanden, arbetsförmåga och hälsotillstånd (se 110 kap. 46 – 47 §§ socialförsäkringsbalken). Ordalydelsen talar för att anmälningsskyldigheten enbart grundar straffansvar när det verkligen är tal om en ändring i faktiska förhållandena. Samtidigt har det uttalats att det för straffansvar räcker att en förmånstagare utnyttjar en villfarelse om t.ex. rätten till en förmån hos det organ som beslutar om förmånen (se Roos, Bidragsbrottslag [2007:612], 2 §, JUNO, Lexino version senast genomgången: 1 januari 2019 och prop. 2006/07:80 s. 61 f). Det får dock anses ta sikte på situationer då det är tal om just ändrade faktiska förhållanden, som är det som omnämns i lagtexten.

Den straffrättsliga legalitetsprincipen innefattar bl.a. ett krav på skriven lag och tillräcklig begriplighet och precision, liksom ett förbud mot analogisk tillämpning av straffbestämmelser. Ordalydelsen är självfallet det viktigaste för tolkningen. Legalitetsprincipen utgör inget hinder mot att ett straffbud tolkas enligt vedertagna grundsatser så att dess rätta mening utröns, men en sådan tolkning måste ske med försiktighet. För att det ska kunna göras gällande att det är fråga om en tolkning av en lagbestämmelse måste det krävas att den tänkta tillämpningen på ett rimligt sätt kan inordnas under lagtexten. (Se bl.a. 1 kap. 1 § brottsbalken och 2 kap. 10 § första stycket regeringsformen samt NJA 2016 s. 3 p. 19-20 och NJA 2012 s. 105 p. 5.) Med hänsyn till att ordalydelsen avser just ”ändrade förhållanden” är enligt tingsrätten inte själva underlåtenheten att korrigera felaktiga uppgifter som tidigare lämnats i sig straffbart som bidragsbrott.

Vad som nu anförts innebär att det när handlar om oriktiga uppgifter om hälsotillstånd och behov av assistans är det enbart de uppgifter som har lämnats efter den 1 november 2011 som är av direkt relevans. Centralt för påståendet om oriktiga uppgifter som hälsotillstånd och behov av assistans blir alltså vilka uppgifter som har lämnats i samband med ansökan den 1 maj 2013 och under den därpå följande processen. När det gäller uppgiftslämnande i samband med tidigare ansökningar är det av betydelse för om senare uppgifter om hälsotillstånd och behov av assistans är

oriktiga och för vem som bär ansvar för att de har lämnats. Vad som av utredningen framgår om hälsotillståndet kan också, oavsett när eventuella uppgifter som framgår av utredningen har lämnats, ge stöd åt åklagarens påstående om oriktiga uppgifter i tidsredovisningar och assistansräkningar i tiden efter den 1 november 2011. Som ovan anförts anser tingsrätten att om åklagaren har bevisat att Mahmoud Qatananis hälsotillstånd var sådant att det inte fanns behov av aktiv assistans i rapporterad omfattning, har hon som utgångspunkt också bevisat att aktiv assistans inte har utförts i sådan omfattning.

8.2 Det har lämnats oriktiga uppgifter om Mahmoud Qatananis hälsotillstånd och behov av assistans

Enligt tingsrätten är det ställt utom rimligt tvivel att det i samband med ansökan den 1 maj 2013 och under den därpå följande processen har lämnats oriktiga uppgifter om Mahmoud Qatananis hälsotillstånd och behov av assistans. De oriktiga uppgifterna har lämnats till Försäkringskassan och andra och har legat till grund för Försäkringskassans utbetalningar av assistansersättning i tiden efter angiven ansökan.

Det är också ställt utom rimligt att Mahmoud Qatananis hälsotillstånd och behov av assistans inte någon gång mellan den 1 november 2011 och den 17 november 2020 har varit sådant att han har haft rätt till assistansersättning (inte behov av personlig assistans avseende grundläggande behov 20 timmar eller mer per vecka). Vid kännedom om de rätta förhållandena när det gäller hälsotillståndet och behovet av assistans hade Försäkringskassan alltså enligt tingsrätten inte betalat ut någon assistansersättning alls. Den omständigheten talar vidare som redan påtalats med betydande styrka för att oriktiga uppgifter om omfattningen av utförd assistans har lämnats i tidsredovisningar och assistansräkningar under hela den för åtalet aktuella tiden.

Tingsrätten önskar särskilt peka på att de uppgifter om Mahmoud Qatananis hälsotillstånd som Förvaltningsrätten i Uppsala återger i sin dom från den 26 mars 2015 (mål nr 3885-14) ger intrycket av närmast en helt annan person än Mahmoud Qatanani som han framstår av åklagarens utredning i målet till stöd för åtalet. I

Avdelning 3

förvaltningsrättens dom ges en bild av en person som är så gott som hjälplös utan stöd och hjälp från assistenter. Skillnaden mellan den förmåga som beskrivs i förvaltningsrättens dom och den förmåga han uppvisar på filmerna och fotografier och som grannarna och polisvittnena har berättat om är högst påtaglig. Smärtan vid postpolio kan tillfälligt lindras med hjälp av t.ex. smärtstillande läkemedel eller varma bad och den drabbade kan därför uppleva bättre stunder. Vidare är vid postpolio musklerna uttröttbara på så sätt att bara för att den drabbade kan göra en rörelse en gång, betyder inte det att personen kan fortsätta göra den. Dessa förhållanden kan enligt tingsrätten inte förklara de många och långa stunder som Mahmoud Qatanani enligt åklagarens utredning har utfört rörelser som han enligt läkarintyg etc. inte skulle kunna utföra. Det bör särskilt påtalas att fotografierna och filmerna avser flera olika vitt skilda tillfällen. Förmågan som uppvisas i filmerna från polisens spaning kan inte heller förklaras av att anhöriga valt att filma eller fotografera Mahmoud Qatanani i syfte att dokumentera just hans bättre stunder efter att han intagit smärtstillande, tagit ett varmt bad, etc. Inte heller kan eventuell brist på tolkning eller de subjektiva inslag som ingår i undersökande vårdpersonals bedömningar förklara den stora skillnaden i förmåga mellan dessa intyg och åklagarens utredning om hans verkliga hälsotillstånd.

Åklagaren har enligt tingsrätten ställt utom rimligt tvivel att Mahmoud Qatanani under hela den för åtalet aktuella tiden har haft ett verkligt hälsotillstånd som har innefattat förmåga att utföra följande.

- Använda i vart fall så mycket egen kraft vid förflyttningar till och från rullstolen att Sawsan Qatananis hjälp varit tillräcklig. Det har alltså inte vid förflyttningar behövts lyft eller dubbelassistans.
- Sitta utan stöd.
- Obehindrat fördela sin egen mat samt äta och dricka själv.
- Själv framföra en manuell rullstol inomhus.
- Sträcka sig fram och ta saker ur t.ex. ett skåp om föremålet är på sådan höjd att han kan nå föremålet från rullstolen.
- Greppa föremål och hålla i dem, även framför sig och även längre stunder.

Avdelning 3

- Utföra personlig hygien som att borsta tänderna själv, tvåla in sig på överkroppen och шамponera sitt hår.
- Vända sig i sängen och själv sätta sig upp i sängen.
- Kissa i urinflaska utan hjälp.

Tingsrätten finner vidare att åklagaren har ställt utom rimligt tvivel att Mahmoud Qatanani under hela den för åtalet aktuella tiden inte har haft så kraftiga svettningar eller problem med inkontinens att han har haft behov av att duscha mer än en gång om dagen samt att han inte pga. kräkningar, svårigheter att röra sig eller annan anledning har haft ett påtagligt behov av hjälp nattetid.

I den bedömningen har tingsrätten lagt särskild vikt vid följande utredning och kommer nedan att något utveckla bedömningen därav.

- Assistans har utförts i annan omfattning än vad som har rapporterats.
- Observationer av betydelse för Mahmoud Qatananis rörelseförmåga i samband med husrannsakan.
- Observationer av betydelse för Mahmoud Qatananis rörelseförmåga under spaning.
- Utredning angående Mahmoud Qatananis rörelseförmåga i andra privata sammanhang.
- Utredning angående Mahmoud Qatananis förmåga att köra bil.
- Utredning angående Mahmoud Qatananis tillstånd i häktet.
- Tilltalades uppgifter om Mahmoud Qatananis hälsotillstånd och hjälpbehov.

Tingsrätten kommer sedan att redogöra för vilka uppgifter som har lämnats till Försäkringskassan och andra om hälsotillståndet och behovet av assistans och som enligt tingsrätten avviker från vad som bevisats om Mahmoud Qatananis verkliga hälsotillstånd och behov. Tingsrätten kan då konstatera att de uppgifter som lämnats i samband med ansökan den 1 maj 2013 och under den därpå följande processen inte har stämt överens med vad tingsrätten har funnit bevisat om Mahmoud Qatananis verkliga hälsotillstånd. De har alltså varit felaktiga.

Därefter kommer tingsrätten att redogöra något mer för ovan nämnd bedömning innebärande att det är ställt utom rimligt att Mahmoud Qatananis hälsotillstånd och behov av assistans inte någon gång mellan den 1 november 2011 och den 17 november 2020 har varit sådant att han har haft rätt till assistansersättning.

8.3 Om postpolio, den successiva försämringen, bättre stunder och vilka förändringar som kunnat konstateras objektivt

Som ovan anförts orsakar polioviruset skada på nervsystemet i ryggmärgen och kan leda till förlamningar och muskelsvaghet i t.ex. armar, ben och/eller hals. De som har haft polio som barn kan senare drabbas av så kallad postpolio. Postpolio innebär en ytterligare försämring i den infektion som patienten redan har haft och drabbar alltså även den nerverna. Symptom vid postpolio är muskelsvaghet, trötthet och smärta. Det kan leda till svårigheter att röra sig.

Det får vidare anses vara klarlagt att Mahmoud Qatananis tillstånd är sådant att det inte är tal om att han blir friskare, vid postpolio är det i stället tal om en successiv försämring. Vad som nu anförts innebär att utredning avseende Mahmoud Qatananis hälsotillstånd de senare åren som åtalet gäller är av betydelse även för hans hälsotillstånd under de tidigare åren. Om något var hans hälsotillstånd bättre då, i vart fall inte sämre.

Cecilia Frisk Ellison, som är fysioterapeut på en postpoliomottagning, och Erik Necking, som är läkare på en postpoliomottagning, har hörts som vittnen.

När det gäller huruvida postpolio kan leda till kräkningar och kraftiga svettningar, som det har påståtts att Mahmoud Qatanani har problem med har Erik Necking uppgett följande. Det är möjligt att postpolio kan ge kraftiga svettningar, men det är i så fall sällsynt. Det kan finnas mediciner som ger svettningar, men han vet i så fall inte vad det skulle vara för mediciner. Han kan inte erinra sig någon postpoliopatient som har fått kräkningar, men patienten i fråga tycks ha en del annan sjukdom också. Den övriga sjukdomsbilden skulle kunna förklara kräkningarna.

Avdelning 3

Det kan inte redan av Erik Neckings uppgifter uteslutas att Mahmoud Qatanani har haft problem med kräkningar och svettningar på sätt han har påstått, men uppgifterna ger inte stöd åt att han haft den problematiken i påstådd omfattning.

När det gäller huruvida en postpoliopatient kan uppleva bättre stunder har Cecilia Frisk Ellison respektive Erik Necking i huvudsak uppgett följande.

Cecilia Frisk Ellison: En postpoliopatient upplever muskeltrötthet och smärta. Muskeltrötthet visar sig i att en patient kan orka resa sig en gång, men inte en gång till. T.ex. ta glaset en gång, men inte en gång till. En person kan ”spåka sig” så att den klarar av att göra rörelsen någon gång. Tillståndet för en postpoliopatient kan försämrats om den inte använder kroppen. Samtidigt ska en sådan patient inte överträna. Generellt gäller att en person med smärta kan ta i mer med smärtlindring. Om en person med postpolio har låg muskelfunktion så kan dock muskelfunktionen inte komma tillbaka för att personen har fått smärtlindring. Det kan vara så att förmågan att t.ex. föra ut armen från kroppen kan vara större med smärtlindring. Postpoliopatienter kan må bättre under varmare perioder.

Erik Necking: Smärtan kan variera. Det är typiskt för postpolio att musklerna är uttröttningsbara. Det kan t.ex. få följden att en person kan dricka vatten en gång, men inte tio. Vid postpolio är det ogynnsamt att överbelasta musklerna. Vid smärtlindring får patienten större förmåga att utföra rörelser som den annars pga. smärta inte kan utföra. Stress skulle möjligen kunna påverka funktionsförmågan lite grann. Massage kan möjligen hjälpa. De brukar rekommendera varma bad för att det brukar ge en behaglig avslappnad känsla, men det ger ingen funktionsförbättring.

Tingsrätten gör bedömningen att det inte av utredningen kan uteslutas att smärtan vid postpolio tillfälligt kan lindras med hjälp av t.ex. smärtstillande läkemedel och varma bad. Den drabbade kan därför uppleva bättre stunder då den kan utföra rörelser som personen vanligtvis inte kan utföra. Därtill gäller vid postpolio att musklerna är uttröttningsbara. Det innebär att bara för att den drabbade kan göra en rörelse en gång, betyder inte det att personen kan fortsätta göra dem. Det betyder också att bara för att

Avdelning 3

Mahmoud Qatanani kan ses vid något tillfälle utföra en rörelse betyder inte det att han alltid kan göra den. Det kan vara så att det då är tal om en bättre stund och/eller innan muskeln har blivit uttröttad.

Genom bland annat Cecilia Frisk Ellison och Erik Neckings uppgifter får det anses utrett att de utredningar avseende Mahmoud Qatananis styrka och rörelseförmåga som avser objektivt konstaterbara skador utgörs av en neurofysiologisk undersökning från den 4 maj 2013 och en MRT-undersökning vänster axel den 31 januari 2014. I övrigt är alltså vad som antecknats i journaler baserade på vad Mahmoud Qatanani, eller annan, har uppgett om hans förmåga och upplevelse av smärta. Såvitt kommit fram har följande objektiva fynd gjorts.

3 Status och objektiva undersökningsfynd på organnivå (funktionsnedsättning).
Kraftigt överviktig. Höger ben är paralytiskt och i vänster ben finns kraftiga pareser. Rygg- och bukmuskulatur är svag. I övre extremiteter har pat ingen funktion vid axelabduktion, axelflexion och in- och utåtrotation. Nedsatt kraft vid armbågsflexion och extension. Neurofysiologisk undersökning 2013-05-04 visade uttalade neurogena förändringar i m.deltoidus bilat. Lätta neurogena förändringar i undersökta handmuskler, i m.biceps brachii höger måttliga neurogena förändringar. M.biceps brachii vänster finns inte omnämnt i utlåtandet men är sannorligt undersökt och tolkas därför som inte påverkad av postpolio.

MRT-undersökning vänster axel 2014-01-31 visade att supraspinatussenan är rupturerad. M.Suscapulis är tunn, med tendinos och vid fästet av senan i muskeln finns en 2-3 cm lång muskelruptur som bedöms vara av äldre datum. Långa bicepssenan är åtminstone partiellt rupturerad. Subscapsularismuskeln är måttligt atrofisk och infra- och supraspinatusmuskeln är uttalade atrofiska. Dessutom finns en lätt ökad mängd vätska i axelleden.

Dessa uppgifter om den neurologiska undersökningen och MRT-undersökningen återkommer i flera läkarintyg.

Beträffande vad redan dessa fynd säger om Mahmoud Qatananis rörelseförmåga har Erik Necking uppgett följande. Den neurologiska undersökningen innebär att det finns neurogena förändringar, men hur mycket det påverkar går dock inte att säga utan att träffa patienten. Även om en muskel är av eller "rupterad" kan det vara så att patienten har rörelseförmåga. Kroppen har flera samverkande muskler och om en muskel är av kan andra vara tillräckliga för hjälplig funktion.

Vad Erik Necking har anfört om svårigheterna att dra några slutsatser av de objektiva fynden utan att träffa patienten talar enligt tingsrätten ytterligare för hur avhängiga vårdpersonalens bedömningar har varit av Mahmoud Qatananis, eller andras, uppgifter om Mahmoud Qatananis rörelseförmåga och smärta.

8.4 Assistans har utförts i mindre omfattning än vad som har rapporterats

Åklagaren har inte motbevisat de tilltalades uppgifter om att assistans har utförts i någon omfattning, i vart fall på det sättet att en person har varit på plats i närheten av Mahmoud Qatanani och hjälpt till vid någon enstaka förflyttning i och ur rullstolen.

Tingsrätten har dock ovan funnit följande bevisat.

- Det har redovisats assistanstid för Per Wilhelmsson, även när han inte har arbetat som assistent.
- Det har för assistenter som inte varit med på resorna redovisats assistanstid när Mahmoud Qatanani varit i Jordanien.
- Det har även vid andra tidpunkter redovisats assistanstid för Wafaa Mardini, trots att hon inte har varit hos Mahmoud Qatanani den tiden.
- Det har även vid andra tidpunkter redovisats assistanstid för Antonio Rifati, trots att han inte har varit hos Mahmoud Qatanani den tiden.
- Det har redovisats assistanstid för Sawsan Qatanani trots att hon inte har varit hos Mahmoud Qatanani den tiden.
- Det har redovisats assistanstid för Nashat Zakholi trots att han inte har varit hos Mahmoud Qatanani den tiden.
- Det har lämnats uppgifter om omöjliga arbetstider.
- Assistans har inte utförts nattetid i den omfattning som har rapporterats.

Vad tingsrätten har redogjort för ovan angående assistans nattetid innebär vidare att även om en assistent har varit på plats så är det ställt utom rimligt tvivel att han eller hon inte i någon större omfattning har hjälpt Mahmoud Qatanani. Det talar mot att Mahmoud Qatanani har haft behov av assistans i beviljad omfattning och således för att han har lämnat oriktiga uppgifter om sitt behov därav. Även beträffande assistans dagtid finns det utredning innebärande att även om en assistent har varit på plats så har den i beaktansvärd omfattning inte hjälpt Mahmoud Qatanani. Wafaa Mardini och Nashat Zakholi har lämnat sådana uppgifter. I viss mån har även Antonio Rifati lämnat sådana uppgifter. Även dessa uppgifter talar mot att Mahmoud Qatanani har haft

Avdelning 3

behov av assistans i beviljad omfattning och således för att han har lämnat oriktiga uppgifter om sitt behov därav.

Wafaa Mardini har t.ex. berättat att hennes och Sawsan Qatananis mor ofta följde med när Wafaa Mardini skulle arbeta som assistent, varpå hon och Sawsan Qatanani delade på omvårdnaden om modern och Mahmoud Qatanani. Den tid som Wafaa Mardini har tagit hand om modern utgör inte assistanstid för Mahmoud Qatanani. Wafaa Mardini har också berättat att Mahmoud Qatanani kunde bli sur och säga åt henne att gå till ett annat rum och göra något annat. Hon kunde då gå undan i ett annat rum under 1-2 timmar. Både Antonio Rifatii och Nashat Zakholi har berättat att när det gällde dusch och toalettbesök var det bara Sawsan Qatanani som fick hjälpa till med allt annat än själva förflyttningarna. Nashat Zakholi har berättat att han inte hade fått några egentliga instruktioner om vilket arbete han skulle utföra, att han inte gjort så mycket utöver att hjälpa till vid förflyttningar mellan rullstolen och toalettstolen respektive sängen samt mest satt i ett annat rum. Han berättade att han aldrig ens har sett Mahmoud Qatanani äta eller dricka.

Att aktiv assistans har utförts färre antal timmar än vad Försäkringskassans beslut om assistans berättigat till talar, på sätt tingsrätten redan påtalat, för att Mahmoud Qatanani inte har haft behov av beviljade assistanstimmar. Det talar i sin tur för att han har lämnat oriktiga uppgifter om sitt hälsotillstånd och behov av assistans.

8.5 Observationer av betydelse för Mahmoud Qatananis rörelseförmåga i samband med husrannsakan

Mahmoud och Sawsan Qatanani bodde tidigare i en villa i Håstahage. Den 28 juni 2020 brann den villan ned. Runt den 7-10 augusti 2020 flyttade de till en ny bostad på Tulevägen. Den 18 november 2020 gjordes det en husrannsakan i den bostaden.

Vid husrannsakan deltog poliserna Ulf Helin, Peter Färnlund och Martin Fälling. De har hörts angående deras iakttagelser i samband med husrannsakan. Åklagaren har också åberopat fotografier som tagits vid husrannsakan. Genom fotografierna och vittnesmålen anser tingsrätten att följande av betydelse är ställt utom rimligt tvivel.

Avdelning 3

- Bredvid sängen där Mahmoud Qatanani låg och sov stod ett par kryckor. Rullstolen var inte placerad i anslutning till sängen. Det talar för att Mahmoud Qatanani hade förmåga att i någon mån förflytta sig själv.
- Lyftanordningen stod oanvänd i förrådet. Det har invänts att man inte hade hunnit packa upp den sedan flytten. Det kan härvid anmärkas att flytten ägt rum över tre månader innan husrannsakan skedde. Den oanvända lyften talar för att Mahmoud Qatanani hade förmåga att i någon mån förflytta sig själv.
- När Mahmoud Qatanani väcktes satte han sig själv upp i sängen, utan att dessförinnan lägga sig på sidan. Med hjälp av sina händer tog han tag i sitt vänstra ben och satte sig som i skräddarställning. Mahmoud Qatanani satt sedan kvar så utan stöd. Mahmoud Qatanani rörde på armarna, t.ex. lyfte han armen och rufsade sig i håret. Att han observerades göra angivna rörelser vid det tillfället talar för att han även annars hade förmåga att göra så.
- Mahmoud Qatanani hade andningsmask på sig när han sov. När han väcktes tog han själv av sig den. Det talar för att han även annars hade förmåga att göra så.
- I sängen som Mahmoud Qatanani hade sovit i fanns inget inkontinensskydd. Det talar mot att Mahmoud Qatanani nattetid hade något omfattande behov av hjälp som innefattade behov av att duscha av honom och byta sängkläder.
- På toaletten fanns det handtag. Sådana handtag bör vara till nytta endast om personen själv har förmåga att ta stöd med egen kraft. Om personen är helt beroende av hjälp av andra för att förflytta sig till och från toalettstolen bör det inte finnas någon nytta därmed. Det talar för att Mahmoud Qatanani hade förmåga att i någon mån förflytta sig själv.

8.6 Observationer av betydelse för Mahmoud Qatananis rörelseförmåga under spaning

Polisen Ulf Helin har utfört spaning vid Mahmoud och Sawsan Qatananis bostad på Tulevägen. Han har stått utanför bostaden och tittat in genom ett fönster på kvällen den 8 oktober 2020, kvällen/natten den 9-10 oktober 2020 och den 15 oktober 2020.

Han har filmat delar av händelseförloppet, tecknat ned sina observationer såvitt gäller den 8 oktober 2020 och den 9-10 oktober 2020 och hörts som vittne inför tingsrätten.

På de filmer som har spelats upp inför tingsrätten har rätten kunnat se Mahmoud Qatanani göra följande.

- Själv köra rullstolen rakt.
- Böja sig kraftigt framåt och sätta sig upp igen.
- Röra båda armarna obehindrat.
- Äta själv.
- Busa med ett barn i famnen, varvid han använder båda armarna.
- Obesvärat hålla en pekador rakt framför sig och titta på vad som framgår därav, delvis tillsammans med Sawsan Qatanani.

Inte någon gång på filmerna fick han hjälp av en assistent.

Ulf Helin har därtill berättat att han observerade följande. Han såg Mahmoud Qatanani rulla rullstolen från vardagsrummet och ut i köksdelen, där böjde han sig ner och tog ett äpple från ett skåp, han rullade sedan tillbaka till vardagsrummet. Han rullade rullstolen rakt med båda händerna. Han såg honom också hämta annan mat, som glass. Mahmoud Qatanani höll i en kopp med någon dryck, han ställde ner den och tog fjärrkontrollen till TV:n. Det var långa stunder som Mahmoud Qatanani höll i-paden framför sig. Han tycktes göra så utan ansträngning. Han uppfattade det som att överkroppen fungerade som vanligt och att Mahmoud Qatanani skötte sig själv väldigt bra. Han såg inte att Mahmoud Qatanani fick någon hjälp överhuvudtaget, förutom att frun presenterade en tallrik med mat åt honom. Under spaningen var det flera i

familjen där, det var dock påfallande ofta och långa stunder som han såg bara Mahmoud Qatanani i huset. Vid ett tillfälle rullade Mahmoud Qatanani ut ur hans synfält. Det tändes sedan en lampa i ett rum som han sedan förstod var toaletten. Såvitt han kunde se var Mahmoud Qatanani vid det tillfället ensam i huset.

Att Mahmoud Qatanani har observerats göra angivna rörelser under spaningen talar för att han då och även annars hade förmåga att göra så. Det bör särskilt påtalas att förmågan som uppvisas under polisens spaning inte kan förklaras av att anhöriga valt att filma eller fotografera Mahmoud Qatanani i syfte att dokumentera just hans bättre stunder efter att han intagit smärtstillande, tagit ett varmt bad, etc. Det är också tal om ihållande rörelser, som att långa stunder hålla i-paden framför sig, utan att Ulf Helin observerat några tecken på uttröttnings.

8.7 Utredning angående Mahmoud Qatananis rörelseförmåga i andra privata sammanhang

Mahmoud och Sawsan Qatanani bodde tidigare i en villa i Håstahage. Den 28 juni 2020 brann den villan ned. Runt den 7-10 augusti 2020 flyttade de till en ny bostad på Tulevägen. Grannar till paret har hörts som vittnen.

Mattias Eriksson och Rolf Malmgren var grannar till paret när de bodde i Håstahage. Liselott Näslund var granne när de bodde på Tulevägen. Mattias Eriksson och Rolf Malmgren har båda berättat hur de såg Mahmoud Qatanani åka runt i permobil i trädgården och plocka skräp eller äpplen med en skräpplockare. De såg även att han hade barnbarn med sig i knäet när han åkte runt med permobilen. De har både berättat att de bedömde att Mahmoud Qatananis armar fungerade väl och att de inte reagerade på att det var något konstigt med hur överkroppen fungerade. Ingen av dem har sett någon som de har uppfattat vara en assistent åt Mahmoud Qatanani. Liselott Näslund har berättat att hon har sett Mahmoud Qatanani köra runt själv med rullstolen, att han har vinkat till henne och att hon sett honom lyfta ena benet över det andra. Hon har även uppgett att hon har uppfattat det som att överkroppen har fungerat ganska bra men att det har varit problem med hans ben.

Avdelning 3

Att Mahmoud Qatanani har observerats göra angivna rörelser talar för att han då och även annars hade förmåga att göra så. Den rörelseförmåga som grannarna har observerat kan inte förklaras av att anhöriga valt att filma eller fotografera Mahmoud Qatanani i syfte att dokumentera just hans bättre stunder efter att han intagit smärtstillande, tagit ett varmt bad, etc.

Åklagaren har också som bevisning åberopat privata filmer och fotografier som har tagits under åren 2017-2020. På dessa filmer och fotografier kan Mahmoud Qatanani observeras göra bland annat följande.

- Vid flera tillfällen obehindrat själv fördela sin mat och äta.
- Hålla barn i famnen, av visst material framgår det att Mahmoud Qatanani med egen kraft bär upp barnet utan hjälp av något stöd för sin arm.
- Mata barn som han har i famnen.
- Med bara lite stöd av annan gå med kryckor över en tröskel.
- Stå upp utan kryckor.
- I sängen luta sig kraftigt åt sidan för att busa med barn.
- Själv rulla manuell rullstol, med båda händerna varvid rullstolen rör sig rakt.
- Med handen klia sig på baksidan av huvudet.

Att Mahmoud Qatanani kan ses göra angivna rörelser på bilderna och filmerna talar för att han då och även annars hade förmåga att göra så. Det bör särskilt påtalas att det är tal om filmer och fotografier tagna under flera år och vid flera helt skilda tillfällen. Till vad som nu anförts bör läggas att det finns flera bilder där Mahmoud Qatanani sitter med kryckor i nära anslutning till sig. Det talar för att han hade förmåga att i viss mån förflytta sig själv.

8.8 Utredning angående Mahmoud Qatananis förmåga att köra bil

Åklagaren har åberopat bevisning angående Mahmoud Qatananis förmåga att köra bil. För att få ha körkort har Mahmoud Qatanani behövt ge in läkarintyg. Det finns ett intyg från oktober 2017 som avser ett körtest som Mahmoud Qatanani genomförde. I intyget har följande antecknats.

Avdelning 3

Körtestet pågår under en timmes tid i verklig trafik med blandade trafikmiljöer, automatväxlad bil anpassad med vänstergas. MQ manövrerar testbilen på ett rutinerat sätt, anpassar hastigheter efter rådande omständigheter och använder blinkers adekvat. MQ följer givna instruktioner, hittar mot bestämt mål med enstaka bekräftande frågor och placerar bilen korrekt på vägen. Körninge n är välplanerad. MQ följer gällande trafikregler och håller tillräcklig uppsikt på skyltar och medtrafikanter. Något långsam i reaktionsförmågan men med tillräcklig säkerhet. Håller fokus på körningens uppgifter.

Mahmoud Qatanani har berättat följande angående sin bilkörning. Han kunde använda sina två händer för att styra bilen fram till för 1,5-2 år sedan. För att göra det lättare för honom var ratten sänkt. Han kunde hålla händerna på ratten och vila mot benen. Han kunde inte köra långa sträckor.

Mahmoud Qatanani har som bevisning åberopat en anmälan avseende olämplighet för fortsatt körkortsinnehav daterad i februari 2021. I det omnämns ett praktiskt körtest i januari 2021 som Mahmoud Qatanani inte fick godkänt på. Det huvudsakliga skälet till att han inte fick godkänt på det testet synes dock inte vara hans rörelseförmåga som sådan i överkroppen utan att flera ingripanden krävts från trafikläraren för att undvika olyckor. Som exempel på sådana ingripanden har tagits upp att han inte i tid bromsat för barn vid övergångsställe samt bitvis kört för fort respektive för långsamt. I anmälan tycks också vikt läggas vid de kognitiva testresultaten.

Det kan observeras att bilen vid körtestet i oktober 2017 endast hade anpassad vänstergas och att det anges att Mahmoud Qatanani kunde använda blinkers på ett adekvat sätt.

Vad som anges i intyget från oktober 2017 innebär enligt tingsrätten att Mahmoud Qatanani då kunde använda sina armar i tillräcklig mån för att kunna framföra fordonet på ett säkert sätt. Vad Mahmoud Qatanani har berättat och vad som framgår av övrig utredning som han har åberopat angående körförmågan föranleder inte någon annan bedömning.

8.9 Utredning angående Mahmoud Qatananis tillstånd i häktet

Mahmoud Qatanani var frihetsberövad som gripen och sedan häktad mellan den 18 november 2020 och den 4 december 2020. Som häktad var han på häktet Kronobergs somatiska omvårdnadsavdelning. Där hade han inte hjälp av någon assistent utan av personalen på häktet.

Åklagaren har som skriftlig bevisning angående vilken förmåga som Mahmoud Qatanani uppvisade där åberopat ett dokument vari kriminalvårdsinspektören Linda Ganno svarar på frågor som Försäkringskassan har ställt. Åklagaren har också åberopat vittnesförhör med kriminalvårdaren Cecilia Jonsson.

I den skriftliga utredningen anges bland annat följande.

- Personal har inte uppmärksammat att Mahmoud Qatanani luktade dåligt.
- Vid dusch klarade Mahmoud Qatanani av att tvåla överkroppen. Personal har tryckt ut schampo på Mahmoud Qatananis huvud och han gjorde sedan resten själv.
- Mahmoud Qatanani fick hjälp med påklädning, men han kunde sträcka armarna och rätta till tröjan. Armarna är rörliga.
- Personal har inte hjälpt till vid måltider, även gällande dryck.
- Mahmoud Qatanani fick hjälp med att spänna andningsmasken. Han kunde själv ta av den.

Cecilia Jonsson har i huvudsak berättat följande. Mahmoud Qatanani kunde själv sätta sig upp i sittande läge. Han sa att han inte kunde borsta tänderna själv, men när hon tog tandkräm på tandborsten och lät honom ta över så borstade han själv tänderna. Nattetid kissade Mahmoud Qatanani i en kissflaska. Han skötte det själv. Kissflaskan stod på sängbordet, som var vid huvudändan av sängen. Mahmoud Qatananis säng var höj- och sänkbar och sängbordet kunde rullas. För att lyckas med att kissa själv i kissflaskan måste han ha haft förmåga att sträcka sig och greppa. Mahmoud Qatanani körde själv rullstolen i cellen. Under sin vistelse i häktet kan Mahmoud Qatanani ha duschat vid 2-3 tillfällen. Mahmoud Qatanani åt själv, det kan vara så att hon fördelade

Avdelning 3

maten åt honom. Mahmoud Qatanani åt inte så mycket, det är många som inte gör det. Han tog själv sina mediciner ur en dosett. Någon gång hjälpte hon honom genom att dra upp ”flärpen”, någon gång hällde hon ut medicinen på bordet, någon gång pillrade han själv upp. Personalen hjälpte honom vid förflyttningar från sängen till rullstolen och från rullstolen till toaletten. De hjälpte till vid påklädning. Hon hjälpte till med att torka honom i bak. Hon noterade inte att Mahmoud Qatanani fick hudproblem under tiden i häktet.

Varken av Cecilia Jonssons vittnesmål eller av den skriftliga utredningen framgår att Mahmoud Qatanani skulle ha problem med kräkningar nattetid, svettas kraftigt eller att det skulle lukta av urin från Mahmoud Qatanani eller hans säng.

Utredningen talar för att Mahmoud Qatanani hade förmåga att själv äta och dricka, borsta tänderna, schamponera sig och tvåla in överkroppen samt kissa i kissflaska. Den talar vidare mot att Mahmoud Qatanani skulle ha problem med kraftiga svettningar, kräkningar eller av annan anledning skulle ha ett stort behov av hjälp nattetid. Mahmoud Qatananis har uppgett att han egentligen alltid behöver hjälp när han ska kissa i kissflaska och att det hamnade kiss på sängen när han gjorde det själv i häktet. De uppgifterna motsägs av att det inte observerats att det har luktat urin från sängen. Mahmoud Qatananis egna uppgift om att han åt dåligt i häktet vinner stöd av utredningen i övrigt. Det föranleder inte tingsrätten att göra annan bedömning än att det av utredningen framgår att han i häktet hade förmåga att äta själv, om han hade velat. Tilltalades uppgifter om att Mahmoud Qatanani efter tiden i häktet hade problem med huden vinner inte stöd av något läkarintyg etc. och några observationer därav synes inte ha gjorts under häktestiden. Vad de har uppgett därom föranleder inte heller tingsrätten att göra annan bedömning av Mahmoud Qatananis behov av hjälp.

8.10 Tilltalade har lämnat uppgifter innebärande att Mahmoud Qatanani har viss styrka och rörelseförmåga

Mahmoud Qatanani har berättat om ett omfattande behov av hjälp. Även Sawsan, Firas, Ashraf och Alexander Qatanani har alla lämnat uppgifter innebärande att Mahmoud Qatanani har ett omfattande behov av hjälp och att de även har bistått

Avdelning 3

denne när de har arbetat som assistenter. De har dock också lämnat uppgifter innebärande att Mahmoud Qatanani har viss styrka och rörelseförmåga.

Mahmoud Qatanani uppgav under förhöret vid tingsrätten att han drygt ett år tidigare kunde gå med kryckor kortare sträckor, som exempel togs fram till podiet i salen. Enligt Sawzan Qatanani kunde Mahmoud Qatanani ta sig upp och stötta sig med kryckor, för att underlätta för assistenter, fram till för kanske 3-4 år sedan. Ashraf Qatanani har berättat att när man förflyttar Mahmoud Qatanani så kan Mahmoud Qatanani vara till hjälp beroende på vem som förflyttar honom. Wafaa Mardini har berättat att de använde patientlyft för att förflytta Mahmoud Qatanani endast vid vissa tillfällen, när han mådde väldigt dåligt och inte orkade resa sig upp. Enligt vad som antecknats från polisförhör har Wafaa Mardini då uppgett att Mahmoud Qatanani i samband med förflyttningar kan resa sig, ta några steg, först placera händerna och sedan kroppen. Sedan detta lästs upp för henne uppgav hon att det gällde när hon började, dvs. år 2017, men att Mahmoud Qatanani därefter försämrats. Det kan dock noteras att efter den uppgiften om hur Mahmoud Qatanani rör sig i samband med förflyttningar sa Wafaa Mardini att det var mer komplicerat i Märsta och att det nu var bättre eftersom det var bottenvåning. Den uppgiften placerar hennes uppgift om styrkan och rörelseförmågan till tiden för förhöret. Dessa uppgifter från de tilltalade talar för att Mahmoud Qatanani under den för åtalet aktuella tiden har haft kraft att själv hjälpa till vid förflyttningar.

När det gäller Mahmoud Qatananis förmåga att använda sina armar har Wafaa Mardini enligt vad som antecknats från polisförhör uppgett att Mahmoud Qatanani kan använda sina armar som vanligt, om än att han inte kan lyfta dem högt. På fråga om vad hon menar med som vanligt har det antecknats att hon har uppgett att om någon placerar ett barn i hans famn så kan han ha barnet där och att det är möjligt att han använder i-pad eller mobil. Dessa uppgifter talar med styrka för att Mahmoud Qatanani under den för åtalet aktuella tiden hade förmåga att använda sina armar.

8.11 Vilket verkligt hälsotillstånd som åklagaren har bevisat

Enligt tingsrättens mening är ovan nämnd utredning som stöder åtalet tillsammans så stark att den i sig – om bevisning som talar mot åtalet inte föranleder annat – är tillräcklig för att det ska vara ställt utom rimligt tvivel att Mahmoud Qatanani under hela den för åtalet aktuella tiden har haft ett verkligt hälsotillstånd som har innefattat förmåga att utföra följande.

- Använda i vart fall så mycket egen kraft vid förflyttningar till och från rullstolen att Sawsan Qatananis hjälp varit tillräcklig. Det har alltså inte vid förflyttningar behövts lyft eller dubbelassistans.
- Sitta utan stöd.
- Obehindrat fördela sin egen mat samt äta och dricka själv.
- Själv framföra en manuell rullstol inomhus.
- Sträcka sig fram och ta saker ur t.ex. ett skåp om föremålet är på sådan höjd att han kan nå föremålet från rullstolen.
- Greppa föremål och hålla i dem, även framför sig och även längre stunder.
- Utföra personlig hygien som att borsta tänderna själv, tvåla in sig på överkroppen och шамponera sitt hår.
- Vända sig i sängen och själv sätta sig upp i sängen.
- Kissa i urinflaska utan hjälp.

Tingsrätten finner vidare att utredningen är tillräcklig för att det ska vara ställt utom rimligt tvivel att Mahmoud Qatanani under hela den för åtalet aktuella tiden inte har haft så kraftiga svettningar eller problem med inkontinens att han har haft behov av att duscha mer än en gång om dagen samt att han inte pga. kräkningar, svårigheter att röra sig eller annan anledning har haft ett påtagligt behov av hjälp nattetid.

Vad de tilltalade har berättat och annan presenterad motbevisning minskar enligt tingsrätten inte bevisvärdet av den utredning som tingsrätten ovan funnit stöder åtalet på ett sådant sätt att beviskravet inte längre skulle vara uppfyllt.

8.12 Vilka oriktiga uppgifter som har lämnats om Mahmoud Qatananis verkliga tillstånd och behov

8.12.1 Inledning

I detta avsnitt gör tingsrätten bedömningen att det är ställt utom rimligt tvivel att det till Försäkringskassan och andra har lämnats felaktiga uppgifter om Mahmoud Qatananis hälsotillstånd och behov av assistans i samband med ansökan den 1 maj 2013 och under den därpå följande processen. Tingsrätten kommer nedan att redogöra för vilka oriktiga uppgifter som enligt tingsrätten har lämnats.

8.12.2 De uppgifter som har lämnats i samband med ansökan 2013 och därpå följande process

”Att minnas”

Till ansökan om assistansersättning, som undertecknats av Mahmoud Qatanani den 1 maj 2013, har det bilagts en lista rubricerad ”Att minnas”. Listan utgör en beskrivning av vad Mahmoud Qatanani behöver hjälp med. Mahmoud Qatanani har signerat listan. I listan lämnas följande enligt tingsrätten oriktiga uppgifter angående vilken hjälp Mahmoud Qatanani har behov av, jämfört med vad som har bevisats om hans verkliga hälsotillstånd och behov.

- Dusch två gånger om dagen.
- Behov av dubbel assistans på allt med lyft/tvätt/toa under semester i Jordanien. Tar längre tid eller få ökad tid just under semestern eftersom det då inte finns handikappanpassning.
- Flytta saker.
- Förflyttning i rullstolen.
- Hålla i papper böcker.
- Hålla i pennan.
- Nattetid behov av vaken assistent pga. att sätta på och ta av andningsmaskinen /masken, vändas 1-2 ggr i timmen nattetid.

Av de preciserade rutiner som också bifogats listan framgår bland annat följande som ger ett felaktigt intryck av hjälpbehovet i samband med måltider.

- Dela maten medan assistenten hjälper till att lyfta handen om han orkar.
- Hjälpa att dricka.
- Dela maten, hjälpa/mata.
- Dela maten och mata honom.

ADL-bedömning utfärdad den 3 februari 2014 och läkarintyg utfärdat den 27 februari 2014

Av betydelse i målet är en ADL-bedömning (bedömning av funktions- och aktivitetsförmåga) utfärdad den 3 februari 2014 av arbetsterapeut Malin Einarsson och sjukgymnast Jamileh Moin Lindvall. Intyget är ställt till Försäkringskassan och upprättades i samband med ansökan om assistansersättning som gavs in under 2013.

Överläkaren Göran Bengtsson har den 27 februari 2014 utfärdat ett läkarintyg ställt till Försäkringskassan. Även det upprättades i samband med aktuell ansökan. I läkarintyget hänvisas bland annat till ADL-bedömningen. Av läkarintyget framgår bland annat följande.

6 Hur begränsar sjukdomen patientens förmåga/aktivitet på individnivå (aktivitetsbegränsning)?
 Pat har ingen egentlig gångfunktion. Nedsatt balans i stående. Kan inte sitta utan stöd. I båda armarna saknas funktion att abducera, inåt- och utåtrottera samt flektera armarna. Nedsatt funktion att böja och sträcka i armbågslederna.
 Sammantaget har pat en mycket stort funktionsbortfall i samtliga aktiviteter när han behöver använda armarna. Den kvarvarande mycket begränsade muskelfunktionen blir ytterligare begränsad då postpoliomuskulatur är lätt uttröttbar och har en förlängd återhämtningstid.
 Sjukgymnast- och arbetsterapeututredning bifogas.

Cecilia Frisk Ellison, som är fysioterapeut på en postpoliomottagning, och Erik Neckung, som är läkare på en postpoliomottagning har hörts som vittnen. De har hörts angående läkarintyg, intyg och filmer beträffande Mahmoud Qatanani som de har tagit del av. Filmerna är från spaningen och de har ombetts kommentera om den rörelseförmåga som framgår av filmerna motsvarar uppgifterna som framgår av intygen. De läkarintyg och andra intyg som de under förhöret vid tingsrätten främst ombetts kommentera är ovan nämnt läkarintyg och ADL-bedömning. När det gäller Cecilia Frisk Ellison har fokus särskilt legat på ADL-bedömningen.

I ADL-bedömningen anges följande.

Muskelstyrka mätt genom aktiv rörelse:

Muskelstyrka enligt 0-5skala (där 0 är svagast och 5 är starkast)

Axelabduktion: hö/vä klarar inte .Vid passivt rörelseuttag upplever patienten smärtor i axlar och överarmar.

Axelflexion: Hö/vä : klarar inte. Vid passivt rörelseuttag upplever patienten smärtor i axlar.

Armbågsflexion: hö/vä: 2/2

Armbågsextension: hö/vä: 2/2

Dorsalflexion handled: hö/vä: 2/2

Höftflexion: hö/vä : 0/0

Höftabduktion: hö/vä 1/1

Höftextension hö/vä: 0/0

Knäextension: hö/vä :1/1

Knäflexion: hö/vä: 0/2

Dorsalflexion: hö/vä: 0/2

Plantarflexion: hö/vä :0/2

Ryggmuskulatur: svag

Bukkmuskulatur: svag

Sittande balans: nedsatt

Cecilia Frisk Ellison har förklarat vad som där anges enligt följande. Med abduktion avses att röra kroppsdelen utåt, inte framåt eller bakåt. Flexion är att böja kroppsdelen, extension är att tvärtom sträcka ut kroppsdelen. Siffran två betyder att patienten klarar av att göra rörelsen, men att patienten inte själv klarar att bära tyngden av kroppsdelen utan behöver att någon som stöttar och tar själva tyngden. En etta betyder att den som undersöker kan känna att det händer något i muskeln, utan att få någon rörelse. En nolla betyder ingen funktion alls. Som hon tolkar undersökningsresultatet så klarar den patienten inte särskilt mycket med överkroppen. Siffran tre hade betytt att patienten klarar sin egen kroppstyngd, siffran fyra hade betytt att patienten klarar av att göra rörelsen med motstånd. Som mest tvåor som i aktuellt fall är väldigt lågt. Kanske att patienten kan klara av att borsta tänderna, om man fixerar armen. Hon har aldrig träffat någon med postpolio som är så drabbad. Det är möjligt att en patient som får resultat enligt ovan utan smärtlindring, kan få ett annat resultat med smärtlindring.

När det gäller undersökningarnas träffsäkerhet har hon uppgett bland annat följande. Det kan finnas diskrepanser mellan muskelbedömning och verklighet, det är en fråga

Avdelning 3

om motivation. Om en person vill ha något att dricka så är den mer motiverad. Testerna kan trötta ut en patient. Ibland måste man göra testerna vid två olika tillfällen. Såvitt framgår av aktuellt intyg har testet utförts vid ett tillfälle. Vidare kan två sjukgymnaster komma till olika bedömningar. Det är en människa som gör testet och resultatet kan i viss mån bero på hur hårt den som undersöker håller. Hennes erfarenhet är att det är svårt att göra testerna. Hon tycker att ingångsvärdena är otydliga i bedömningen, t.ex. när det gäller om testerna har utförts liggande eller sittande. När de gör undersökningar använder de tolk om det behövs.

I ADL-bedömningen anges även följande.

Aktiviteter i dagliga livet:

I nuläget får Qatanani hjälp med att alla aktiviteter i livet av en eller två personer.

Personlig hygien: får hjälp av en eller två personer med förflyttningen över till en duschpall. Han behöver därefter hjälp med att sätta på vattnet, skölja av sig och tvåla in/tvätta hela kroppen. Han behöver sedan hjälp med att torka sig. Qatanani behöver hjälp av en person med att raka sig, borsta tänderna, klippa naglar etc.

Toalettbesök: Behöver hjälp med alla moment, såsom att ta sig fram till toaletten, förflytta sig över till toaletten, dra ner byxor och kalsonger samt att tvätta sig.

På/avklädning: Behöver hjälp med alla moment.

Förflyttningsförmåga:

Förflyttas med lift, är då i behov av två personer som hjälper honom.

Behöver hjälp med förflyttning i säng, både att vända sig och att komma upp till sittande. Enligt honom behöver han hjälp med vändning i sängen nattetid 1-2 ggr i timmen.

Har manuell rullstol men den kan han inte köra själv. Har även två elrullstolar, en för inne och en för utebruk, vilka han kör självständigt med höger hand.

Måltidssituation:

Får hjälp med att tillreda, sönderdela och föra maten till munnen. Kan hålla i kniv/gaffel och glas mycket kort stund men inte föra föremål till munnen.

Sömn:Sover en timme i taget, behöver därefter hjälp med att vända sig/ända ställning. Har en andningsmask och behöver hjälp med att få den på sig. Har en "sjukhussäng" som är hög och sänkbar, därtill köpt en egen madrass från Ikea som patienten upplever är bra. Uppmanas att beakta smärta och röda märken på kroppen, då risk för trycksår föreligger.

Användning av hand/arm

Qatanani använder inte höger eller vänster arm/hand i aktivitet, pga av smärta och svaghet.

Vid mätning med goniometer är höger hand något starkare men knappt märkbart. Styrkan ligger också en bra bit under normalvärdet. Qatanani kan hålla föremål i handen med hjälp av fingrarna och han klarar att lyfta i handleden. Föremålen ska vara lätta och inte för otympliga (vid bedömningstillfället en blyertspenna, en nyckel och ett glas). Han orkar inte hålla i föremålet någon lång stund.

Qatanani har vid bedömningstillfället ingen aktiv rörelse i armbågs eller axelleden på båda armarna. Vid hjälp klarar han inte heller att fullt böja i armbågen eller lyfta i axeln på grund av smärtan.

Cecilia Frisk Ellison har kommenterat ovanstående med att det måste vara någon form av felskrivning eftersom en goniometer inte används för den undersökning som beskrivs. Med en goniometer mäts inte styrka utan rörlighet.

Erik Necking har till filmerna från spaningen lämnat i huvudsak följande kommentarer, antingen under förhöret vid tingsrätten eller såvitt antecknats från polisförhör.

Uppgifterna i intygen om bålbalans stämmer inte överens med hur mannen på filmen ses ha tyngdpunktsläget ganska långt fram. Om mannen hade dålig bålbalans hade han bort falla åt ena hållet. På filmen där mannen ses sitta med en pekador verkar kraften nästan normal och stämmer inte överens med vad som står i läkarintyget. På filmen där mannen kliar sig i nacken verkar mannen ha kraft i deltoideus-muskeln, vilket inte stod i intyget. Mannen på filmen verkar ha kraft i båda armarna, annars skulle inte rullstolen gå rakt när han rullar den. Utifrån vad han kan se på filmen där mannen håller i en mobiltelefon så verkar mannen ha normal funktion i vänster arm och axel. Hans intryck är att intygen gav en bild av väsentligt sämre förmåga än vad som framgår av filmerna. Han tänker då framförallt på de övre extremiteterna, på armarna.

Avdelning 3

Utredningen av fysio- och arbetsterapeut visade på klart sämre muskelkraft än det som syns på filmerna, framförallt i vänster arm och axel. Han har svårt att avgöra gällande höger arm.

Cecilia Frisk Ellison har till filmerna från spaningen lämnat i huvudsak följande kommentarer, antingen under förhöret vid tingsrätten eller såvitt antecknats från polisförhör. Hon blev förvånad över att samma person som intyget avsåg kunde göra de saker som framgick av filmerna. Som att krama om en annan person ganska hårt och hålla fast. Vidare att köra en rullstol själv. Kliandet är svårt att bedöma eftersom mannen inte använder någon stor hävstångseffekt, det är täta rörelser mot kroppen. Det kan vara så att han har hittat ett sätt att klia sig utan att det smärtar i axeln. I intygen så har man bedömt hans överkroppsfunktioner som tvåor, men på filmerna jobbar han själv obehindrat. Personen var generellt bättre än vad intygen visade.

På frågor från försvaret om skillnaden mellan förmågan som den framgår av filmerna och förmågan som den framgår av ADL-bedömningen kan bero på att patienten när den filmas har tagit smärtlindring, ett varmt bad och inte var stressad svarade Cecilia Frisk Ellison i huvudsak att det var svårt för henne att säga. Som rätten har uppfattat henne lämnade hon det svaret utifrån att det skulle kunna vara fel i utlåtandet och att en högre nivå av smärta (som blir fallet utan smärtlindring) gör resultatet av en ADL-bedömning sämre.

Enligt tingsrätten kan allmänt sägas att ADL-bedömningen ger en tydlig bild av en person som knappt klarar av något själv, vilket inte stämmer överens med den förmåga som åklagarens utredning om Mahmoud Qatananis verkliga hälsotillstånd innebär. Tingsrätten gör vidare bedömningen att smärtstillande medel, musklernas uttrötthet, bristande tolkning eller de subjektiva inslag som ingår i undersökande vårdpersonals bedömningar inte kan förklara den stora skillnaden i förmåga mellan vad som framgår av denna ADL-bedömning och vad som är bevisat om Mahmoud Qatananis verkliga hälsotillstånd. Det bör särskilt påtalas att fotografierna och filmerna av Mahmoud Qatanani avser flera olika vitt skilda tillfällen, det är alltså vid flera olika tillfällen som han ses röra armarna tämligen obehindrat. Förmågan som uppvisas i

Avdelning 3

filmerna från polisens spaning, som är de som Cecilia Frisk Ellison har tagit del av, kan inte heller på något sätt förklaras av att anhöriga valt att filma eller fotografera Mahmoud Qatanani i syfte att dokumentera just hans bättre stunder efter att han har tagit smärtstillande, ett varmt bad etc. När det gäller resultatet i ADL-bedömningen är det vidare genomgående så att Mahmoud Qatanani har fått siffrorna noll, ett och två. Siffran två betyder att patienten klarar av att göra rörelsen, men att patienten inte själv klarar att bära tyngden av kroppsdel. En etta betyder att den som undersöker kan känna att det händer något i muskeln. En nolla betyder ingen funktion alls. Det resultatet är inte avhängigt hur hårt en undersökare håller emot utan avhängigt vad i vad mån Mahmoud Qatanani överhuvudtaget lyfter eller spänner sina muskler.

När det gäller läkarintyget är den sammanfattande uppgiften, innebärande att Mahmoud Qatanani hade ett mycket stort funktionsbortfall i samtliga aktiviteter när han behöver använda armarna, i hög grad missvisande sett till vad åklagaren har bevisat om hans verkliga förmåga.

Tingsrätten gör bedömningen att uppgifterna i läkarintygen och ADL-bedömningen – som baseras på Mahmoud Qatananis reaktioner och uppgifter, inte på objektiva fynd – särskilt avviker från den förmåga som åklagaren har ställt utom rimligt tvivel i följande avseenden.

- Förflytta sig utan hjälp av lyft eller dubbelassistans.
- Sitta utan stöd.
- Obehindrat fördela sin egen mat samt äta och dricka själv.
- Själv framföra en manuell rullstol inomhus.
- Sträcka sig fram och ta saker ur t.ex. ett skåp om föremålet är på sådan höjd att han kan nå föremålet från rullstolen.
- Greppa föremål och hålla i dem, även framför sig och även längre stunder.
- Utföra personlig hygien som att borsta tänderna själv, tvåla in sig på överkroppen och schamponera sitt hår.
- Vända sig i sängen och själv sätta sig upp i sängen.

Läkarintyg av Björn Strander daterat den 29 april 2015

Försäkringskassan fann i ett beslut den 19 maj 2014 att Mahmoud Qatanani inte längre hade rätt till assistansersättning. Enligt Försäkringskassan understeg Mahmoud Qatananis behov av personlig assistans för de grundläggande behoven 20 timmar per vecka. Det beslutet efterföljdes av Förvaltningsrätten i Uppsalas dom från den 26 mars 2015 (mål nr 3885-14). Förvaltningsrätten gjorde bedömningen att det grundläggande behovet översteg 20 timmar och att Mahmoud Qatanani således hade rätt till assistansersättning. Försäkringskassan meddelade ett nytt beslut den 11 augusti 2015. När det gällde grundläggande behov förelåg enligt det beslutet behov av hjälp 7 timmar och 37 minuter per dygn, med beräknad tid för dubbel assistans.

Bland de handlingar som legat till grund för de besluten och den domen omnämns bland annat det läkarintyg och den ADL-bedömning som tingsrätten berört ovan. I beslutet från den 11 augusti 2015 omnämns också ett läkarintyg av Björn Strander daterat den 29 april 2015. Enligt beslutet överlämnade Mahmoud Qatanani det läkarintyget vid ett besök för en genomgång av hans hjälpbehov. I det läkarintyget anges följande.

Ovanstående patient f. 531129-0851 lider av post polio syndrom och är rullstolsbunden. Pat har nästan ingen egen rörelseförmåga och klarar tex ej att vända sig själv i sängen. I tillägg till ovanstående lider han av rikliga svettningar som kräver att han duschar 3-7 ggr/dag samt faecesinkontinens som medför ytterligare tvättning flera gånger/dag. Detta kräver en riklig assistansåtgång.

Tingsrätten gör bedömningen att uppgifterna i läkarintyget avviker från den förmåga som rätten funnit att åklagaren har bevisat att Mahmoud Qatanani har haft under hela den för åtalet aktuella tiden.

8.12.3 Uppgifter i ansökningarna dessförinnan

Oriktiga uppgifter i ansökningarna under 2001, 2003 och 2006 är som tingsrätten ovan anført inte av direkt betydelse för påståendet om aktivt felaktigt uppgiftslämnande.

Utredning avseende vilka uppgifter som har lämnats innan den 1 november 2011 kan dock vara av betydelse som bevis för i vad mån oriktiga uppgifter har lämnats den 1 november 2011 och framåt och vem som bär vilket ansvar för det. Om felaktiga uppgifter lämnades då talar det för att felaktiga uppgifter även fortsatt har lämnats efter den 1 november 2011.

8.12.3.1 År 2001

I ansökan undertecknad den 10 april 2001 förekommer enligt tingsrätten felaktiga uppgifter vad gäller t.ex. behov av hjälp med all hygien, med att ta på sig täcket och med kissflaskan under natten. Vidare vad gäller att Mahmoud Qatanani svettas ”otroligt mycket” och att han under nätterna behöver någon nära sig för hjälp.

I en rapport av leg. arbetsterapeut Helena Högberg-Holm, Rehab augusti 2001 ställd till Försäkringskassan, anges enligt tingsrätten felaktiga uppgifter vad gäller behov av hjälp av två personer vid förflyttning, kraftiga svettningar, att det går långsamt för Mahmoud Qatanani att fördela sin mat och äta eftersom han måste vila mellan tuggorna samt att han inte klarar inte att köra manuell rullstol själv. Följande sammanfattande beskrivning av hans tillstånd stämmer inte överens med vad tingsrätten har funnit bevisat om hans förmågor.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att MQ har försämrats avsevärt under det senaste året och hans funktionsnedsättning berör samtliga delar i hans dagliga livsföring. Han är i behov av hjälp vid alla moment berörande personlig vård, på- och avklädning, toalett besök, mm. Vid förflyttningar är han i behov av två personers hjälp. Han behöver hjälp ca 4 ggr/natt. Andningsuppehåll och svettningar har en negativ påverkan på nattsömnen, han är i behov av att dricka mycket och behöver hjälp att dricka vatten och tömma kissflaskan, han är ibland även i behov av hjälp att vända sig.

8.12.3.2 Uppgifter ansökan år 2003

En ny ansökan om assistansersättning undertecknades den 28 november 2003. Ett hembesök av Försäkringskassan genomfördes den 7 oktober 2003. Vid hembesöket

deltog både Mahmoud och Sawsan Qatanani. Bland annat följande har antecknats angående det.

Vid genomgång av tidigare utredning berättar frun och MQ att MQ:s situation och hjälpbehov är detsamma som tidigare utredning, men det krävs mer tidsåtgång för förflyttningar vid morgonhygien, toalettbesök och karbad. Det krävs mer tid för matlagning och på natten.

Det är särskilt vid morgonhygien som det tar cirka en halv timme längre än tidigare 0 3.5 timmar längre per vecka, hjälp med tillredning av mat pga speciell kosthållning (viktväktarna) 2 timmar mer per dag = 14 timmar per vecka, skötsel av hemmet 2 timmar extra per vecka, skötsel på natten 2 timmar = 14 timmar per vecka.

Sammanlagt yrkas på en utökning av assistanstimmar med 33 timmar 30 minuter.

Vid tidigare utredning så badade MQ i badkaret 3 ggr/ v, det är nu utökat till varje dag, för detta krävs dubbel ass. vid förflyttning. MQ har på ordination av läkare fått börja på viktväktarna. Han har sedan april 2003 gått ned 12 kg i vikt. Denna matlagning kräver mer tid och frun yrkar på ytterligare 2 timmar per dag för detta. Hustrun uppger att hon nu måste tvätta en maskin tvätt per dag för din mans räkning, han svettas väldigt mycket och sängkläderna måste tvättas varje dag, det har även blivit mer tidsåtgång för städning. Detta uppger hustrun har ökat med 2 timmar per vecka. På grund av andningsproblem, svettningar ,domningar i armar som kräver massage, vändning och att MQ behöver kissa i en flaska flera gånger nattetid så yrkar frun på 2 timmar vaken tid på natten.

Enligt tingsrätten är det tal om oriktiga uppgifter såvitt gäller behov av dubbelsassistent vid förflyttning, kraftiga svettningar, behov av hjälp när Mahmoud Qatanani ska kissa i kissflaska och överlag vad gäller behov av assistans nattetid.

8.12.3.3 Uppgifter ansökan år 2006

Under år 2006 gavs det in en ny ansökan om assistansersättning. I ansökan hänvisas till anteckningar från ett hembesök som ägde rum den 23 mars 2006. Vid hembesöket deltog både Mahmoud och Sawsan Qatanani. Enligt vad som antecknats uppgavs vid hembesöket att Mahmoud Qatanani nattetid behövde hjälp med att gå på toaletten 2-3 gånger per natt. Vidare att han under natten även behövde hjälp med svettningar och vändningar. Jämfört med vad tingsrätten har funnit bevisat i målet var det oriktiga uppgifter.

8.13 Mahmoud Qatanani har inte under den för åtalet aktuella tiden haft behov av personlig assistans avseende grundläggande behov 20 timmar eller mer per vecka

I detta avsnitt finner tingsrätten det ställt utom rimligt att Mahmoud Qatananis hälsotillstånd och behov av assistans inte någon gång mellan den 1 november 2011 och den 17 november 2020 har varit sådant att han har haft rätt till assistansersättning (inte behov av personlig assistans avseende grundläggande behov 20 timmar eller mer per vecka). Vid kännedom om de rätta förhållandena när det gäller hälsotillståndet och behovet av assistans hade Försäkringskassan alltså enligt tingsrätten inte betalat ut någon assistansersättning alls under den tiden.

I den bedömningen tar tingsrätten avstamp i att Försäkringskassan i beslutet den 19 maj 2014 gjorde bedömningen att Mahmoud Qatanani inte längre hade rätt till assistansersättning. Enligt Försäkringskassan understeg Mahmoud Qatananis behov av personlig assistans för de grundläggande behoven 20 timmar per vecka. Enligt Försäkringskassan uppgick det behovet av hjälp till 16,83 timmar per vecka.

Det beslutet efterföljdes av Förvaltningsrätten i Uppsalas dom från den 26 mars 2015 (mål nr 3885-14). Förvaltningsrätten gjorde bedömningen att det grundläggande behovet översteg 20 timmar och att Mahmoud Qatanani således hade rätt till assistansersättning. Av domen framgår att förvaltningsrätten har lagt vikt vid läkarintyget av Göran Bengtson och återger bl.a. uppgifterna om att Mahmoud Qatanani inte kunde sitta utan stöd och att han hade ett mycket stort funktionsbortfall i samtliga aktiviteter när han behövde använda armarna. Det framgår också att man har lagt vikt vid ADL-bedömningen utfärdad den 3 februari 2014 och pekar på uppgifterna däri innebärande att Mahmoud Qatanani gör förflyttningar med hjälp av lyft, varken använder varken höger eller vänster hand på grund av svaghet och smärta samt enbart kan hålla lätta föremål och inte någon lång stund. Vidare har vikt lagts vid att Göran Bengtsson vid den muntliga förhandlingen bl.a. uppgett att Mahmoud Qatanani inte hade någon reell funktion i någon extremitet.

Avdelning 3

Försäkringskassan meddelade ett nytt beslut den 11 augusti 2015. Av det framgår att myndigheten har tagit i beaktande samma utredning som rätten nyss tagit upp. När det gällde grundläggande behov förelåg enligt det beslutet behov av hjälp 7 timmar och 37 minuter per dygn, med beräknad tid för dubbel assistans. Det innebar behov av hjälp med grundläggande behov drygt 53 timmar/vecka. Beslutet gällde även bakåt i tiden, från och med maj 2014, med följderna att Mahmoud Qatanani inte någon gång har haft tid utan rätt till assistansersättning. Av sammanställningen av Försäkringskassans bedömning av tid efter inkomna synpunkter och journal från arbetsterapeut 2015-06-30 framgår att Försäkringskassan i sin bedömning har lagt vikt vid bland annat följande påstådda förhållanden angående Mahmoud Qatananis behov.

- Behov av dubbelassistans vid förflyttningar.
- Behov av att duscha mer än en gång om dagen.
- Behov av hjälp med att kissa i kissflaska nattetid.
- Behov av hjälp med att nattetid rätta till andningsmasken, för ytterligare vändningar samt för problem med svettningar och domningar i armarna.

Förvaltningsrätten och Försäkringskassan gjorde alltså en annan bedömning avseende behovet av personlig assistans för de grundläggande behoven, än bedömningen i beslutet från den 19 maj 2014. Ovan nämnda problem och behov som förvaltningsrätten och Försäkringskassan lagt vikt vid när man kommit till en annan slutsats stämmer dock enligt tingsrätten inte överens med den verkliga förmåga som tingsrätten har funnit bevisad förelåg under hela den för åtalet aktuella tiden. Enligt tingsrätten är bedömningarna av ett större behov av personlig assistans för de grundläggande behoven i hög grad ett resultat av de felaktiga uppgifter som lämnats om hälsotillståndet och behovet av personlig assistans. Det talar för att Mahmoud Qatanani inte hade bedömts ha rätt till någon assistansersättning alls om Försäkringskassan hade haft kännedom om de rätta förhållandena.

I samma riktning talar följande. Försäkringskassan har i ett beslut den 23 februari 2021 beslutat om att dra in Mahmoud Qatananis rätt till assistansersättning. Utifrån då

föreliggande utredning gjorde Försäkringskassan bedömningen att Mahmoud Qatanani kunde utföra daglig personlig hygien, tandborstning, kissa i urinflaska samt äta och dricka helt självständigt. Vidare att han själv kunde schamponera sitt hår och tvätta sin överkropp. Försäkringskassan fann sedan att tid för hjälp vid grundläggande behov uppgick till 6 timmar och 4 minuter per vecka, varav tid med 1 timme och 24 minuter per vecka för dubbel assistans hade beaktats. De grundläggande behoven bedömdes alltså med marginal understiga 20 timmar per vecka. De förmågor hos Mahmoud Qatanani som Försäkringskassan har utgått ifrån i sitt beslut stämmer väl överens med de förmågor som tingsrätten funnit att åklagaren i målet bevisat såvitt gäller hela den för åtalet aktuella tiden.

Mot denna bakgrund finner tingsrätten det ställt utom rimligt att Mahmoud Qatananis hälsotillstånd och behov av assistans inte någon gång mellan den 1 november 2011 och den 17 november 2020 har varit sådant att han har haft rätt till assistansersättning (inte behov av personlig assistans avseende grundläggande behov 20 timmar eller mer per vecka).

9 VAD TINGSRÄTTEN OVAN HAR FUNNIT BEVISAT OCH VAD SOM ÄR NÄSTA FRÅGA

Enligt tingsrätten har åklagaren alltså ställt utom rimligt tvivel att det i de tidsredovisningar och assistansräkningar som åtalet avser har lämnats oriktiga uppgifter vad gäller omfattningen av utförd assistans (uppgifter om arbetstider/belopp). Det är också ställt utom rimligt tvivel att det i tidsredovisningarna från och med juli 2013 har lämnats oriktiga uppgifter om förläggningen i tid för påstått utförd assistans (uppgifter om assistenter/arbetstider).

Vidare har åklagaren bevisat att det i samband med ansökan den 1 maj 2013 och under den därpå följande processen har lämnats oriktiga uppgifter om Mahmoud Qatananis hälsotillstånd och behov av assistans. De oriktiga uppgifterna har lämnats till Försäkringskassan och andra och har legat till grund för Försäkringskassans utbetalningar av assistansersättning i tiden efter angiven ansökan. Tingsrätten finner

det också ställt utom rimligt tvivel att Mahmoud Qatananis hälsotillstånd och behov av assistans inte någon gång mellan den 1 november 2011 och den 17 november 2020 har varit sådant att han har haft rätt till assistansersättning (inte behov av personlig assistans avseende grundläggande behov 20 timmar eller mer per vecka).

Tingsrätten har också konstaterat att vid kännedom om de rätta förhållandena när det gäller omfattningen av och förläggningen i tid av utförd assistans respektive när det gäller hälsotillståndet och behovet av assistans hade Försäkringskassan enligt tingsrätten inte betalat ut någon assistansersättning alls.

Frågan är nu om och i så fall vilket straffrättsligt ansvar som respektive tilltalad bär samt vilken påföljd eller andra följder det i så fall kan få.

10 MAHMOUD OCH SAWSAN QATANANIS ANSVAR

10.1 Mahmoud Qatanani döms som gärningsman

Genom ansökningen som sådan och Mahmoud Qatananis egna uppgifter är det ställt utom rimligt tvivel att han har skrivit under den ansökan om assistansersättning som lämnades till Försäkringskassan år 2013, väl medveten om innebörden därav. Vad försvaret har anfört angående att hans namnteckning varierat något med åren föranleder inte någon annan bedömning. Vad som har antecknats i aktuella läkarintyg ger inte fog för annan bedömning än att Mahmoud Qatanani har deltagit i lämnandet av de felaktiga uppgifterna om sitt hälsotillstånd. Även med utgångspunkten att tolk inte har närvarat vid t.ex. ADL-bedömningen kan det enligt tingsrätten uteslutas att Mahmoud Qatanani skulle ha missförstått i så hög grad att han inte kan anses ha haft uppsåt i förhållande till vilka uppgifter som har lämnats. Inte heller finns det någon utredning som med beaktansvärd tyngd talar för att han under kontakterna med Försäkringskassan bara skulle ha varit ett passivt verktyg medan andra i praktiken stod för lämnandet av uppgifter. Det är uppenbart att han har haft insikt i sitt verkliga hälsotillstånd och behov av assistans, dvs. i att det är oriktiga uppgifter som har lämnats. Det står också av utredningen klart att Mahmoud Qatanani har förstått vilken

Avdelning 3

betydelse felaktiga uppgifter i ansökan och i läkarintygen kunde få för bedömningen av hans rätt till assistansersättning.

Genom assistansräkningarna som sådana och Mahmoud Qatananis egna uppgifter innebärande att han har signerat dem, först för hand och sedan elektroniskt, är det ställt utom rimligt tvivel att det är han som har signerat dem. Vad försvaret har anfört angående att hans namnteckning varierat något med åren och att han gav uttryck för viss osäkerhet när han blev tillfrågad om kod för att kunna signera assistansräkningarna digitalt föranleder inte någon annan bedömning. Av assistansräkningarna som signerats för hand framgår att den som undertecknad dem intygar på heder och samvete att uppgifterna i blanketten är riktiga och fullständiga. Det finns också en erinran om att det är straffbart att lämna felaktiga uppgifter eller att utelämna något. Mahmoud Qatanani har under polisförhör bekräftat att han har tagit del av den texten. Av assistansräkningarna framgår tydligt hur många timmars assistans som de avser. Han har således varit medveten om att han genom signeringen av räkningarna lämnat uppgift om angivet antal timmar utförd assistans. Det är uppenbart att han har haft insikt i ungefär hur många timmars assistans som verkligen har utförts, eftersom det är han som har varit föremål för den. Av hans egna och andra tilltalades uppgifter framgår också att han har haft inflytande över vilka assistenter som skulle anställas och vilka tider som de skulle närvara. Det är således bevisat att Mahmoud Qatanani har haft uppsåt i förhållande till att felaktiga uppgifter har lämnats i assistansräkningarna. Med beaktande av vad som objektivt har bevisats och vad enligt ovan bevisats om hans uppsåt måste han också ha insett att det med assistansräkningarna gavs in tidsredovisningar som inte bara innefattade felaktiga uppgifter vad gäller omfattningen utan även vad gäller förläggningen i tid.

Tingsrätten finner det alltså ställt utom rimligt tvivel att Mahmoud Qatanani uppsåtligen har begått de gärningar som framgår av gärningsbeskrivningen, med de kommentarer angående vad som närmare är bevisat som framgår av avsnitt 8-9 ovan.

Tingsrätten finner nedan bevisat att Ashraf, Firas och Alexander Qatanani på olika sätt och vid olika tidpunkter, tillsammans med Mahmoud Qatanani, blev delaktiga i en tyst

eller uttalad gemensam brottsplan. En brottsplan innefattande att behovet av och utförd assistans skulle överdrivas så att assistansersättning felaktigt skulle betalas ut. I den mån tingsrätten nedan finner det ställt utom rimligt tvivel att Firas, Ashraf eller Alexander Qatanani har medverkat till brotten är det alltså bevisat att Mahmoud Qatanani har agerat tillsammans och i samförstånd med dem.

10.2 Sawsan Qatanani döms som medhjälpare

Enligt 23 kap. 4 § första stycket brottsbalken ska ansvar inte bara ådömas den som har utfört en gärning utan även annan som har främjat denna med råd eller dåd. Den som har främjat en gärning med råd och dåd, men som inte är att anse som gärningsman döms för medhjälp. Ett främjande av medverkansobjektet kan ske med fysiska medel. Medhjälp till en brottslig gärning kan också vara av psykisk art, t.ex. råd eller uppmuntran. Det är tillräckligt att medhjälparen genom sin medverkan styrkt gärningsmannen i dennes uppsåt att begå brottet. Detta kan ske genom råd, men det kan också ske genom handling, nämligen just genom att delta.

Det står av utredningen klart att Sawsan Qatanani har levt med och umgåtts mycket med Mahmoud Qatanani, enligt egen uppgift närmast dygnet runt. Av utredningen framgår också att hon i hög grad har varit delaktig vid läkarbesök och kontakter med Försäkringskassan. Till detta kommer att hon ofta förekommer på de bilder och filmer som åklagaren har åberopat som bevisning och att det av dem framgår att Mahmoud Qatanani inför henne är helt öppen med sina förmågor. De tidsredovisningar som hon för egen del har signerat har, enligt tingsrättens bedömning ovan, innefattat felaktiga uppgifter vad gäller hur många timmars assistans som har utförts under hela den för åtalet aktuella tiden. I vart fall sedermera kom de också att innefatta felaktigheter vad gäller förläggningen i tid. Av utredningen, särskilt Nashat Zakholis berättelse, framgår också att hon har varit direkt involverad när det gäller i vad mån om och när andra personer som påstås ha utfört assistansarbete skulle vara på plats.

Tingsrätten finner det alltså ställt utom rimligt tvivel att hon har varit väl medveten om dels Mahmoud Qatananis verkliga hälsotillstånd och behov av personlig assistans, dels i vilken omfattning assistans verkligen utfördes. Vidare att hon har varit väl medveten

om att han till Försäkringskassan och andra lämnade oriktiga uppgifter om sitt hälsotillstånd, sitt behov av assistans och om assistansens utförande samt att han därigenom orsakade felaktiga utbetalningar av assistansersättning. När det gäller på vad sätt åklagaren har bevisat att hon har medverkat finner tingsrätten att det inte är ställt utom rimligt tvivel att hon i samband med ansökan den 1 maj 2013 och under den därpå följande processen har lämnat oriktiga uppgifter om Mahmoud Qatananis hälsotillstånd och behov av assistans, varken genom att förmedla Mahmoud Qatananis uppgifter, eller genom att själv lämna felaktiga uppgifter. Det framgår inte av ansökan eller de intyg som upprättats i samband därmed och efterföljande process att hon har gjort så. Däremot är ställt utom rimligt tvivel att hon under hela den tid som åtalet avser med uppsåt har signerat tidsredovisningar som har varit felaktiga på sätt ovan anförts. Hennes oriktiga tidsredovisningar har gett trovärdighet åt de oriktiga uppgifter som Mahmoud Qatanani har lämnat. Hon har därigenom medverkat till de gärningar som Mahmoud Qatanani har begått på sådant sätt att hon beträffande samtliga kan dömas såsom medhjälpare.

10.3 Rubricering och straffvärde åtalpunkten 1

Varje utbetalning utgör som tingsrätten redan påtalat ett brott. Frågan är om de är att rubricera som grova bidragsbrott eller som bidragsbrott av normalgraden.

Högsta domstolen har i rättsfallet NJA 2007 s. 973, angående felaktiga utbetalningar av socialbidrag, uttalat sig om rubriceringen av gärningarna. Domstolen har vid frågan om gärningarna var att rubricera som grova i och för sig inledningsvis lagt vikt vid brottslighetens sammanlagda belopp. Domstolen har sedan också lagt vikt vid om gärningarna framstår som särskilt förslagna och om gärningsmannen har handlat enligt en brottsplan. Efter detta avgörande har Högsta domstolen återkommit till frågan om rubricering när det är tal om upprepade, likartade gärningar. Högsta domstolen har i rättsfallet NJA 2018 s. 634 (de upprepade skattebrotten) funnit att enbart det förhållandet att ett likartat förfarande upprepas inte medför att brottsligheten bedöms vara systematisk på det sätt som krävs för att det ska vara fråga om grova skattebrott. Av Högsta domstolens avgörande framgår att det under senare år i praxis framträtt en tydlig återhållsamhet när det gäller gradhöjning av upprepade brott med hänvisning till

Avdelning 3

att de har skett systematiskt eller föregåtts av särskild planering. När en omständighet uttryckligen har angetts som en kvalifikationsgrund för grovt brott bör den dock enligt domstolen tillmätas större betydelse för rubriceringsfrågan än när omständigheten aktualiseras enbart som en straffskärpningsgrund enligt 29 kap. 2 § sjätte punkten brottsbalken (p. 19). Enligt 3 § bidragsbrottslagen, i både dess äldre och nuvarande lydelse, ska det vid bedömningen av om en gärning är att betrakta som grov särskilt beaktas om gärningen ingått i en brottslighet som utövats systematiskt eller i större omfattning. Vad Högsta domstolen uttalat ger alltså ett något större utrymme för att låta systematiken påverka rubriceringsfrågan när det är tal om bidragsbrott. Högsta domstolen manar ändå till restriktivitet och att en uppflyttning i svårhetsgrad bör begränsas till de fall där omständigheterna är sådana att en ändrad rubricering framstår som motiverad (p. 20). Högsta domstolen uttalar följande (p. 21).

”Enbart det förhållandet att ett förfarande upprepas på likartat sätt bör alltså inte medföra att brottsligheten bedöms vara systematisk på det sätt som krävs för att det ska vara fråga om grova skattebrott. Som regel bör det krävas någon form av brottsplan eller i allt fall att upprepningarna framstår som en påräknelig fortsättning på tidigare gärning eller gärningar. Att brotten har upprepats kan dock, även om brottsligheten inte är att anse som systematisk i gradindelningshänseende, sammantaget med andra omständigheter föranleda att brotten ska bedömas som grova.”

I detta fall avser brottslighetens samlade värde ett mycket högt belopp. Brottsligheten är även sett till utsträckningen i tid och antalet gärningar mycket omfattande. Som tingsrätten återkommer till nedan har flera personer varit involverade, båda assistansanordnare och assistenter. Gärningarna har ingått som led i en planerad och organiserad brottslighet som har skett systematiskt och innefattat osant intygande. Det är tal om ett grovt utnyttjande av ett ersättningssystem som är tänkt att hjälpa personer med omfattande funktionsnedsättning. Det finns inga förmildrande omständigheter. Omständigheterna är sammantaget så försvårande att vart och ett av brotten ska ses som ett grovt bidragsbrott.

Mahmoud Qatanani ska alltså dömas för 101 fall av grovt bidragsbrott och Sawsan Qatanani för medhjälp därtill. Enligt tingsrätten uppgår det samlade straffvärdet för den brottslighet som Mahmoud Qatanani döms för enligt åtalpunkten 1 till fängelse 4,5 år. För Sawsan Qatanani uppgår straffvärdet enligt tingsrätten till fängelse 3,5 år. (Jfr. t.ex. Hovrätten över Skåne och Blekinges dom den 2 februari 2016-02-02 i mål nr B 1343-15, Svea hovrätts dom den 15 mars 2018 i mål nr B 3199-17, Hovrätten för Västra Sveriges dom den 10 januari 2013 i mål nr B 2701-12, Hovrätten för Västra Sveriges dom den 20 mars 2013 i mål nr B 3379-12 och B 4148-12, Hovrätten över Skåne och Blekinges dom den 21 december 2018 i mål B 2462-18, Hovrätten för Västra Sveriges dom den 28 april 2016 i mål nr B 5320-15, Hovrätten för Västra Sveriges dom den 5 oktober 2017 i mål nr B 3828-17 och Svea hovrätts dom den 23 juli 2015 i mål B 5912-14).

11 FIRAS, ASHRAF OCH ALEXANDER QATANANIS ANSVAR

11.1 Om tillsammans och i samförstånd

Straffrätten bygger visserligen på ett individuellt ansvar och på den grundläggande rättsprincipen att varje person ansvarar för sina egna gärningar och inte för någon annan persons gärning. Om två eller flera personer har agerat tillsammans och i samförstånd vid förövandet av ett brott, har det dock inte nödvändigtvis någon avgörande betydelse vilka uppgifter var och en har haft att utföra vid brottet. Samtliga kan vara att bedöma som gärningsmän antingen därför att de uppfyller de krav som följer direkt av den aktuella brottsbeskrivningen eller därför att de annars anses som gärningsmän (jfr 23 kap. 4 § andra stycket brottsbalken).

Högsta domstolen har uttalat att det även i fall där det inte går att i detalj utröna vad olika medverkande personer har gjort kan det vara möjligt att dra slutsatsen att de utfört en brottslig gärning tillsammans och i samförstånd. En utgångspunkt är dock att det finns sådan bevisning på individnivå att man beträffande var och en av de inblandade kan konstatera att de medverkat i brottets utförande på ett sådant sätt att de är att betrakta som medgärningsmän (jfr rättsfallen NJA 2002 s. 489 och NJA 2006 s. 535). Om det är bevisat att en person har agerat tillsammans och i samförstånd med

Avdelning 3

övriga tilltalade är det möjligt att betrakta den personen som gärningsman, även om denne inte har deltagit i de gärningar som mer direkt knyter an till brottsbeskrivningen. Det krävs dock att personen åtminstone mer perifert har deltagit i själva det brottsliga tilltaget eller har intagit en särskild ställning i förhållande till dem som har deltagit i utförandet av gärningen. Ofta uttrycks det som att personen ska ha spelat en så aktiv roll vid genomförandet av brottet att det är naturligt att betrakta denne som gärningsman. Medgärningsmannaskapet utesluts inte av att vissa gärningsmän intagit en mera central roll och varit aktivare än andra.

Varje medverkande bedöms efter det uppsåt som ligger honom eller henne till last. Vid uppsåtliga brott krävs att brottsrekvisiten enligt det tillämpliga straffbudet är täckta av uppsåt (se rättsfallet NJA 2007 s. 929). För att en tilltalad ska dömas måste alltså dennes uppsåt omfatta de gärningsmoment som medgärningsmännen utfört. När det gäller bedömningen av varje tilltalads uppsåt krävs dock inte någon fullständig överensstämmelse mellan en tilltalads föreställning om vad som ska ske och vad som sedan faktiskt sker. När flera är inblandade i en brottslig verksamhet har inte alltid varje medverkande vetskap om hur brottet närmare ska gå till. Det krävs inte heller för att uppsåtskravet ska vara uppfyllt.

Åklagaren har i gärningsbeskrivningarna för åtalpunkterna 2-3 preciserat olika åtgärder genom vilka var och en av Firas, Ashraf och Alexander Qatanani som medgärningsmän ska ha medverkat till de gärningar som Mahmoud Qatanani döms för genom denna dom. Firas Qatanani är åtalad för att ha medverkat till samtliga gärningarna. Ashraf respektive Alexander Qatanani är åtalade för att medverkat till vissa av brotten. Såvitt åtalen mot dem sammanfaller innefattar alltså åklagarens gärningsbeskrivningar att Mahmoud, Firas, Alexander och Ashraf har agerat tillsammans och i samförstånd med varandra.

Tingsrätten har alltså att pröva i vad mån det är bevisat att de har vidtagit de i gärningsbeskrivningarna påstådda åtgärderna. Vidare om de har medverkat i brottets utförande på ett sådant sätt att de är att betrakta som medgärningsmän samt om åklagaren har bevisat att de har haft uppsåt i förhållande till inte bara de åtgärder de har

Avdelning 3

begått utan i förhållande till samtliga brottsrekvisit. I begreppet ”tillsammans och i samförstånd” i gärningsbeskrivningen, utan närmare precisering, får anses ligga ett påstående att gärningsmännen samrått med varandra eller i vart fall att de handlat i tyst samförstånd.

Åtalet avser att de, som företrädare för eller anställda vid 4 Andi AB och som assistenter, i tidsredovisningar och assistansräkningar har lämnat oriktiga uppgifter om assistenter, arbetstider och belopp till Försäkringskassan. Även om en annan tilltalad har signerat eller låtit signera en viss tidsredovisning kan en tilltalad, om det är naturligt att betrakta honom som medgärningsman, få ansvara för att den oriktiga tidsredovisningen och därpå följande oriktiga assistansräkning lämnades till Försäkringskassan. Av avgörande betydelse för den frågan blir om det har varit tal om en gemensam brottsplan och om den tilltalade som inte har signerat åtminstone perifert har deltagit i själva det brottsliga tilltaget. Det sist nämnda är enligt tingsrätten för handen om den tilltalade som inte signerade, men som var en del av brottsplanen, i hög grad var involverad i verksamheten i 4 Andi AB under den tid då den oriktiga tidsredovisningen och assistansräkningen lämnades till Försäkringskassan. Av betydelse för den frågan blir vilken roll som de tilltalade har haft i bolaget. En omständighet av betydelse för frågan om gemensam brottsplan är om åklagaren har bevisat att de på ett likartat sätt uppsåtligen har signerat eller låtit signera oriktiga tidsredovisningar.

Om det är bevisat att en tilltalad har varit med på en gemensam brottsplan, innefattande att behovet av och utförd assistans skulle överdrivas så att assistansersättning oriktigt skulle betalas ut, har åklagaren också bevisat att den tilltalade har förstått att han eller hon genom att lämna oriktiga uppgifter om assistenter, arbetstider och belopp har medverkat till att assistansersättning felaktigt har betalats ut. Det spelar då ingen roll om det inte är utrett att en tilltalad inte har haft full insikt i precis hur mycket som har kommit att betalas ut felaktigt.

11.2 Verksamheten i 4 Andi AB och de tilltalades roller i bolaget i huvudsak

Genom Firas Qatananis egna uppgifter, som stöds av övrig utredning, får det anses klarlagt att det var han som startade den assistansanordnarverksamhet som kom att

bedrivs i 4 Andi AB. Till den 10 maj 2016 var Firas Qatanani ensam styrelseledamot i bolaget, Ashraf Qatanani var suppleant. Under den tiden var det bara styrelsen, alltså Firas Qatanani som hade firmateckningsrätt. Från den 10 maj 2016 till den 23 november 2017 var Ashraf Qatanani styrelseledamot och Firas Qatanani suppleant. Båda hade firmateckningsrätt. Från den 23 november 2017 var Firas Qatanani styrelseledamot och Ashraf Qatanani suppleant. Båda hade firmateckningsrätt. På det sättet förhöll det sig till den 8 juni 2018. Då blev Ashraf Qatanani styrelseledamot och Firas Qatanani suppleant. Bara Ashraf Qatanani hade firmateckningsrätt. Den 8 mars 2019 bytte de, varpå enbart Firas Qatanani hade firmateckningsrätt. Ashraf Qatananis utträde ur styrelsen registrerades den 15 mars 2019. Under resten av tiden för åtalet är det bara Firas Qatanani som har varit ledamot och firmatecknare. Alexander Qatanani har alltså aldrig varit styrelseledamot eller suppleant i bolaget, vilket åklagaren inte heller har påstått.

När det gäller tidsredovisningarna signerades de till och med juni 2013 enbart av aktuell assistent. Det står klart att Firas Qatanani därefter signerade tidsredovisningarna för 4 Andi AB:s räkning till och med assistansersättning för augusti 2015. Det står klart att Alexander Qatanani för bolagets räkning signerade tidsredovisningarna från och med assistansersättning för november 2018 till och med assistansersättning för oktober 2020. Tingsrätten återkommer till i vad mån Ashraf Qatanani för bolagets räkning har signerat tidsredovisningar däremellan.

Vidare står det klart att Alexander Qatanani i egenskap av assistent har signerat tidsredovisningar såvitt gäller samtliga de månader som åtalet gäller till och med maj 2018. Firas Qatanani har som assistent signerat tidsredovisningar vissa månader under åren 2017-2019. Det finns tidsredovisningar innebärande att Ashraf Qatanani har arbetat som assistent i olika omfattning under åren 2014-2018.

11.3 Firas Qatanani

Det står klart att Firas Qatanani har varit formell företrädare för 4 Andi AB på det sätt som ovan angetts. Han har också själv berättat att det var han som startade den verksamhet som kom att bedrivas i 4 Andi AB. Han har sammanfattningsvis beskrivit

Avdelning 3

det som hans företag, vilket stöds av övrig utredning. Firas Qatanani har som assistent skrivit under tidsredovisningar. Han har också som ställföreträdare för bolaget på egen hand signerat tidsredovisningar och låtit andra göra så. Assistansanordnaren ansvarar för att lämna in tidsredovisningarna till Försäkringskassan. På sätt tingsrätten funnit ovan har tidsredovisningarna varit felaktiga vad gäller assistenter, arbetstider och belopp. Det har fått till följd att även assistansräkningarna som upprättats och Mahmoud Qatanani har signerat har varit felaktiga. Så långt är påståendena i gärningsbeskrivningen alltså bevisade.

Frågan nu är i vad mån han har agerat tillsammans och i samförstånd med Mahmoud Qatanani. Vidare i vad mån han har haft uppsåt i förhållande till dennes och det egna felaktiga uppgiftslämnandet samt till påföljande felaktiga utbetalningar av assistansersättning.

Med beaktande av vad Per Wilhelmsson samt Firas, Ashraf och Alexander Qatanani har berättat om rutinerna kring godkännande av tidsredovisningarna kan inte den slutsatsen dras att bara för att en person för 4 Andi AB:s räkning har godkänt en tidsredovisning har den personen insikt i huruvida assistansarbete faktiskt utförts de timmarna eller inte. Tingsrätten finner inte heller bevisat att Firas Qatananis umgänge med Mahmoud Qatanani under de tidiga år som åtalet avser har varit så intensivt att han redan på grund därav skulle ha kommit till insikt om att Mahmoud Qatanani egentligen inte hade sådana behov att han hade rätt till assistansersättning och att tidsredovisningarna innehöll felaktiga uppgifter.

Tingsrätten kommer nedan att komma till slutsatsen att det inte är bevisat att Ashraf Qatanani signerade oriktiga tidsredovisningar när det gäller hans arbete som assistent, innan han började arbeta administrativt i 4 Andi AB. Det är dock inte heller bevisat att det var Firas Qatanani som signerade Ashraf Qatananis tidsredovisningar med dennes namn, även om det är klarlagt att Firas Qatanani signerade dem för 4 Andi AB:s vägnar. Det kan alltså inte i bedömningen av Firas Qatananis medverkan uteslutas att det var Ashraf Qatanani som signerade de tidsredovisningar som han gav in som assistent. I bedömningen av Firas Qatananis medverkar har tingsrätten alltså att utgå

Avdelning 3

från att Ashraf Qatanani själv signerade dem. Enligt tingsrätten är inte den omständigheten att Ashraf och Firas Qatanani är bröder tillräcklig för att det ska vara bevisat att Firas Qatanani förstod att Ashraf Qatananis tidsredovisningar som assistent var felaktiga. Den omständigheten att Firas och Alexander Qatanani är bröder är inte heller tillräcklig för att Firas Qatanani ska ha känt till att de tidsredovisningar som Alexander Qatanani signerade som assistent var felaktiga, se nedan.

När det gäller gärningarna till och med assistansersättning för december 2014 ska åtalet enligt tingsrättens bedömningar ovan lämnas utan bifall.

Tingsrätten har emellertid ovan funnit ställt utom rimligt tvivel att det för januari-mars 2015 upprättades tidsredovisningar innebärande att Per Wilhelmsson har arbetat som assistent, trots att han inte har gjort så. Tingsrätten anser det ställt utom rimligt tvivel att Firas Qatanani har skrivit under dessa tidsredovisningar för 4 Andi AB:s räkning. Angivelsen av Firas Qatananis som representant för bolaget och hans signatur är i något av fallen lite otydlig. Det är dock enbart Firas Qatanani som för 4 Andi AB har signerat tidsredovisningarna flera månader både innan och efter. Dessutom var han ensam styrelseledamot för bolaget då. Enligt tingsrätten är det alltså ställt utom rimligt tvivel att det är han som har skrivit under för bolagets räkning. Med tanke på hans ställning och roll i 4 Andi AB måste han ha känt till att de tidsredovisningarna var oriktiga. Vad som nu anförts talar med betydande styrka för att han i vart fall då har kommit att agera tillsammans och i samförstånd med i vart fall Mahmoud Qatanani samt kommit till insikt i förhållande till även dennes felaktiga uppgiftslämnande och till påföljande felaktiga utbetalningar av assistansersättning.

Firas Qatanani måste också i samband med Försäkringskassans beslut i maj 2014, varigenom assistansersättningen drogs in, som assistansanordnare kommit att bli insatt i vilka förhållanden som Försäkringskassan och sedan förvaltningsrätten utgick från. Till det kommer att det av åberopade filmer och fotografier framgår att Mahmoud Qatanani inte har dolt sina verkliga förmågor för familjemedlemmarna. Det framgår t.ex. att Mahmoud Qatanani äter obehindrat inför Firas Qatanani. Utredningen ger också att Firas Qatanani har haft regelbunden kontakt med Mahmoud Qatanani,

Avdelning 3

innefattande att han under en längre period bott i dennes garage. Vid en sammantagen bedömning finner tingsrätten att Firas Qatanani från och med i vart fall assistansersättning för januari 2015 måste ha varit medveten om vilket behov av assistans som Mahmoud Qatanani egentligen hade (se ovan angående vad tingsrätten funnit ställt bortom rimligt tvivel när det gäller Mahmoud Qatananis förmågor). Firas Qatanani måste även ha kommit till insikt om vilka uppgifter i huvudsak som besluten om assistansersättning byggde på, dvs. till insikt om att besluten grundades på oriktiga uppgifter.

Enligt tingsrätten är det inte nödvändigtvis så att den som för 4 Andi AB:s räkning har signerat en tidsredovisning har haft insikt i huruvida redovisade timmar är utförda eller inte. Men även om den som signerar inte kontrollerar att arbete faktiskt har utförts i den omfattning som assistenten har rapporterat får den i samband med kontrollen en bild av omfattningen av redovisad tid. Även om Firas Qatanani inte för bolagets räkning har signerat tidsredovisningar efter dem avseende augusti 2015 måste han vidare som företrädare för bolaget varit införstådd med hur många assistanstimmar som Mahmoud Qatanani beviljats och att dessa redovisades såsom utförda till Försäkringskassan. Dessa uppgifter var av påtaglig betydelse för bolagets rekrytering, utbetalning av löner och ekonomi i stort. Firas Qatanani har alltså även varit medveten om omfattningen av redovisade timmar. Med beaktande av insikten ovan angående vilket behov av assistans som Mahmoud Qatanani egentligen hade måste han även ha förstått att redovisad tid regelmässigt inte motsvarade det verkliga behovet av assistans, dvs. att Mahmoud Qatanani inte hade rätt till den assistansersättning som betalades ut.

Därtill kan resorna till Jordanien särskilt nämnas. Firas Qatananis vaga uppgifter innebärande att han inte skulle haft vetskap om när Mahmoud Qatanani var i Jordanien, i vart fall inte vetskap om huruvida Mahmoud Qatanani hade med sig assistenter dit, kan enligt tingsrätten lämnas utan avseende. Det är utrett att de båda har haft regelbunden kontakt. Samtalslistor mellan Firas och Mahmoud Qatanani visar t.ex. på kontinuerliga samtal under perioden som Mahmoud Qatanani är i Jordanien den 5 maj 2019 till den 24 augusti 2019. Till det kommer att Firas Qatananis bolag var arbetsgivare åt assistenterna. Han har själv berättat att vid den resa han och Alexander

Avdelning 3

Qatanani gjorde till Jordanien och utförde arbete som assistenter så stod 4 Andi AB för flygbiljetterna. Det är uppenbart att Firas Qatanani har känt till att Mahmoud Qatanani har gjort resor till Jordanien och att han då inte har haft annan assistent än Sawsan Qatanani med sig. Han har ändå medverkat till att sådana tidsredovisningar getts in till Försäkringskassan. Han har också angående Mahmoud Qatananis resor lämnat felaktiga uppgifter till Försäkringskassan, vilket talar för medverkan i en brottsplan. Firas Qatanani har vidare själv som assistent redovisat assistanstid under tid som Mahmoud Qatanani var på resa i Jordanien den 21 november – 10 december 2018. Firas Qatanani har inte lämnat uppgifter innebärande att han var med på den resan och jobbade som assistent. Sådana uppgifter har han preciserat till Mahmoud Qatananis tidigare resa samma år.

Tingsrätten finner det vid en sammantagen bedömning ställt utom rimligt tvivel att Firas Qatanani från och med assistansersättning för januari 2015 har haft uppsåt i förhållande till att de tidsredovisningar och assistansräkningar som upprättades för Mahmoud Qatanani och lämnades in till Försäkringskassan var felaktiga. Vidare att han förstod att förfarandet orsakade att assistansersättning felaktigt betalades ut. För att han ska anses ha haft uppsåt i förhållande till de felaktiga utbetalningarna krävs inte att uppsåtet täcker precis hur mycket som skulle komma att betalas ut felaktigt. När det gäller det förhållandet att Mahmoud Qatanani inte hade något rätt till assistansersättning alls har han, om inte full insikt därom, i vart fall haft s.k. likgiltighetsuppsåt. Mot bakgrund av den insikt han bevisligen haft vad gäller Mahmoud Qatananis behov av assistans och omfattningen av redovisade assistanstimmar måste han ha insett att det fanns en inte bara betydande risk för att Mahmoud Qatanani helt saknade rätt till assistansersättning utan att det även var en mycket hög sannolikhet för att så skulle vara fallet. Trots detta har han medverkat. Vid gärningstillfällena har således det förhållandet att Mahmoud Qatanani helt saknade rätt till assistansersättning inte för Firas Qatanani varit ett relevant skäl för att avstå från gärningarna.

Eftersom Mahmoud Qatanani har signerat assistansräkningarna, och även i övrigt varit brukare, är en förutsättning för brotten sedan Firas Qatanani kommit till insikt om

Avdelning 3

felaktigheterna att han och Mahmoud Qatanani har begått gärningarna tillsammans och i samförstånd, dvs. att de har samrått med varandra eller i vart fall att de har handlat i tyst samförstånd. De måste enligt tingsrätten i vart fall vid det laget kommit att få en gemensam brottsplan, innefattande att behovet av assistans skulle överdrivas så att assistansersättning oriktigt skulle betalas ut. Det är således bevisat att Firas Qatanani, tillsammans och i samförstånd med Mahmoud Qatanani, har medverkat till utförandet av samtliga brott från och med assistansersättningen för januari 2015 (medverkan från och med februari 2015) på sådant sätt att han är att betrakta som medgärningsman.

Tingsrätten finner nedan bevisat att även Ashraf Qatanani och Alexander Qatanani vid senare tidpunkter blev verksamma i bolaget och nådde samma insikt som Firas Qatanani. Ashraf och Alexander Qatanani har på motsvarande sätt som Firas Qatanani lämnat oriktiga uppgifter i tidsredovisningarna. Även det talar med styrka för en tyst eller uttalad gemensam brottsplan, innefattande att behovet av och utförd assistans skulle överdrivas så att assistansersättning felaktigt skulle betalas ut. De har alla för sin egen medverkan till brotten varit beroende av att de andra önskat medverka. I den mån tingsrätten nedan finner det ställt utom rimligt tvivel att Ashraf eller Alexander Qatanani har medverkat till brotten är det alltså bevisat att Firas Qatanani har agerat tillsammans och i samförstånd med också dem.

11.4 Ashraf Qatanani

11.4.1 Tingsrättens bedömning avseende tiden till och med utbetalning för augusti 2015

Det är först från och med assistansersättningen september månad 2015 som signaturer avseende Ashraf Qatananis namn förekommer på tidsredovisningar såsom företrädare för 4 Andi AB. Han har själv berättat att det var under år 2015 som han började arbeta administrativt i bolaget. Rätten finner det inte ställt utom rimligt tvivel att han började arbeta administrativt i bolaget förrän oktober 2015, då han för bolaget signerade tidsredovisningar för september 2015.

Ashraf Qatanani har invänt att det inte alltid är han som har signerat tidsredovisningar även om det är hans namn som framgår. Avseende tidsredovisningar som assistent är

Avdelning 3

det till och med assistansersättning för augusti 2015 (underskrift september 2015) som Ashraf Qatanani har framställt invändningar om att annan för hand har signerat redovisningarna. Ashraf Qatanani har berättat att han då bara lämnade en lapp om sina arbetstider vidare och aldrig såg eller blev informerad om att han skulle signera någon tidsredovisning. Hans invändning om att annan har signerat hans tidsredovisningar som assistent kan enligt tingsrätten inte lämnas utan avseende. Åklagaren har inte gjort någon handstilsanalys. Som anförts ovan har åklagaren inte motbevisat att visst assistansarbete har utförts. Enligt tingsrätten har åklagaren inte ställt utom rimligt tvivel att han hade kännedom om hur mycket assistanstid som faktiskt rapporterades med anledning av hans arbete.

Det finns inte någon utredning om hur mycket (antal timmar) som Ashraf Qatanani arbetade när han enbart arbetade som assistent, och annan kan ha signerat tidsredovisningarna för honom. Han har själv beskrivit det som att han ”jobbade lite glest” och ”hoppade in”. Det finns inte heller någon utredning om hur mycket lön Ashraf Qatanani hade under den tiden. Det kan således inte heller anses ställt utom rimligt tvivel att han fått mer lön än han kan ha trott sig ha haft rätt till. Det kan ha varit tal om begränsad tid som Ashraf Qatanani i praktiken arbetade som assistent varje månad och han kan ha fått lön i paritet med den tiden och faktisk arbetsinsats.

Inte heller finns det någon utredning som med påtaglig styrka direkt pekar på att han redan i tiden innan han började arbeta administrativt på 4 Andi AB var införstådd med någon gemensam brottsplan. Även om han var styrelsesuppleant har åklagaren inte motbevisat hans uppgift om att han då inte själv var verksam eller utövade någon större insyn i bolagets verksamhet.

Såvitt gäller tiden till och med assistansersättningen för augusti 2015 har åklagaren alltså enligt tingsrätten inte ställt utom rimligt tvivel att Ashraf Qatanani haft uppsåt i förhållande till att felaktiga tidsredovisningar lämnades in till Försäkringskassan. Åtalet ska således lämnas utan bifall såvitt gäller gärningarna fram till dess.

11.4.2 Tingsrättens bedömning avseende tiden därefter

Det står klart att Ashraf Qatanani har varit formell företrädare för 4 Andi AB på det sätt som ovan angetts. Det innebär bland annat att från den 10 maj 2016 till den 23 november 2017 så var Ashraf Qatanani styrelseledamot och Firas Qatanani suppleant. Båda hade firmateckningsrätt.

Ashraf Qatanani har sammanfattningsvis beskrivit sin roll i bolaget på följande sätt.

Han har studerat handel och administration. Han började arbeta administrativt i bolaget under 2015. Till en början handlade det om att hitta vari bristerna låg. Vad de behövde utveckla. Det handlade mest om rutinhantering. Han behövde styra upp vilka program de jobbade i. Han började sedan att arbeta med löner. Det har sedan varit hans huvudsakliga arbetsuppgift. Han var styrelseledamot vid olika tidpunkter när bolaget befann sig under press. En gång var det en rekonstruktör som begärde att han skulle vara det. Firas Qatanani hade fått problem med Anders Fintling Kellman, som försökte komma åt Firas Qatanani. Rekonstruktören tyckte att det var bättre att Ashraf Qatanani var ansiktet utåt. Han var också ledamot under tid som Firas Qatanani hade problem med sin exfru.

Per Wilhelmsson brukade låta Ashraf Qatanani signera tidsredovisningar. Han själv visste inte vad han signerade utan förlitade sig på sina kollegor. Han har för bolagets räkning skrivit under vissa tidsredovisningar för hand. Han har inte för bolaget signerat tidsredovisningar med BankID. Det är dessutom möjligt att signera tidsredovisningar i Rikta Tid utan att använda BankID. Någon annan kan ha använt hans dator, som var olåst, och i hans namn signerat tidsredovisningar utan att han kände till det. Han vet inte vem som har signerat i hans namn och han påstår inte att det har skett med ont uppsåt, det kan ha varit tal om enbart en praktisk lösning.

Alexander Qatanani har angående Ashraf Qatananis roll i bolaget berättat bland annat följande. Ashraf jobbade med löner. Lönerna berodde på tidsredovisningarna, att de hade godkänts. Lönerna betalades ut i enlighet med det. Han har inte lämnat några uppgifter till Ashraf, utan som han förstår det är Rikta Tid och lönesystemet kopplat.

Avdelning 3

Per Wilhelmsson har angående Ashraf Qatananis roll i bolaget berättat bland annat följande. Ashraf kom in i bilden när de skulle expandera, bli större och det krävdes mer struktur. Ashraf engagerade bolaget i en intresseförening för assistansanordnarbolag.

Anders Fintling Kellman har berättat att han först hade kontakt med Firas Qatanani, men att det sedan Ashraf Qatanani blev engagerad blev oklart för honom om det var Firas eller Ashraf Qatanani som bestämde.

Tingsrätten finner att bevisningen till stöd för åtalet är tillräcklig för att det ska vara ställt utom rimligt tvivel att Ashraf Qatanani från och med oktober 2015 (med åtföljande ansvar även för utbetalningen september 2015) och så långt åtalet mot honom sträcker sig inte bara periodvis har varit formell företrädare utan även, tillsammans med Firas Qatanani, har utövat bestämmanderätt i 4 Andi AB och haft ett betydande inflytande på sådant sätt att han under den tiden kan sägas ha varit företrädare för bolaget. Det gäller även om han tidvis varit verksam i bolaget och erhållit ersättning för sitt arbete genom ett eget konsultbolag.

Såvitt gäller tidsredovisningar för Mahmoud Qatanani kom de att från och med assistansersättningen för september månad 2015 (dvs. underskrifter i oktober 2015) att huvudsakligen ges in digitalt. Under den tid signeringar för bolagets räkning gjordes i Ashraf Qatananis namn har det alltså i huvudsak varit tal om digital signering. Ashraf Qatananis egna uppgifter om att annan för hand har skrivit hans namn på tidsredovisningar har enbart gällt underskrifter som assistent. När det gäller signeringar för bolagets räkning har Ashraf Qatanani gjort gällande att tidsredovisningar i Rikta Tid kan ha signerats digitalt i hans namn även utan användande av hans BankID, om någon använt hans dator på kontoret. I loggen över signeringar i Rikta Tid är det i vissa fall angivet att signering skett med BankID, i andra fall är så inte angivet. Åklagaren har inte lämnat annan förklaring till detta än att det förhåller sig på sätt Ashraf Qatanani har påstått. Tingsrätten utgår således från att det har varit möjligt att som assistansanordnare signera i Rikta Tid även utan användande av BankID på det sätt Ashraf Qatanani har berättat om.

I bedömningen av Ashraf Qatananis invändning om att annan skulle ha signerat tidsredovisningar i hans namn genom att använda hans dator eller hans BankID önskar tingsrätten särskilt peka på nedanstående signeringar av tidsredovisningar avseende utförd assistans under perioder som Mahmoud Qatanani har varit i Jordanien.

Mahmoud Qatanani var i Jordanien under december 2016. För bland annat Ashraf Qatanani själv och Sawsan Qatanani har det redovisats arbete som assistenter under den tiden. När det gäller assistansanordnarens signering på tidsredovisningarna anges Ashraf Qatananis namn. När det gäller tidsredovisningen för Ashraf Qatanani som assistent har signeringen för både assistenten och assistansanordnaren skett genom Rikta Tid. När det gäller tidsredovisningen för Sawsan Qatananis assistanstid har dock signeringen för bolagets räkning skett för hand. Tidsredovisningen för Ashraf Qatanani som assistent har daterats samma dag, den 1 januari 2017, som signeringen för hand å bolagets vägnar på Sawsan Qatananis tidsredovisning. Signeringen för hand stämmer väl överens med det jämförelsematerial som Ashraf Qatanani själv har lyft under förhandlingen. Vid signaturen för hand anges samma telefonnummer som vid signaturen som assistent i Rikta Tid. Det telefonnumret är inte det nummer som Ashraf Qatanani invänt inte skulle vara hans. Vad som nu har anförts talar med styrka för att det är Ashraf Qatanani som har signerat aktuella tidsredovisningar.

Mahmoud Qatanani var i Jordanien den 6 juni – 30 september 2017. För bland annat Ashraf Qatanani själv och Sawsan Qatanani har det redovisats arbete som assistenter under den tiden. Signering för Ashraf Qatanani som assistent (för juni och juli) och å bolagets vägnar (samtliga aktuella månader) har skett genom Rikta Tid. Åklagaren har som bevisning åberopat en logg över BankID-aktivitet i närheten av signeringen av tidsredovisningarna. Loggen gäller alltså det BankID som under den tiden användes för signering i Ashraf Qatananis namn i Rikta Tid. För juni skedde signeringen både som assistent och anordnare den 1 juli 2017. Aktuellt BankID användes även för Swish den 1 och 2 juli 2017. Signeringen som anordnare för juli skedde den 2 augusti 2017. Samma dag användes aktuellt BankID för Swish. Under maj, juni, juli och augusti 2017 användes samma BankID för bl.a. inloggningar på Nordea, Swedbank, Collector,

Avdelning 3

Skatteverket, Arbetsförmedlingen, Kronofogden, Transportstyrelsen, Verksam, Försäkringskassan, Collectum. Flera inloggningar gjordes även på Kivra och ett flertal Swishar har skickats. Försvaret har invänt att det fanns fler aktiva BankID:n under den tiden och att de inloggningar som skett med det aktuella skulle kunna förklaras med att den person som använde Ashraf Qatananis BankID också använt hans BankID för även andra ärenden relaterade till verksamheten i 4 Andi AB. Enligt tingsrätten förefaller det dock mycket osannolikt att en för Ashraf Qatanani okänd person, i sådan omfattning och för så varierande ärenden som det är tal om, skulle använda Ashraf Qatananis BankID för bolagets verksamhet. Påståendet om att det är någon annan som på detta sätt har använt hans BankID framstår som en efterhandskonstruktion. Vad som nu har anförts talar med styrka för att det är Ashraf Qatanani som har signerat aktuella tidsredovisningar.

Den bevisning som enligt ovan med styrka talar för att Ashraf Qatanani själv har signerat tidsredovisningar avseende tid då Mahmoud Qatanani var i Jordanien talar för att han gjort så såvitt gäller även annan tid då Mahmoud Qatanani var i Jordanien.

- Resa Jordanien den 12 juli – 29 september 2015. För bland annat Ashraf Qatanani själv har det redovisats arbete som assistent under september 2015. Signering för Ashraf Qatanani som assistent och å bolagets vägnar har skett genom Rikta Tid.
- Resa Jordanien den 28 november – 31 december 2015. För bland annat Ashraf Qatanani själv har det redovisats arbete som assistent under december 2015. Signering för Ashraf Qatanani som assistent och å bolagets vägnar har skett genom Rikta Tid.
- Resa Jordanien den 8 mars – 11 april 2016. För bland annat Ashraf Qatanani själv har det redovisats arbete som assistent under mars 2016. Resa Jordanien den 5 juni – 2 oktober 2016. För bland annat Ashraf Qatanani själv har det redovisats arbete som assistent under den tiden. Såvitt gäller Ashraf Qatanani under september. Signering för Ashraf Qatanani som assistent och å bolagets vägnar har skett genom Rikta Tid.

Avdelning 3

- Resa Jordanien den 19 mars – 24 april 2017. För bland annat Ashraf Qatanani själv har det redovisats arbete som assistent. Signering för Ashraf Qatanani som assistent (för april månad) och å bolagets vägnar (för mars månad) har skett genom Rikta Tid.
- Resa Jordanien två omgångar under perioden den 17 april – 10 juli 2018 (i Sverige 3-15 maj). För bland annat Sawsan, Firas och Alexander Qatanani har det redovisats arbete som assistenter (Firas och Alexander Qatanani har också berättat att de var med på den resan och arbetade som assistenter). Signering för Ashraf Qatanani å bolagets vägnar har skett genom Rikta Tid avseende maj och juni.

När det gäller resorna till Jordanien är det också av betydelse att Ashraf Qatanani har arbetat med löner. Ashraf Qatanani har själv berättat att han visste när Mahmoud Qatanani var i Jordanien. Han måste också ha känt till vilka av de anställda som hade i uppdrag att arbeta för Mahmoud Qatanani. När det blev aktuellt att betala ut lön till dem under perioder då Mahmoud Qatanani var i Jordanien hade han bort reagera, om han inte var införstådd med en plan innefattande att tid oriktigt skulle redovisas för dem. Detta gäller särskilt som det har redovisats assistanstid även för honom själv, trots att han enligt egen uppgift inte har arbetat som assistent under resor till Jordanien.

Enligt vad Alexander Qatanani uppgav under sitt förhör fanns det en koppling mellan Rikta Tid och lönesystemet. Att Ashraf Qatanani genom arbetet med löner måste ha kommit att få en uppfattning om för vilka och i vilken omfattning assistanstid redovisades avseende Mahmoud Qatanani talar också allmänt med styrka mot att någon annan skulle ha signerat tidsredovisningar i hans namn, utan hans samtycke. Mot hans uppgifter om att annan skulle ha gjort detta utan hans uttryckliga samtycke talar också att hans roll i bolaget var att han skulle skapa ordning.

Den omständigheten att ett flertal BankID:n för honom varit aktiva parallellt talar enligt tingsrätten inte med någon påtaglig styrka för att annan skulle ha använt dessa.

Avdelning 3

Det finns ingen ytterligare motbevisning utöver hans egna uppgifter som stödjer hans invändning.

Enligt tingsrätten är det vid en sammantagen bedömning ställt utom rimligt tvivel att Ashraf Qatanani i hög grad själv har signerat tidsredovisningar för 4 Andi AB, väl medveten om innebörden därav. Det kan enligt tingsrätten uteslutas att annan skulle signera tidsredovisningar i hans namn utan att han hade kännedom därom. För att det ska vara ställt utom rimligt tvivel att han i tidsredovisningar har lämnat oriktiga uppgifter till Försäkringskassan krävs inte att det också är bevisat att just han har signerat dem. Gärningsbeskrivningens ordalydelse avser lämnande av uppgifter, vilket är vidare än signering av tidsredovisningar. Även om han uppsåtligen har låtit annan signera tidsredovisningar innefattande oriktiga uppgifter åt honom så får han ansvara för lämnandet av de uppgifterna till Försäkringskassan.

Tingsrätten finner således följande ställt utom rimligt tvivel, såvitt avser tiden från och med assistansersättningen för september 2015 (medverkan från och med oktober 2015) till och med assistansersättning för januari 2019 (medverkan till den 20 februari 2019). Ashraf Qatanani har som assistent skrivit under tidsredovisningar. Han har också som ställföreträdare för 4 Andi AB på egen hand signerat tidsredovisningar och låtit andra göra så. Assistansanordnaren ansvarar för att lämna in tidsredovisningarna till Försäkringskassan. På sätt tingsrätten funnit ovan har tidsredovisningarna varit felaktiga vad gäller assistenter, arbetstider och belopp. Det har fått till följd att även assistansräkningarna som upprättats och Mahmoud Qatanani har signerat har varit felaktiga. Så långt är påståendena i gärningsbeskrivningen avseende Ashraf Qatanani alltså bevisade.

Frågan nu är i vad mån han har agerat tillsammans och i samförstånd med Mahmoud, Firas och Alexander Qatanani. Vidare i vad mån han har haft uppsåt i förhållande till deras och det egna felaktiga uppgiftslämnandet samt till påföljande felaktiga utbetalningar av assistansersättning.

Avdelning 3

Innan Ashraf Qatanani började arbeta administrativt i 4 Andi AB har han enligt egen uppgift arbetat som assistent åt Mahmoud Qatanani. Till det kommer att det av åberopade filmer och fotografier framgår att Mahmoud Qatanani inte har dolt sina verkliga förmågor för familjemedlemmarna. Det framgår t.ex. att Mahmoud Qatanani inför Ashraf Qatanani äter obehindrat, går över en tröskel på kryckor och själv rullar en manuell rullstol. Vid en sammantagen bedömning anser tingsrätten att Ashraf Qatanani måste ha varit medveten om vilket behov av assistans som Mahmoud Qatanani egentligen hade (se ovan angående vad tingsrätten funnit ställt bortom rimligt tvivel när det gäller Mahmoud Qatananis förmågor).

Ashraf Qatanani har också känt till när Mahmoud Qatanani var i Jordanien. Med beaktande av hans roll i 4 Andi AB, hans insikt om det verkliga assistansbehovet samt den kontakt han som son har haft med Sawsan och Mahmoud Qatanani måste han också ha varit medveten om att Mahmoud Qatanani inte tog med sig andra assistenter. Se mer ovan angående signeringen av tidsredovisningar avseende eget assistansarbete under tid som Mahmoud Qatanani var i Jordanien.

Enligt tingsrätten är det inte nödvändigtvis så att den som för 4 Andi AB:s räkning har signerat en tidsredovisning har haft insikt i huruvida redovisade timmar är utförda eller inte. Men trots att den som signerar inte kontrollerar att arbete faktiskt har utförts i den omfattning som har rapporterats får den i samband med kontrollen en bild av omfattningen av redovisad tid. Även om Ashraf Qatanani inte skulle ha själv signerat en tidsredovisning för bolagets räkning måste han som företrädare för bolaget ha varit införstådd med hur många assistanstimmar som Mahmoud Qatanani beviljats och att dessa redovisades såsom utförda till Försäkringskassan. Dessa uppgifter var av påtaglig betydelse för bolagets rekrytering, utbetalning av löner och ekonomi i stort. Att Ashraf Qatanani har varit införstådd med hur många assistanstimmar som Mahmoud Qatanani beviljats och att dessa redovisades såsom utförda gäller särskilt som Ashraf Qatanani har arbetat med löner.

Vad som ovan anförts innebär enligt tingsrätten att det är ställt utom rimligt tvivel att Ashraf Qatanani har varit medveten om omfattningen av redovisade timmar. Med

Avdelning 3

beaktande av insikten ovan angående vilket behov av assistans som Mahmoud Qatanani egentligen hade och resorna till Jordanien måste han även ha förstått att redovisad tid regelmässigt inte motsvarade det verkliga behovet av assistans, dvs. att Mahmoud Qatanani inte hade rätt till den assistansersättning som betalades ut.

Tingsrätten finner det vid en sammantagen bedömning ställt utom rimligt tvivel att Ashraf Qatanani från och med assistansersättningen för september 2015 till och med assistansersättningen för januari 2019 har haft uppsåt i förhållande till att de tidsredovisningar och assistansräkningar som upprättades för Mahmoud Qatanani och lämnades in till Försäkringskassan var felaktiga. Vidare att han förstod att förfarandet orsakade att assistansersättning felaktigt betalades ut. För att han ska anses ha haft uppsåt i förhållande till de felaktiga utbetalningarna krävs inte att uppsåtet täcker precis hur mycket som skulle komma att betalas ut felaktigt. När det gäller det förhållandet att Mahmoud Qatanani inte hade något rätt till assistansersättning alls har han, om inte full insikt därom, i vart fall haft s.k. likgiltighetsuppsåt. Mot bakgrund av den insikt han bevisligen haft vad gäller Mahmoud Qatananis behov av assistans och omfattningen av redovisade assistansstimmar måste han ha insett att det fanns en inte bara betydande risk för att Mahmoud Qatanani helt saknade rätt till assistansersättning utan att det även var en mycket hög sannolikhet för att så skulle vara fallet. Trots detta har han medverkat. Vid gärningstillfällena har således det förhållandet att Mahmoud Qatanani helt saknade rätt till assistansersättning inte för Ashraf Qatanani varit ett relevant skäl för att avstå från gärningarna.

Tingsrätten har i avsnittet ovan om Firas Qatanani tagit ställning till åklagarens påstående om att Mahmoud, Firas, Ashraf och Alexander har agerat tillsammans och i samförstånd, i den mån specificerade utbetalningstillfällen sammanfaller. Den bedömning som gjordes där gäller även för Ashraf Qatanani. Eftersom Mahmoud Qatanani har signerat assistansräkningarna, och även i övrigt varit brukare, är en förutsättning för brotten sedan Ashraf Qatanani kommit till insikt om felaktigheterna att han och Mahmoud Qatanani har begått gärningarna tillsammans och i samförstånd, dvs. att de har samrått med varandra eller i vart fall att de har handlat i tyst samförstånd. De måste enligt tingsrätten vid det laget att det är bevisat att Ashraf

Qatanani började arbeta administrativt i bolaget kommit att få en gemensam brottsplan. En brottsplan innefattande att behovet av assistans skulle överdrivas så att assistansersättning oriktigt skulle betalas ut. Brottsplanen har enligt ovan varit gemensam med även Firas Qatanani, också han ställföreträdare för bolaget. Tingsrätten finner nedan bevisat att Alexander Qatanani blev verksam i bolaget och i samband därmed nådde samma insikt som Ashraf Qatanani. Firas, Ashraf och Alexander Qatanani har på likartade sätt lämnat oriktiga uppgifter i tidsredovisningarna. Även det talar med styrka för en tyst eller uttalad gemensam brottsplan. De har alla för sin egen medverkan till brotten varit beroende av att de andra önskat medverka.

Det är således bevisat att Ashraf Qatanani, tillsammans och i samförstånd med Mahmoud och Firas Qatanani har medverkat till utförandet av samtliga brott från och med assistansersättningen för september 2015 (medverkan från och med oktober 2015) till och med assistansersättning för januari 2019 (medverkan till den 20 februari 2019) på sådant sätt att han är att betrakta som medgärningsman. I den mån tingsrätten nedan finner det ställt utom rimligt tvivel att Alexander Qatanani har medverkat till brotten är det bevisat att Ashraf Qatanani har agerat tillsammans och i samförstånd med också honom.

Sista brottsdagen för Ashraf Qatanani är enligt gärningsbeskrivningens huvudtext den 20 februari 2019. När det gäller assistansersättning för februari 2019 så har både inlämnande av tidsredovisningar och assistansräkning för den månaden samt utbetalning av ersättningen skett efter det datumet. Såvitt gäller assistansersättning för februari 2019 ligger alltså både de medverkansåtgärder som lagts Ashraf Qatanani till last och gärningens fullbordan i tiden efter sista dagen enligt gärningsbeskrivningen, även om sett senare datum förekommer i för Ashraf Qatanani aktuell tabell. Mot den bakgrunden kan enligt tingsrätten åtalet inte bifallas till den del i gärningsbeskrivningen angivet totalbelopp avser assistansersättning för februari 2019 (utbetalning mars 2019).

11.5 Alexander Qatanani

Från och med assistansersättningen för november 2018 till och med sista assistansersättningen som åtalet avser, för september 2020, är det utrett att Alexander

Avdelning 3

Qatanani har signerat tidsredovisningar för 4 Andi AB:s räkning, beträffande några av dessa även som assistent. De månader dessförinnan som han är åtalad för gäller tidsredovisningar som han har signerat enbart som assistent. Såvitt kommit fram har han under tiden som han arbetat som assistent inte utfört annan typ av arbete på 4 Andi AB. Alexander Qatanani har själv berättat, och det finns inte någon utredning som talar i motsatt riktning, att om det är hans namn som anges så är det han som också har signerat.

Det står alltså klart att Alexander Qatanani, som anställd vid 4 Andi AB, för bolagets räkning har signerat tidsredovisningar från och med november 2018. Vissa tidsredovisningar har han även signerat som assistent. På sätt tingsrätten funnit ovan har tidsredovisningarna varit felaktiga vad gäller assistenter, arbetstider och belopp. Det har fått till följd att även assistansräkningarna som upprättats och Mahmoud Qatanani har signerat har varit felaktiga. Så långt är påståendena i gärningsbeskrivningen alltså bevisade (från och med assistansersättningen för november 2018).

Enligt tingsrätten är det inte nödvändigtvis så att den som för 4 Andi AB:s räkning har signerat en tidsredovisning har haft insikt i huruvida redovisade timmar är utförda eller inte. Men trots att den som signerar inte kontrollerar att arbete faktiskt har utförts i den omfattning som har rapporterats får den i samband med kontrollen en bild av omfattningen av redovisad tid. Det är således utrett att Alexander Qatanani har varit införstådd med hur många assistanstimmar som Mahmoud Qatanani beviljats och att dessa redovisades såsom utförda.

Innan Alexander Qatanani började arbeta administrativt i 4 Andi AB har han enligt egen uppgift arbetat som assistent åt Mahmoud Qatanani. Till det kommer att det av åberopade filmer och fotografier framgår att Mahmoud Qatanani inte har dolt sina verkliga förmågor för familjemedlemmarna. Det framgår t.ex. att Mahmoud Qatanani inför Alexander Qatanani äter obehindrat, går över en tröskel på kryckor och själv rullar en manuell rullstol. Vid en sammantagen bedömning finner tingsrätten att Alexander Qatanani måste ha varit medveten om vilket behov av assistans som

Avdelning 3

Mahmoud Qatanani egentligen hade (se ovan angående vad tingsrätten funnit ställt bortom rimligt tvivel när det gäller Mahmoud Qatananis förmågor).

Under den tid som Alexander Qatanani har signerat tidsredovisningar för 4 Andi AB:s räkning har Mahmoud Qatanani varit på resa till Jordanien den 21 november – 10 december 2018 samt den 5 maj – 24 augusti 2019. Alexander Qatanani har påstått att han inte har känt till när Mahmoud Qatanani var i Jordanien. Alexander Qatanani syns dock på fotografier tillsammans med Mahmoud Qatanani från den 28 december 2018. Signeringen av tidsredovisningar för december 2018 sker i januari 2019. Det är uppenbart att Alexander Qatanani vid den signeringen kände till att Mahmoud Qatanani hade varit i Jordanien. När det gäller resan sommaren 2019 finns det samtalslistor som visar på omfattande kontakt mellan Mahmoud och Alexander Qatanani under maj, juni, juli och augusti 2019. Det är för tingsrätten uppenbart att Alexander Qatanani vid signeringen av tidsredovisningarna var medveten om att Mahmoud Qatanani hade varit i Jordanien under aktuella månader. Med beaktande av Alexander Qatananis arbete i 4 Andi AB, hans insikt om det verkliga assistansbehovet samt den kontakt han som son har haft med Sawsan och Mahmoud Qatanani måste han också ha varit medveten om att Mahmoud Qatanani inte tog med sig andra assistenter. För att han insåg att de tidsredovisningarna var felaktiga talar också att han dagen innan han blev hörd av polisen den 16 februari 2021 i Rikta Tid gjorde ändringar avseende tidsredovisningar den tid som Mahmoud Qatanani varit i Jordanien under år 2019. Alexander Qatananis egna förklaring att han sedan han kommit till insikt om att de var fel önskat göra rätt framstår som en ren efterhandskonstruktion.

Vad som ovan anförts innebär enligt tingsrätten att det är ställt utom rimligt tvivel att Alexander Qatanani varit medveten om omfattningen av redovisade timmar. Med beaktande av insikten ovan angående vilket behov av assistans som Mahmoud Qatanani egentligen hade och resorna till Jordanien måste han även ha förstått att redovisad tid regelmässigt inte motsvarade det verkliga behovet av assistans, dvs. att Mahmoud Qatanani inte hade rätt till den assistansersättning som betalades ut.

Avdelning 3

Tingsrätten finner det vid en sammantagen bedömning ställt utom rimligt tvivel att Alexander Qatanani från och med assistansersättningen för november 2018 har haft uppsåt i förhållande till att de tidsredovisningar och assistansräkningar som upprättades för Mahmoud Qatanani och lämnades in till Försäkringskassan var felaktiga. Vidare att han förstod att förfarandet orsakade att assistansersättning felaktigt betalades ut. För att han ska anses ha haft uppsåt i förhållande till de felaktiga utbetalningarna krävs inte att uppsåtet täcker precis hur mycket som skulle komma att betalas ut felaktigt. När det gäller det förhållandet att Mahmoud Qatanani inte hade något rätt till assistansersättning alls har han, om inte full insikt därom, i vart fall haft s.k. likgiltighetsuppsåt. Mot bakgrund av den insikt han bevisligen haft vad gäller Mahmoud Qatananis behov av assistans och omfattningen av redovisade assistanstimmar måste han ha insett att det fanns en inte bara betydande risk för att Mahmoud Qatanani helt saknade rätt till assistansersättning utan att det även var en mycket hög sannolikhet för att så skulle vara fallet. Trots detta har han medverkat. Vid gärningstillfällena har således det förhållandet att Mahmoud Qatanani helt saknade rätt till assistansersättning inte för Alexander Qatanani varit ett relevant skäl för att avstå från gärningarna.

Tingsrätten har i avsnittet ovan om Firas Qatanani tagit ställning till åklagarens påstående om att Mahmoud, Firas, Ashraf och Alexander Qatanani har agerat tillsammans och i samförstånd, i den mån specificerade utbetalningstillfällen sammanfaller. Den bedömning som gjordes där gäller även för Alexander Qatanani. Eftersom Mahmoud Qatanani har signerat assistansräkningarna, och även i övrigt varit brukare, är en förutsättning för brotten sedan Alexander Qatanani kommit till insikt om felaktigheterna att han och Mahmoud Qatanani har begått gärningarna tillsammans och i samförstånd, dvs. att de har samrått med varandra eller i vart fall att de har handlat i tyst samförstånd. När Alexander Qatanani började signera tidsredovisningar måste han och Mahmoud Qatanani ha haft en gemensam brottsplan. En brottsplan innefattande att behovet av assistans skulle överdrivas så att assistansersättning oriktigt skulle betalas ut. Sedan Alexander Qatanani började signera tidsredovisningar för 4 Andi AB:s räkning måste den brottsplanen ha blivit gemensam med även Firas och Ashraf Qatanani. Firas, Ashraf och Alexander Qatanani har på likartade sätt lämnat

Avdelning 3

oriktiga uppgifter i tidsredovisningarna. Även det talar med styrka för en tyst eller uttalad gemensam brottsplan. De har alla för sin egen medverkan till brotten varit beroende av att de andra önskat medverka.

Det är således bevisat att Alexander Qatanani, tillsammans och i samförstånd med Mahmoud, Firas och Ashraf Qatanani (till dess han träder ur) har medverkat till utförandet av samtliga brott från och med assistansersättningen för november 2018 (medverkan från och med december 2018) på sådant sätt att han är att betrakta som medgärningsman.

När det gäller tiden som Alexander Qatanani enbart har redovisat tid som assistent (till och med utbetalningen för maj 2018) kan det, utifrån Mahmoud Qatananis verkliga hälsotillstånd och behov av assistans som tingsrätten ovan funnit bevisat uteslutas att Alexander Qatanani verkligen har utfört aktiv assistans det antal timmar som han har redovisat. För t.ex. december 2011 har han redovisat assistanstid som om han skulle ha arbetat 25 dagar, varje gång till kl. 02.00 (se även motsvarande fortsatt i efterföljande tidsredovisningar). Alexander Qatanani måste således såvitt gäller den tiden uppsåtligen ha lämnat oriktiga uppgifter om omfattningen av utförd assistans i de tidsredovisningar som han lämnade in som assistent. Det kan inte ha skett annat än tillsammans och i samförstånd med Mahmoud Qatanani. När det gäller de tidsredovisningar som signerats för hand framgår det tydligt att Försäkringskassan är slutmottagare av uppgifterna. Det är således ställt utom rimligt tvivel att han även förstod att det fanns en koppling mellan de uppgifter om assistanstid som han lämnade som assistent och den assistansersättning som betalades ut. En assistent som lämnar oriktiga uppgifter i en tidrapport om utförd assistans medverkar i brottets utförande som gärningsman (se t.ex. Hovrätten över Skåne och Blekinges dom den 21 december 2018 i mål B 2462-18). Förfarandet har för Alexander Qatanani inneburit att han har fått lön utan egentligt skäl för det.

När det gäller de månader som Alexander Qatanani enbart har redovisat tid som assistent är det därmed ställt utom rimligt tvivel att han har haft uppsåt i förhållande till att tidsredovisningarna avseende hans eget arbete, som lämnades in till

Försäkringskassan, var felaktiga. Vidare att han förstod att förfarandet orsakade att assistansersättning felaktigt betalades ut. Utredningen till stöd för åtalet är dock enligt tingsrätten inte tillräcklig för att det ska vara ställt utom rimligt tvivel att Alexander Qatanani redan innan han började arbeta i 4 Andi AB var del av en gemensam brottsplan som involverade även andra än Mahmoud Qatanani. Det finns inte heller någon bevisning som styrker att Alexander Qatanani har varit medveten om vilka andra som redovisade assistanstid då och i vilken omfattning. Detta innebär enligt tingsrätten att han inte hållas ansvarig för felaktiga utbetalningar i vidare mån än vad som motsvarar den lön som han själv har erhållit.

11.6 Rubricering, preskription och straffvärde åtalspunkterna 2-3

11.6.1 Alexander Qatanani - tiden till och med ersättning för maj 2018

Tingsrätten har i avsnittet om rubricering och straffvärde åtalspunkten 1 redogjort för den återhållsamhet som gäller för gradhöjning av upprepade brott med hänvisning till att de har skett systematiskt eller föregåtts av särskild planering. Alexander Qatananis gärningar i tiden till och med assistansersättningen för maj 2018 utgör en serie av likartade brott. Det är dock inte ställt utom rimligt tvivel att Alexander Qatanani då var en del av en större, mer organiserad brottsplan än det nödvändiga samförståndet med Mahmoud Qatanani. Enligt tingsrätten är gärningarna till och med ersättningen för maj 2018 att bedöma som bidragsbrott av normalgraden (jfr Hovrätten över Skåne och Blekinges dom den 21 december 2018 i mål B 2462-18). Tiden för åtalspreskription är därmed för de gärningarna fem år (35 kap. 1 § brottsbalken). Preskriptionstiden räknas från dagen för delgivning av stämningsansökan den 8 november 2021. Alla gärningar av normalgraden som har inträffat före den 8 november 2016 är därför preskriberade. Alexander Qatanani ska alltså frikännas från åtalet avseende samtliga gärningar såvitt gäller assistansersättning för december 2011 – januari 2013. Såvitt gäller assistansersättning för april och maj 2018 ska han dömas för bidragsbrott av normalgraden. Alexander Qatanani har begått de brotten när han som assistent har signerat de oriktiga tidsredovisningarna (den 7 maj 2018 respektive den 21 juni 2018).

11.6.2 Firas och Ashraf Qatanani samt resterande tid Alexander Qatanani

Vad tingsrätten ovan funnit bevisat avseende Firas Qatanani innebär att han har medverkat till felaktig utbetalning av assistansersättning om 13 204 877 kr. När det gäller Ashraf Qatanani handlar det om 8 332 079 kr. För Alexander Qatanani avser gärningarna från och med utbetalningen för november 2018 felaktig utbetalning av assistansersättning om 4 702 136 kr.

För alla tre tilltalade avser den nu aktuella brottslighetens samlade värde ett mycket högt belopp. Brottsligheten är även sett till utsträckningen i tid och antalet gärningar mycket omfattande. Som tingsrätten återkommer till nedan har flera personer varit involverade, båda assistansanordnare och assistenter. Gärningarna har ingått som led i en planerad och organiserad brottslighet som har skett systematiskt och innefattat osant intygande. Det är tal om ett grovt utnyttjande av ett ersättningssystem som är tänkt att hjälpa personer med omfattande funktionsnedsättning. Det finns inga förmildrande omständigheter. Omständigheterna är sammantaget så försvårande att vart och ett av brotten ska ses som grovt bidragsbrott.

Straffvärdet för den brottslighet som Firas Qatanani döms för uppgår enligt tingsrätten till fängelse fyra år. För Ashraf Qatanani uppgår straffvärdet till fängelse 3,5 år. För Alexander Qatanani uppgår straffvärdet till fängelse tre år (inkluderande de två ovan nämnda brotten av normalgraden).

12 ÅTALSPUNKTERNA 4-6 (PENNINGTVÄTTSBROTT)**12.1 Om penningtvätt**

Den som (såvitt nu är aktuellt) omsätter, förvarar eller vidtar annan sådan åtgärd med egendom döms för penningtvättsbrott, om åtgärden syftar till att dölja att pengar eller annan egendom härrör från brott eller brottslig verksamhet eller till att främja möjligheterna för någon att tillgodogöra sig egendomen eller dess värde (3 § lagen om straff för penningtvättsbrott). I ”vidtar annan sådan åtgärd” får anses ligga ett krav på någon form av aktivt handlande från gärningsmannens sida. I förarbetena anges som exempel på penningtvättsåtgärder att ställa ett bankkonto till förfogande, att tillåta

Avdelning 3

insättning på ett bankkonto och att göra en elektronisk överföring av en summa pengar. Att bruka egendomen, omvandla den eller pantsätta den är andra exempel på åtgärder som avses i bestämmelsen. (Se prop. 2013/14:121 s. 110.)

För att en gärning ska räknas som penningtvättsbrott ska det finnas ett förbrott som gett upphov till ekonomisk vinning och det måste finnas en koppling mellan förbrottet och pengarna som ska tvättas. De närmare omständigheterna kring ett förbrott, såsom tid, plats, brottsutbyte eller förövare, måste inte bevisas utan det är tillräckligt att det bevisas att egendomen härrör från brott i en mera obestämd mening. Kravet på att verksamheten ska vara "brottslig" förutsätter inte kännedom om konkreta gärningar utan avser en viss typ av brottslighet som inte behöver vara närmare preciserad i fråga om omfattning eller detaljer. Förbrottet måste dock vara fullbordat. Det som straffas som penningtvätt är således handlingar som ligger i tiden efter det att ett annat brott har fullbordats. Att egendomen ska "härröra från" innebär att även sådant som satts i stället för det ursprungliga brottsutbytet kan vara föremål för penningtvätt. Beviskravet för egendomens koppling till brott eller brottslig verksamhet är detsamma som i brottmål i allmänhet, dvs. att det ska vara ställt bortom rimligt tvivel att denna koppling föreligger. Rekvisitet brottslig verksamhet är framför allt tillämpligt i situationer där medel från flera och framför allt olika typer av brottsliga gärningar som inträffat över tid blandats samman. I det läget måste inte åklagaren bevisa från vilket brott medlen härrör. (Se prop. 2013/14:121 s. 109.)

Straffansvaret enligt 3 § begränsas av att gärningen ska syfta till ett döljande eller främjande, dvs. det ska ha funnits ett penningtvättssyfte. Syftet är knutet till själva gärningen och inte till gärningsmannen. Det innebär att gärningsmannen inte själv behöver ha haft ett penningtvättssyfte med sitt handlande. Det är tillräckligt att någon annan medverkande har ett sådant syfte och att gärningsmannen har uppsåt i förhållande till detta. Om den som har tjänat pengar på en olaglig verksamhet, i syfte att dölja pengarnas ursprung, ber någon annan ta emot medlen på sitt bankkonto, gör sig alltså den som tar emot pengarna på sitt konto skyldig till penningtvättsbrott, även om han eller hon inte själv har som syfte att dölja pengarnas ursprung. Däremot måste han eller hon, för att kunna dömas till ansvar, ha uppsåt till att uppdragsgivaren har ett

Avdelning 3

sådant syfte med gärningen. Hans eller hennes eget syfte kan däremot vara ett annat, t.ex. att få ersättning för sin åtgärd. (Se prop. 2013/14:121 s. 108 f.)

Det förekommer att vinster av brott går till olika former av konsumtion och att syftet då egentligen inte att egendomen ska tvättas. Den som begått brott och som använder den ekonomiska vinningen för t.ex. att köpa mat, inte i syfte att dölja ursprunget utan för att leva av sitt utbyte av brott, kan inte för den åtgärden straffas enligt 3 §. Detta eftersom köpet inte är vidtaget i penningtvättssyfte. (Se prop. 2013/14:121 s. 56 f. och Utvecklingscentrum Stockholm och Ekobrottsmyndigheten, RättsPM 2015:12, s. 14.) För ansvar för penningtvättsbrott enligt 3 § krävs alltså inte bara uppsåt i förhållande till befattningen med egendomen och till att det är fråga om brottspengar utan det ska även ha funnits ett penningtvättssyfte. Enligt 4 § döms dock för penningtvättsbrott även den som, utan att åtgärden har ett sådant syfte som anges i 3 §, otillbörligen främjar möjligheterna för någon att omsätta pengar eller annan egendom som härrör från brott eller brottslig verksamhet. För att någon ska dömas enligt 4 § måste gärningen faktiskt ha främjat omsättning av egendomen. Dessutom ska främjandet framstå som otillbörligt.

Bestämmelsen syftar till att träffa åtgärder som innebär att omsättning av egendom som är svår att omsätta underlättas. Exempel på egendom som är svår att omsätta är kontanter eller smycken som har tagits emot som betalning i samband med brott. Ett otillbörligt främjande kan föreligga om transaktionen har gått utöver det sedvanliga och inneburit att någon har fått särskilda möjligheter att tillgodogöra sig vad som härrör från brott eller brottslig verksamhet. I förarbetena nämns som exempel på fall som omfattas av bestämmelsen att en näringsidkare tar emot en stor summa kontanter som betalning för en vara trots att han eller hon har åtminstone likgiltighetsuppsåt till att kontanterna härrör från brott eller brottslig verksamhet. Brottslingens syfte med köpet av varan är då inte att "tvätta pengarna" utan att dra nytta av brottspengarna.

Sedvanliga transaktioner som att ta emot medel som finns på ett konto omfattas normalt inte av kriminaliseringen i 4 §. Enligt tingsrätten kan dock mottagande av medel som finns på ett konto utgöra ett otillbörligt främjande om förfarandet trots det går utöver det sedvanliga. Även för att någon ska kunna dömas för penningtvättsbrott

enligt 4 § krävs att den tilltalade har haft uppsåt i förhållande till att pengarna härrörde från brott eller brottslig verksamhet. För att dömas måste personen också ha känt till de omständigheter som gör att främjandet är otillbörligt. (Se prop. 2013/14:121 s. 56 f. och s. 112 samt jfr Utvecklingscentrum Stockholm och Ekobrottsmyndigheten, RättsPM 2015:12, s. 15 f.)

12.2 Om likgiltighetsuppsåt

Som framgått ovan är en förutsättning för att någon ska dömas för penningtvättsbrott enligt 3 § eller 4 § att den personen har uppsåt i vart fall i förhållande till att det är fråga om brottspengar. En person har förstås uppsåt i förhållande till att det är fråga om brottspengar om personen vet att så är fallet. En person kan emellertid ha uppsåt även om den inte har helt klart för sig att det är tal om brottspengar. Åklagaren kan nämligen också bevisa att gärningsmannen har haft så kallat likgiltighetsuppsåt.

Prövningen av om likgiltighetsuppsåt förelegat ska ske i två led. Först ska frågan ställas om gärningsmannen var medveten om risken för att det var brottspengar. Att gärningsmannen borde ha insett att det förelåg en risk för att det var brottspengar är inte tillräckligt utan det måste vara fråga om ett medvetet risktagande. Om gärningsmannen var medveten om att det fanns en risk för att det var brottspengar uppkommer den andra frågan, nämligen om gärningsmannen var likgiltig inför att så var fallet. Vad gäller den andra frågan har det ansetts vara avgörande huruvida att så var fallet vid gärningstillfället utgjorde ett relevant skäl för gärningsmannen att avstå från gärningen. Det bör observeras att det i brottmål vanliga beviskravet, ställt utom rimligt tvivel, gäller också beträffande frågan om gärningsmannen har varit likgiltig inför att det var tal om brottspengar. Med likgiltig inställning till att det var tal om brottspengar menas i princip att gärningsmannen har kalkylerat med det utan att detta har påverkat hans handlande. För likgiltighetsuppsåt krävs i allmänhet att risken enligt gärningsmannens föreställning varit avsevärd. Det innebär normalt sett att risken måste ligga ganska högt på en sannolikhetsskala, i den meningen att den ska uppfattas som ”stor” eller ”betydande”. Gärningsmannen har normalt varit likgiltig i de fall där han uppfattade att det fanns en mycket hög sannolikhet för att det var tal om brottspengar. (När det gäller likgiltighetsuppsåt se bl.a. NJA 2011 s. 563 och NJA 2016 s. 763).

12.3 Tingsrättens utgångspunkt i bevisprövningen av uppsåtet i förhållande till att lönen härrörde från brott

Det är utrett att de tilltalade till sina konton har fått lön i den omfattning som åklagaren har påstått och att de har haft uppsåt i förhållande därtill. Vidare är det utrett att de uppsåtligen har tagit den fortsatta befattning med pengarna som åklagaren har påstått. Tingsrättens bedömning ovan innebär att det är ställt utom rimligt tvivel att utbetalda löner härrör från brott eller brottslig verksamhet. För åtalspunkterna 4-6 är den centrala frågan vilket uppsåt Wafaa Mardini, Antonio Rifati och Nashat Zakholi har haft i förhållande till den omständigheten.

Wafaa Mardini, Antonio Rifati och Nashat Zakholi har alla lämnat uppgifter innebärande att de inte förstod att Försäkringskassan var mottagare av tidsredovisningarna. De har alla berättat som att de trodde att deras arbetsgivare 4 Andi AB var slutmottagare och att tidsredovisningarna hade med deras löneutbetalningar att göra. Firas Qatanani har berättat att det fanns instruktionsfilmer i Rikta Tid, men har inte sagt något om huruvida de nu aktuella personerna eller anställda generellt tog, eller blev uppmanade att ta del av, de filmerna. Ingen av dem som har hörts i målet har lämnat konkreta uppgifter om att de i samband med att de anställdes hos 4 Andi AB har gett eller fått information om att Försäkringskassan var mottagare och den direkta kopplingen mellan tidsredovisningarna och den assistansersättning som betalades ut. Vad Firas Qatanani har sagt är inte tillräckligt för att det ska vara bevisat att Wafaa Mardini, Antonio Rifati och Nashat Zakholi har tagit del av de filmerna eller förstått att de hade bort göra så. Av betydelse är också att åklagaren som bevisning enbart har åberopat tidsredovisningarna i Rikta Tid såsom utdrag från Försäkringskassan. När det gäller nu aktuella tilltalade har inte annat kommit fram än att de bara signerat tidsredovisningar i Rikta Tid, inga signeringar för hand. Wafaa Mardini har i och för sig berättat att hon arbetade som assistent även innan hon blev anställd av 4 Andi AB, det finns dock ingen utredning om hur tidsredovisningen gick till under den anställningen. Det finns ingen utredning om hur tidsredovisningarna i Rikta Tid tedde sig för användaren när det gäller frågan om vad som var syftet med redovisningarna och vem som var slutmottagare. När det gäller de

Avdelning 3

tidsredovisningar som har signerats för hand framgår det tydligt att Försäkringskassan är slutmottagare av uppgifterna, men när det gäller tidsredovisningarna i Rikta Tid finns alltså inte någon sådan utredning alls. Åklagaren har således inte ställt utom rimligt tvivel att varken Wafaa Mardini, Antonio Rifati eller Nashat Zakholi fått någon egentlig information angående den direkta kopplingen mellan tidsredovisningarna och vilken assistansersättning som betalades ut, dvs. syftet med tidsredovisningarna och att det var Försäkringskassan som var slutmottagare, varken från 4 Andi AB eller Försäkringskassan. Åklagaren har alltså inte heller bevisat att de förstod den direkta kopplingen.

Att åklagaren inte har bevisat att de var införstådda med den direkta kopplingen mellan tidsredovisningarna och assistansersättningen utesluter dock inte att de har haft uppsåt i förhållande till pengarnas brottsliga härkomst. Mer avgörande är enligt tingsrätten om åklagaren har bevisat att berörd tilltalad har kommit till insikt om att Mahmoud Qatanani inte hade sådana behov att han hade rätt till assistansersättning eller i vart fall bevisat sådana omständigheter att assistenten rimligen har haft anledning att räkna med att så var fallet.

En tilltalad kan ha kommit till insikt om att Mahmoud Qatanani inte hade sådana behov att han hade rätt till assistansersättning, eller i vart fall rimligen haft anledning att räkna med att så var fallet, om den tilltalade har förstått att det i tidsredovisningarna angavs mer assistanstid än vad han eller hon hade varit på plats med Mahmoud Qatanani. Wafaa Mardini och Antonio Rifati har därvid invänt att de inte kände till innehållet i tidsredovisningarna, dvs. inte förstått att det i tidsredovisningarna angavs mer tid än vad han eller hon hade varit på plats med Mahmoud Qatanani. En tilltalad kan också ha kommit till insikt om att Mahmoud Qatanani inte hade sådana behov att han hade rätt till assistansersättning, eller i vart fall rimligen haft anledning att räkna med att så var fallet, genom att han eller hon förstått att han/hon inte har varit på plats med Mahmoud Qatanani alla schemalagda timmar (dvs. även om tilltalad inte vet hur många timmar som redovisats). Alla nu aktuella tilltalade säger själva att de inte har varit på plats alla schemalagda timmar. En tilltalad kan även ha kommit att förstå att Mahmoud Qatanani inte hade sådana behov att han hade rätt till assistansersättning,

Avdelning 3

oavsett om han eller hon i och för sig varit på plats, om det är bevisat att en tilltalad inte har utfört aktiv assistans i någon egentlig omfattning. Särskilt Wafaa Mardini och Nashat Zakholi har berättat om betydande perioder av väntan.

Om en tilltalad bevisligen har förstått, eller haft rimlig anledning att räkna med att Mahmoud Qatanani inte hade sådana behov att han hade rätt till assistansersättning, bör det också som utgångspunkt vara bevisat att assistenten i vart fall insett att det inte bara fanns en betydande risk för att lönen som han eller hon fick utbetalt härrörde från brott utan även att det var mycket hög sannolikhet för att så var fallet. Redan den omständigheten att en tilltalad har fått lön, utan att det fanns egentlig skäl för det, talar med styrka för att den tilltalade då har insett att lönen härrör från brott eller i vart fall förstått att det var mycket hög sannolikhet för att så var fallet. Även en tilltalad som har saknat insikt i hur mycket tid som har rapporterats kan alltså många gånger ha kommit till insikt om att lönen härrör från brott eller brottslig verksamhet, eftersom han eller hon har fått lön utan egentlig anledning.

Det kan dock trots det finnas omständigheter som gör att även om en tilltalad har haft rimlig anledning att räkna med att Mahmoud Qatanani inte hade sådana behov att han hade rätt till assistansersättning och förstått att den har fått lön utan egentlig anledning, så är det inte bevisat att han eller hon insett att det var en mycket hög sannolikhet för att lönen härrörde från brott. Det kan också finnas andra omständigheter, som återbetalning till familjen Qatanani eller annan avvikande hantering av mottagen lön, som talar för att den tilltalade förstått att lönen härrör från brott.

Om en tilltalad har tagit emot lönen, trots insikt om mycket hög sannolikhet för att lönen härrörde från brott eller brottslig verksamhet, har brottslig härkomst vid gärningstillfället inte för den tilltalade varit ett relevant skäl för att avstå från gärningen. Det är i så fall ställt utom rimligt tvivel att den tilltalade har varit likgiltig inför den omständigheten. Åklagaren har i så fall bevisat uppsåt i förhållande till att lönen härrörde från brott eller brottslig verksamhet.

Avdelning 3

Vad som ovan anförts innebär att följande frågeställningar blir relevanta vid prövningen av Wafaa Mardinis, Antonio Rifatis och Nashat Zakholis skuld, eftersom de omständigheterna är av betydelse för om de har kommit till insikt om att Mahmoud Qatanani inte hade sådana behov att han hade rätt till assistansersättning, eller i vart fall rimligen haft anledning att räkna med att så var fallet.

- Har berörd tilltalad förstått att det tidsredovisningarna angavs mer tid än vad han eller hon varit på plats med Mahmoud Qatanani? Har han eller hon förstått att han/hon inte varit på plats alla timmar som har schemalagts? Oavsett om han eller hon varit på plats, har han/hon inte utfört aktiv assistans i någon egentlig omfattning?
- Har berörd tilltalad förstått eller rimligen haft att anledning att räkna med att Mahmoud Qatanani inte hade sådana behov att han hade rätt till assistansersättning? Har han eller hon förstått att han/hon fått lön utan egentlig anledning?
- Finns det andra omständigheter som talar för att tilltalad insett att lönen härrörde från brott?
- Finns det andra omständigheter som talar mot att tilltalad insett att lönen härrörde från brott?
- Är det ställt utom rimligt tvivel att tilltalad har förstått att lönen härrörde från brott? Eller i vart fall att tilltalad förstod att det fanns en inte bara betydande risk för att lönen härrörde från brott utan att det var mycket hög sannolikhet för att så var fallet?

12.4 Wafaa Mardinis uppsåt i förhållande till att lönen härrörde från brott

I avsnittet ovan benämnt ”Det har även vid andra tidpunkter redovisats assistanstid för Wafaa Mardini, trots att hon inte har varit hos Mahmoud Qatanani den tiden” har Wafaa Mardinis invändning om att henne son Ali Shirzad använt hennes telefon och BankID berörts. Vad som där anförts är av betydelse för även frågan om signering av tidsredovisningar. Wafaa Mardini har berättat att Ali Shirzad godkände tidsredovisningarna å hennes vägnar. Ali Shirzad har under förhöret bekräftat att han

Avdelning 3

har gjort så. Han har berättat att han inte kontrollerade de tider som angavs i redovisningarna som han godkände, utan att han förlitade sig på att det var rätt eftersom det var släktingar till dem som var arbetsgivare och han ville få det gjort snabbt. Samtidigt har Wafaa Mardini, såvitt antecknats, i polisförhör svarat enligt följande angående signering av tidsredovisningar.

”FL: Hur signerar du?

Svar: via mobilen, skriver under i mobilen

FL: Med BankID?

Svar: Ja”

Vad som har antecknats från polisförhören talar för att Wafaa Mardini själv signerade sina tidsredovisningar. Wafaa Mardinis uppgifter inför tingsrätten vinner dock starkt stöd av Ali Shirzads vittnesmål. Det kan inte uteslutas att hon under polisförhören hade Ali Shirzads signering åt henne i åtanke när hon svarade. Åklagaren har därför inte ställt utom rimligt tvivel att Wafaa Mardini själv signerade tidsredovisningarna. Rätten har alltså att utgå från att Ali Shirzad gjorde det. Åklagaren har således inte heller bevisat att Wafaa Mardini varit medveten om precis hur många timmar som rapporterades. Det är inte heller bevisat att hon hade kännedom om precis hur många timmar som hon har varit schemalagd att arbeta.

Det är dock ställt utom rimligt tvivel att hon i hög grad inte utförde egentligt assistansarbete under den tid hon skulle arbeta med Mahmoud Qatanani. Hon har t.ex. själv berättat att Mahmoud Qatanani kunde vara väldigt irriterad och skicka iväg henne eller låta henne bara vänta i ett annat rum. Till det kommer vad som anförts i avsnitten ovan benämnda ”Tilltalades uppgifter om Mahmoud Qatananis hälsotillstånd och hjälpbehov” och ”Särskilt angående huruvida assistans har utförts nattetid” innebärande att någon egentlig assistans inte har utförts även om en anställd assistent har varit på plats. Därtill kommer vad tingsrätten har funnit bevisat om Mahmoud Qatananis verkliga hälsotillstånd och behov av hjälp. Den omständigheten att han inte har varit i behov av aktiv assistans i någon större omfattning talar förstås mot att Wafaa Mardini i någon beaktansvärd grad har utfört sådant arbete. Vid en samlad

Avdelning 3

bedömning finner tingsrätten att bevisade omständigheter ger att Wafaa Mardini har haft rimlig anledning att räkna med att Mahmoud Qatanani inte hade sådana behov att han hade rätt till assistansersättning.

Wafaa Mardini har berättat att hon trodde att hon hade rätt till lön, även när hon inte var på plats med Mahmoud Qatanani, eftersom hon enligt egen uppgift utförde arbete på 4 Andi AB:s kontor. Det ska enligt henne ha hänt när Mahmoud Qatanani var på så dåligt humör att han inte ville att hon skulle vara kvar. Hon har också påstått att hon arbetade på kontoret under tid då Mahmoud Qatanani var i Jordanien den 5 maj – 24 augusti 2019. För Wafaa Mardini har det under den resan rapporterats tid som om hon skulle ha arbetat som vanligt. Hon har också fortsatt att få lön, t.ex. fick hon för juli 2019 lön om 24 765 kr, avdrag 5 177 kr för preliminär skatt. Hennes uppgift om att hon skulle ha arbetat på kontoret, i samband med Jordanienresan över två månader, vinner dock knappt stöd av utredningen i övrigt. Firas Qatanani har uppgett att det var sällan som Wafaa Mardini arbetade på kontoret. Ashraf Qatanani har sagt att det kan ha hänt, men inte i någon betydande omfattning i så fall. Ingen av dem har lämnat uppgifter innebärande att Wafaa Mardini skulle ha arbetat på kontoret under Jordanienresan. Det kan enligt tingsrätten uteslutas att Wafaa Mardini har arbetat på kontoret i sådan omfattning att hon trott att det skulle ha berättigat henne till den lön hon fick utbetalt. Wafaa Mardini har inte lämnat någon annan förklaring till varför hon trodde sig ha rätt till lön utan att utföra arbete.

Det är således även ställt utom rimligt tvivel att hon har förstått att hon fick lön, utan att det fanns egentligt skäl för det.

Nästa fråga är om det finns andra omständigheter som talar för att Wafaa Mardini har insett att lönen härrörde från brott eller brottslig verksamhet.

Från Wafaa Mardinis konto har det Swishats pengar till en person i familjen Qatanani som inte är tilltalad i målet. Under år 2019 har det överförts 63 100 kr till den personen och under år 2020 har det överförts 13 000 kr. Det görs också swishar till t.ex. Sawsan Qatanani. Som exempel kan tas att under december 2019 så gjordes den 1 december en

Avdelning 3

Swish-betalning om 10 000 kr till den familjemedlem som inte är aktuell målet och den 10 december två Swish-betalningar om sammanlagt 10 000 kr till Sawsan Qatanani. Under aktuell period fram till den 28 maj 2020 görs det också kontantuttag om drygt 580 000 kr. Som exempel kan nämnas att efter att Wafaa Mardini fått lön den 25 maj 2018 så görs det uttag om 23 000 kr. Under augusti 2018 har det gjorts uttag om 30 000 kr. Efter lönen den 26 juni 2018 har det gjorts uttag om 15 000 kr och efter lönen den 25 juli 2019 uttag om 34 500 kr. Det bör därvid nämnas att hon i stor omfattning får Swish-betalningar som inte har någon koppling till målet och som kan vara en alternativ förklaring till överföringarna och kontantuttagen från hennes bankkonto.

Wafaa Mardini har förklarat överföringarna till familjen Qatanani och uttagen med att hon betalade tillbaka de pengar som familjen lånat ut till henne när hon har levt under knappa förhållanden, särskilt under hennes tid i Syrien, och att hon inte har handlat med kort utan gjort alla sina inköp med kontanter. Ali Shirzad har bekräftat att Wafaa Mardini inte använde kort vid sina inköp och berättat att han gjorde uttag åt henne och överlämnade kontanter som hon använde. Wafaa Mardinis uppgifter om lån vinner stöd av vad Sawsan Qatanani har berättat. Sawsan Qatanani har därvid även berättat att den familjemedlem som Wafaa Mardini har överfört pengar till hade gjort inköp å hennes och Mahmoud Qatananis vägnar. Genom att låta Wafaa Mardini överföra sin återbetalning av hennes skuld till den familjemedlemmen återbetalades alltså deras skuld till familjemedlemmen.

Tingsrätten kan konstatera att det är tal om omfattande kontantuttag och överföringar. De talar med styrka för att Wafaa Mardini varit fullt medveten om att pengarna härrörde från brott och medvetet varit del av ett brottsligt upplägg. Hennes uppgifter om återbetalning av lån kan dock vid en sammantagen bedömning inte anses motbevisade.

Tingsrätten har dock redan ovan konstaterat att bevisade omständigheter ger att Wafaa Mardini har haft rimlig anledning att räkna med att Mahmoud Qatanani inte hade sådana behov att han hade rätt till assistansersättning. Vidare att det är ställt utom

rimligt tvivel att hon har förstått att hon fick lön, utan att det fanns egentligt skäl för det. Det finns inga omständigheter som talar mot att Wafaa Mardini har insett att lönen härrörde från brott.

Tingsrätten gör bedömningen att det är ställt utom rimligt tvivel att Wafaa Mardini i vart fall har insett att det var mycket hög sannolikhet för att lönen härrörde från brott eller brottslig verksamhet. Wafaa Mardini har ändå tagit emot lönen. Lörens brottsliga härkomst har således inte för henne varit ett relevant skäl för att avstå från gärningarna. Det är därmed ställt utom rimligt tvivel att Wafaa Mardini har varit likgiltig inför den omständigheten. Motbevisningen i form av främst hennes egna uppgifter minskar enligt tingsrätten inte bevisvärdet av den utredning som tingsrätten ovan funnit stöder åtalet på ett sådant sätt att beviskravet inte längre skulle vara uppfyllt. Åklagaren har därmed bevisat uppsåt i förhållande till att lönen härrörde från brott eller brottslig verksamhet.

12.5 Antonio Rifatis uppsåt i förhållande till att lönen härrörde från brott

I avsnittet ovan benämnt ”Det har även vid andra tidpunkter redovisats assistanstid för Antonio Rifati, trots att han inte har varit hos Mahmoud Qatanani den tiden” har Antonio Rifatis invändning om att hans fru har använt hans telefon och BankID berörts. Han har även berättat att det är hans fru som har godkänt alla tidsredovisningarna åt honom. Utöver vad tingsrätten redan där anfört talar mot att hans fru har använt hans telefon och BankID är det av betydelse att det från polisförhör med Antonio Rifati har antecknats följande angående tidsredovisningen i Rikta Tid.

”FL: Men du som har dåligt minne, hur kunde du veta om de stämde eller inte?

Svar: Färgen blir röd. Datumet står och om du har varit där klickar du i, sen skriver du in hur många timmar. När jag jobbade på DHL brukade de lura mig, så jag behövde alltid skriva ner mina tider på papper. Så gjorde jag alltid. Om det är något som saknas där blir det rött. Det var ett enkelt program.”

Avdelning 3

Av dessa uppgifter från polisförhören framgår att Antonio Rifati var väl insatt i hur programmet Rikta Tid fungerade. Antonio Rifatis uppgift om att det var hans fru som godkände tidsredovisningarna åt honom framstår enligt tingsrätten som en efterhandskonstruktion.

Enligt tingsrätten är det ställt utom rimligt tvivel att Antonio Rifati själv har signerat sina tidsredovisningar och därmed varit medveten om hur många timmar som rapporterades. I den mån åklagaren har bevisat att han inte varit på plats med Mahmoud Qatanani de timmarna har åklagaren alltså också bevisat att han har förstått att det i tidsredovisningarna angavs mer tid än vad han varit på plats med Mahmoud Qatanani.

När det gäller att Antonio Rifati har redovisat mer tid än vad han har varit på plats med Mahmoud Qatanani bör Mahmoud Qatananis resa i Jordanien den 5 maj – 24 augusti 2019 lyftas särskilt. Antonio Rifati har själv berättat att han under den tiden inte utförde något arbete alls. Av utredningen framgår att han under juli 2019, alltså för arbete under juni 2019 när han enligt egen uppgift inte arbetade alls, har fått över 49 000 kr i lön. Det är till och med betydligt mer än de månader då han påstår sig ha utfört arbete. Även i augusti 2019 har han fått högre lön än annars, trots att han inte hade utfört något arbete alls. Med beaktande av hur utbetald lön har varierat mellan de månader som assistanstid har redovisats för honom är hans uppgift om att han trodde sig ha en fast månadslön, oavsett hur många timmar han arbetade, motbevisad.

Vidare har tingsrätten ovan funnit att assistans inte har utförts nattetid, vilket Antonio Rifati också själv har berättat (se avsnittet benämnt ”Särskilt angående huruvida assistans har utförts nattetid”). Antonio Rifati har ändå i hög grad redovisat assistanstid efter midnatt. Den omständigheten att det är ställt utom rimligt tvivel att det är Antonio Rifati själv som har använt sitt BankID innebär också att det är bevisat att han även vid andra tillfällen inte har varit på plats alla timmar som han har varit redovisat assistanstid (se avsnittet ovan benämnt ”Det har även vid andra tidpunkter redovisats assistanstid för Antonio Rifati, trots att han inte har varit hos Mahmoud Qatanani den tiden”).

Avdelning 3

Det är vidare ställt utom rimligt tvivel att han, oavsett om han har varit på plats, inte i betydande grad utfört egentligt assistansarbete. Tingsrätten hänvisar särskilt till vad som anförts i avsnittet ”Tilltalades uppgifter om Mahmoud Qatananis hälsotillstånd och hjälpbehov” innebärande att någon egentlig assistans inte har utförts även om en anställd assistent har varit på plats. Till det kommer vad tingsrätten funnit bevisat om Mahmoud Qatananis verkliga hälsotillstånd och behov av hjälp. Den omständigheten att han inte har varit i behov av aktiv assistans i någon större omfattning talar förstås mot att Antonio Rifati i någon beaktansvärd grad har utfört sådant arbete. Vid en samlad bedömning finner tingsrätten att bevisade omständigheter ger att Antonio Rifati har haft rimlig anledning att räkna med att Mahmoud Qatanani inte hade sådana behov att han hade rätt till assistansersättning.

Antonio Rifati har således rimligen haft anledning att räkna med att Mahmoud Qatanani inte hade sådana behov att han hade rätt till assistansersättning. Han har också förstått att han fick lön, utan att det fanns egentligt skäl för det.

När det gäller frågan om det finns andra omständigheter som talar för att Antonio Rifati insett att lönen härrörde från brott eller brottslig verksamhet är vad åklagaren har påstått om en överföring om 10 400 kr till Mohammed Qatanani av betydelse.

Tingsrätten anser emellertid inte att åklagaren har bevisat att det var något anmärkningsvärt med den överföringen. Antonio Rifati har berättat att han till familjen Qatanani hade sålt en dator, som han på Blocket köpt för ett något billigare pris, men att de ändrade sig och lämnade tillbaka datorn. I samband med att de lämnade tillbaka datorn överförde han tillbaka 10 400 kr av det som de hade betalat. Hans uppgifter är inte motbevisade av åklagaren.

Det finns inga omständigheter som talar mot att Antonio Rifati har insett att lönen härrörde från brott.

Med beaktande av de omständigheter som tingsrätten ovan funnit bevisade gör tingsrätten bedömningen att det är ställt utom rimligt tvivel att Antonio Rifati i vart fall

Avdelning 3

har insett att det var mycket hög sannolikhet för att lönen härrörde från brott eller brottslig verksamhet. Antonio Rifati har ändå tagit emot lönen. Lönens brottsliga härkomst har således inte för honom varit ett relevant skäl för att avstå från gärningarna. Det är därmed ställt utom rimligt tvivel att Antonio Rifati har varit likgiltig inför den omständigheten. Motbevisningen i form av främst hans egna uppgifter minskar enligt tingsrätten inte bevisvärdet av den utredning som tingsrätten ovan funnit stöder åtalet på ett sådant sätt att beviskravet inte längre skulle vara uppfyllt. Åklagaren har därmed bevisat uppsåt i förhållande till att lönen härrörde från brott eller brottslig verksamhet.

12.6 Nashat Zakholi frikänns

Nashat Zakholi har själv berättat att han har signerat alla aktuella tidsredovisningar, fullt medveten om hur många timmar som därmed har rapporterats. Han har även uppgett att han inte varit på plats med Mahmoud Qatanani all den tid som han angett i tidsredovisningarna.

Det vidare är bevisat att han i hög grad inte har varit på plats alla timmar som han har varit redovisat assistanstid (se avsnittet ovan benämnt ”Det har även vid andra tidpunkter redovisats assistanstid för Nashat Zakholi, trots att han inte har varit hos Mahmoud Qatanani den tiden”). Det är vidare ställt utom rimligt tvivel att han, även den tid han har varit på plats, inte i betydande grad utfört egentligt assistansarbete. Tingsrätten hänvisar särskilt till vad som anförts i avsnittet ”Tilltalades uppgifter om Mahmoud Qatananis hälsotillstånd och hjälpbehov” innebärande att någon egentlig assistans inte har utförts även om en anställd assistent har varit på plats. Det följer redan av Nashat Zakholis egna uppgifter. Till det kommer vad tingsrätten funnit bevisat om Mahmoud Qatananis verkliga hälsotillstånd och behov av hjälp. Den omständigheten att han inte har varit i behov av aktiv assistans i någon större omfattning talar förstås mot att Nashat Zakholi i någon beaktansvärd grad har utfört sådant arbete. Vid en samlad bedömning finner tingsrätten att bevisade omständigheter ger att Nashat Zakholi har haft rimlig anledning att räkna med att Mahmoud Qatanani inte hade sådana behov att han hade rätt till assistansersättning. Han har också förstått att han fick lön, utan att det fanns egentligt skäl för det.

Avdelning 3

Beträffande Nashat Zakholi finns det inget påstående om att han skulle ha återfört någon del av lönen till familjen Qatanani. Det finns inte heller någon utredning som tyder på att han har hanterat sin lön på något avvikande sätt. Det finns inga andra omständigheter som talar för att Nashat Zakholi har insett att lönen härrörde från brott.

Med beaktande av de omständigheter som tingsrätten ovan funnit bevisade talar dock starka skäl för att Nashat Zakholi i vart fall har kommit att inse att det var mycket hög sannolikhet för att lönen härrörde från brott eller brottslig verksamhet. Enligt tingsrättens mening är den som talar för åtalet tillsammans så stark att den i sig – om bevisning som talar mot åtalet inte föranleder annat – är tillräcklig för att beviskravet ställt utom rimligt tvivel ska vara uppfyllt. Frågan är då om motbevisningen ska leda till att så ändå inte ska anses bevisat. Motbevisningen består främst i de uppgifter som Nashat Zakholi själv har lämnat.

Nashat Zakholi har berättat i huvudsak följande. I samband med att han fick anställningen som assistent bestämdes att om han hade arbetspass på Securitas som krockade med schemalagda tider för assistansarbete skulle han prioritera arbetet på Securitas. Det förekom också att han blev hemskickad eftersom Mahmoud Qatanani var rädd för att bli smittad av sjukdom. När han blev hemskickad var han tydlig med att han inte skulle sjukskriva sig och att han hade rätt till avtalad lön även om de inte ville att han skulle vara kvar. Flera gånger har han fått information om att han inte har behövt vara hos Mahmoud Qatanani schemalagd tid utan att han kunde vara hemma, beredd om det skulle finnas behov av honom. Han var hela tiden klar och tydlig i sina kontakter med Firas Qatanani angående att en förutsättning för att han skulle ta anställningen var att han skulle få betalt, även om han inte faktiskt arbetade alla timmar. Han var också tydlig i sin kontakt med Sawsan Qatanani om att han ansåg sig ha rätt till lön även om de inte ville att han skulle vara på plats. När det sedan återigen blev mer jobb för honom i hans arbete som ordningsvakt, och han kunde gå de kurser som han ville, så avslutade han anställningen hos 4 Andi AB.

Avdelning 3

Nashat Zakholi har såvitt kommit fram lämnat samma berättelse inför tingsrätten som under polisförhör. Han har lämnat uppgifter som har varit till nackdel även för honom själv, t.ex. att han mest satt i ett annat rum och väntade när han var på plats hos Mahmoud Qatanani. Inte till någon del har han beslagits med att lämna oriktiga uppgifter. Det kan härvid framhållas att tingsrätten inte har funnit att åklagaren har motbevisat att han till viss del har utfört arbete på plats med Mahmoud Qatanani. Av betydelse är också att han inte har fått lön under lika lång tid som Wafaa Mardini och Nashat Zakholi har fått. Tingsrätten gör bedömningen att Nashat Zakholis berättelse framstår som trovärdig och ger den i sig ett betydligt högre bevisvärde än övriga tilltalades berättelser.

Nashat Zakholis agerande innebärande att han tog emot lön trots att han knappt utförde något egentligt arbete kan framstå som aningslöst och oaktsamt. Tingsrätten gör dock bedömningen att hans egen berättelse tar så mycket kraft från bevisningen som stödjer åtalet att det inte kan anses ställt utom rimligt tvivel att han kom att inse att det var mycket hög sannolikhet för att lönen härrörde från brott eller brottslig verksamhet. Det finns inga andra omständigheter som talar för att Nashat Zakholi skulle ha varit likgiltig i förhållande till den omständigheten. Eftersom åklagaren inte har bevisat uppsåt i förhållande till att lönen härrörde från brott eller brottslig verksamhet ska åtalet mot honom lämnas utan bifall.

12.7 Ej penningtvättssyfte (3 §), men otillbörligt främjande (4 §)

Åklagaren har alltså bevisat att Wafaa Mardini och Antonio Rifati har haft uppsåt i förhållande till att lönerna härrörde från brott. Det är dock inte bevisat att de återfört vad de har tagit emot i lön till familjen Qatanani utan att det har funnits skäl för det. Det är alltså inte bevisat att de använt lönerna för något annat än egen omsättning (egen konsumtion). Som ovan nämnts begränsas straffansvaret enligt 3 § lagen om straff för penningtvätt av att gärningen ska syfta till ett döljande eller främjande, dvs. det ska ha funnits ett penningtvättssyfte. Åklagaren har också klargjort att den påstådda penningtvätten enbart gäller de löner som de har tagit emot, inte andra pengar. Hanteringen av lönerna synes snarare vara att jämställa med att gärningsmannen av ett förbrott själv konsumerar pengarna, genom köp eller gåva till annan. Om vinster av

Avdelning 3

brott går till konsumtion är syftet egentligen inte att egendomen ska tvättas. Mot bakgrund av att åklagaren inte bevisat annat än att lönerna har använts för egen konsumtion har åklagaren alltså inte bevisat att Wafaa Mardinis och Antonio Rifatis hantering av lönerna har skett i s.k. penningtvättssyfte, varken deras egna eller annans. De kan således inte dömas för penningtvättsbrott enligt 3 §.

Enligt 4 § döms dock för penningtvättsbrott även den som, utan att åtgärden har ett sådant syfte som anges i 3 §, otillbörligen främjar möjligheterna för någon att omsätta pengar eller annan egendom som härrör från brott eller brottslig verksamhet.

För att någon ska dömas enligt 4 § måste gärningen faktiskt ha främjat omsättning av egendomen. Dessutom ska främjandet framstå som otillbörligt. Att de tilltalade till sina bankkonton har fått lön som härrör från brott borde på motsvarande sätt som när det är tal om insättning av köpeskilling eller ren gåva, när medlen härrör från brott, kunna otillbörligt främja möjligheterna för någon att omsätta pengar som härrör från brott. Utbetalda löner handlar om betydande summor som får anses svåra att omsätta för dem som har begått bakomliggande brott. På motsvarande sätt som Wafaa Mardini och Antonio Rifati bevisligen har haft i vart fall likgiltighetsuppsåt i förhållande till att pengarna härrör från brott får de anses ha haft i vart fall likgiltighetsuppsåt i förhållande till dessa omständigheter som gör att det är tal om ett otillbörligt främjande.

Tingsrätten finner också att åklagarens gärningsbeskrivningar får anses innefatta ett påstående om att Wafaa Mardini och Antonio Rifati har gjort sig skyldiga till ett otillbörligt främjande. Gärningsbeskrivningarna är dock oklara i det avseendet till följd av den sammanslagning som åklagaren har gjort av sina påståenden om penningtvättsbrott enligt 3 § alternativt 4 § (jfr Svea hovrätts dom den 24 september 2020 i mål nr B 3129-20 där motsvarande formulering har använts i gärningsbeskrivningen). Det har genom angivelsen av lagrum och rättens påpekanden under huvudförhandlingen stått klart för de tilltalade och försvararna att åklagaren med sättet att formulera sig har menat att de tilltalade genom angivna åtgärder rent faktiskt har otillbörligen främjat möjligheten för någon att omsätta och tillgodogöra sig

pengarna, inte bara syftat till att göra det. Det får anses utgöra en rimlig tolkning av gärningsbeskrivningarna att tolka dem som innefattande ett alternativt påstående om faktiskt otillbörligt främjande.

Åklagaren har således ställt utom rimligt tvivel att Wafaa Mardini och Antonio Rifati har gjort sig skyldiga till de gärningar som framgår av gärningsbeskrivningarna, med den anmärkningen att det inte är bevisat att åtgärderna har skett i s.k. penningtvättssyfte. Det är dock bevisat att de genom att ta emot pengarna på sina bankkonton otillbörligen har främjat möjligheterna för någon att omsätta pengar eller annan egendom som härrör från brott eller brottslig verksamhet.

12.8 Rubricering och straffvärde åtalspunkterna 4-5

De gärningar som Wafaa Mardini och Antonio Rifati döms för är att bedöma som penningtvättsbrott (4 § lagen om straff för penningtvättsbrott). Frågan är om de är att bedöma som grova (5 § samma lag).

Tingsrätten har i avsnittet om rubricering och straffvärde åtalspunkten 1 redogjort för den återhållsamhet som gäller för gradhöjning av upprepade brott med hänvisning till att de har skett systematiskt eller föregåtts av särskild planering. Wafaa Mardini och Antonio Rifatis gärningar utgör en serie av likartade brott. Även om gärningarna har ingått som led i en planerad och organiserad brottslighet är det inte påstått att de har tagit egentlig del i den planeringen. Enligt tingsrätten är gärningarna att bedöma som brott av normalgraden (jfr Hovrätten över Skåne och Blekinges dom den 21 december 2018 i mål B 2462-18 angående assistenters medverkan i bidragsbrott).

Wafaa Mardini ska således dömas för 31 fall av penningtvättsbrott av normalgraden (4 § lagen om straff för penningtvättsbrott). Gärningarna har enligt tingsrätten ett samlat straffvärde om fängelse tio månader.

Antonio Rifati ska dömas för 15 fall av penningtvättsbrott av normalgraden (4 § lagen om straff för penningtvättsbrott). Gärningarna har enligt tingsrätten ett samlat straffvärde om fängelse åtta månader.

13 ÅTALSPUNKTEN 7

13.1 Bakgrund och berättelser

Av utredningen framgår följande. En Volvo V70 med registreringsnummer MTL817 stöldanmäldes till polis och skadeanmäldes till försäkringsbolaget Volvia den 12 april 2018. Stölden skulle enligt anmälningarna ha skett samma dag. Mahmoud Qatanani var försäkringstagare. Han hade enligt faktura köpt den aktuella bilen den 1 februari 2017 till ett pris om 274 495 kr. Det står dock också klart att bilen togs in i Jordanien den 18 april 2017 och att den där har registrerats i Mahmoud Qatananis namn. Bilen togs alltså till Jordanien innan den anmäldes som stulen i Sverige.

Det är utrett att efter att skadeanmälan avseende stölden kom in till försäkringsbolaget så var försäkringshandläggare i kontakt med en anhörig till Mahmoud och Sawsan Qatanani. Det var också en telefonkontakt med Mahmoud Qatanani. Den 3 juli 2018 beslutade försäkringsbolaget att inte betala ut någon skadeersättning.

Mahmoud Qatanani har uppgett i huvudsak följande.

Vid det aktuella tillfället hade han två olika bilar: en Volvo XV70, som han hade i Sverige ("Sverigebilen"), och en Volvo V70, som han hade tagit till Jordanien ("Jordanienbilen"). Det är han som har registrerat Jordanienbilen i passet och som har skaffat registreringsbeviset från Jordanien. Det är anmält till Trafikverket att bilen har tagits dit.

När han och Sawsan Qatanani den aktuella dagen skulle åka med Sverigebilen kunde de inte hitta den. Han sa till Sawsan Qatanani att hon skulle ringa och anmäla den stulen. När hon gjorde det blandade hon ihop registreringsnumren till familjens två bilar och anmälde Jordanienbilen som stulen istället för Sverigebilen. Det visade sig sedan att Sverigebilen inte var stulen, utan att deras ena son hade lånat den för att uträtta ett ärende. Kort tid efter stöldanmälan kontaktade de försäkringsbolaget och meddelade att bilen var hittad. Det var han själv som

Avdelning 3

pratade med en handläggare på försäkringsbolaget, men han vet inte om handläggaren förstod vad han sa.

Sawsan Qatanani har uppgett i huvudsak följande.

En morgon upptäckte hon att deras bil, som de använde dagligen, var borta. Mahmoud Qatanani sa till henne att anmäla den stulen, men den kom sedan till rätta. Hon minns inte att hon gjort någon polisanmälan. Hon har inte haft kontakt med någon av sina söner om att skicka in registreringsnummer till försäkringsbolaget. Hon har inte skickat något mejl till försäkringsbolaget och känner inte igen den mejladress som framgår av skadeanmälan. Hon vet inte hur man mejlar, utan ber sina barn om hjälp när hon behöver mejla. Hon vet att Mahmoud Qatanani har tagit en bil till Jordanien, men hon vet inte var det registreringsnumret finns.

Patrik Rudslätt Debou har uppgett i huvudsak följande.

Han arbetar som skadeutredare och involverades i ärendet för att vidta en utredning avseende en stöldanmäld bil. Under utredningen hade han telefon- och mejlkontakt med en person som uppgav sig heta Mohammed Qatanani. Vid ett tillfälle hade han även telefonkontakt med en person med bristande svenska som uppgav sig heta Mahmoud Qatanani. Försäkringsbolaget hade fått in en inköphandling samt en banktransaktion som tillhörde Mohammed Qatanani.

Försäkringsbolaget beslutade att inte betala ut någon ersättning eftersom den person som stod skriven på bilen och var försäkringstagare (Mahmoud Qatanani) inte verkade vara samma person som den som hade betalt för och använde bilen (Mohammed Qatanani). I början av juli, någon vecka efter att beslutet hade skickats ut, kom det ett brev från försäkringstagaren om att denne inte var nöjd med beslutet. Ytterligare en vecka senare kom det ännu ett brev, med namn på en jurist som skulle överklaga beslutet. Han vet dock inte om det kom in någon överklagan.

Han har haft kontakt med åtminstone två mejladresser i ärendet. När han involveras i ett ärende brukar han skicka ett mejl om att han vill komma i kontakt med personen angående skadan. I det här fallet vet han inte till vilken mejladress han skickat mejlet, men han tror att han sedan fick svar från en annan mejladress än den han skickat till. All kommunikation via mejl var med Mohammed Qatanani.

Han värderar normalt inte bilar, men eftersom bilen inte var så gammal skulle han gissa på att om försäkringsersättning hade beviljats hade försäkringstagaren fått ut ca 250 000 kr.

13.2 Tingsrättens bedömning

Den första fråga tingsrätten har att ta ställning till är om det var Sawsan Qatanani som anmälde till polisen och försäkringsbolaget att Jordanienbilen blivit stulen. Det finns flera omständigheter som talar för det. Till att börja är det i polisanmälan antecknat att det är Sawsan Qatanani som är anmälare och att det är hon som berättar om vad som har hänt. I skadeanmälan finns antecknat ett telefonnummer och en mejladress. Även om mejladressen innehåller hennes namn är det inte visat att det är hon som har använt den. Det har dock framgått att telefonnumret är hennes. Till detta ska läggas att Mahmoud Qatanani har berättat dels att han sa till Sawsan Qatanani att göra anmälan, dels att hon också gjorde det. Mot denna bakgrund finner tingsrätten att det är utrett att det är Sawsan Qatanani som har anmält Jordanienbilen stulen, både till polisen och försäkringsbolaget.

Nästa fråga blir om de anmälningar som gjorts av Sawsan Qatanani berodde på en förväxling av olika fordon.

Inledningsvis kan konstateras att det framstår som långsökt att Mahmoud och Sawsan Qatanani, om möjligheten fanns att någon lånat bilen för ett ärende, skulle ha anmält bilen stulen. Om det förekom att bilen lånades ut hade det naturliga varit att först undersöka den möjligheten och därefter stöldanmäla fordonet.

Avdelning 3

Vidare, även om tingsrätten har förståelse för att bilar som är så lika till namn och modell som de nu aktuella kan blandas samman, får det sägas vara osannolikt att Sawsan Qatanani skulle stöldanmäla en bil hon själv uppger att hon inte kan registreringsnumret på och som vid det laget hade varit i Jordanien i över ett år.

Av central betydelse är också att det till försäkringsbolaget har lämnats specifika uppgifter angående och skickats in underlag avseende just Jordanienbilen, inte avseende Sverigebilen. Med beaktande av de noteringar som har gjorts av bolaget och det underlag som gavs in kan det uteslutas att den eller de personer som försäkringsbolaget varit i kontakt med efter anmälan har missförstått vilken bil som var anmäld stulen. I förhållande till försäkringsbolaget har man efter att anmälan skett agerat för att försäkringsersättning skulle utgå för just den anmälda Jordanienbilen.

Det framstår som mycket osannolikt att Sawsan Qatanani först skulle ta miste när det gäller att Sverigebilen var stulen, för att sedan av misstag ha råkat ange registreringsnumret till Jordanienbilen, varpå Mahmoud Qatanani och/eller annan skulle ha utnyttjat det tillfälle som således uppkom av en slump för att oriktigt försöka få skadeersättning utbetalt avseende Jordanienbilen. Ett sådant scenario framstår för tingsrätten som en ren efterhandskonstruktion som kan uteslutas.

Det är därmed enligt tingsrätten ställt utom rimligt tvivel att Sawsan Qatanani anmälde Jordanienbilen som stulen till polisen och upprättade skadeanmälan till försäkringsbolaget, väl medveten om att det var just den bilen hon anmälde och att den bilen inte var stulen utan var i Jordanien.

Efter att således ha funnit det bevisat att det var Sawsan Qatanani som anmälde Jordanienbilen som stulen och att detta inte gjordes av misstag, ska tingsrätten ta ställning till om Mahmoud och Sawsan Qatanani har agerat tillsammans och i samförstånd.

Det råder ingen tvekan om att Mahmoud Qatanani var inblandad i det inledande skedet av försäkringsärendet. Han har själv uppgett att han sa åt Sawsan Qatanani att

Avdelning 3

anmäla bilen som stulen. När det gäller fortsättningen har Mahmoud Qatanani uppgett att försäkringsbolaget, kort tid efter att Sverige-bilen påstås ha hittats, kontaktades och underrättades om saken. När det gäller den påstådda rättelsen gentemot försäkringsbolaget har Patrik Rudslätt Debou inte nämnt något om en sådan underrättelse och någon sådan kontakt framgår inte av de noteringar som försäkringsbolaget har gjort. Tvärtom har ärendet kommit så långt som till beslut innebärande att någon ersättning inte skulle betalas ut. Det kan därmed uteslutas att Mahmoud Qatanani skulle ha underrättat försäkringsbolaget om att bilen återfunnits. Mahmoud Qatanani har själv sagt att han var i kontakt med försäkringsbolaget. Till det kommer vittnets uppgifter om att han var i kontakt med någon vid namn Mahmoud Qatanani och de detaljerade noteringarna som gjorts angående det samtalet den 5 juni 2018. Dessa omständigheter sammantaget innebär i stället att det är ställt utom rimligt tvivel att Mahmoud Qatanani även efter att anmälan skett vidtog åtgärder för att ersättningen skulle betalas ut.

När det gäller Sawsan Qatananis inblandning är det såsom ovan angetts bevisat att hon har stödanmält bilen till polisen och upprättat skadeanmälan till försäkringsbolaget. Att hon i sina anmälningar angav samma bil som Mahmoud Qatanani sedan framhårdade i att få ut felaktig skadeersättning för kan enligt tingsrättens uppfattning endast bero på att i vart fall de båda har samrått med varandra och agerat i enlighet med en gemensam brottsplan. Det är således ställt utom rimligt tvivel att Sawsan och Mahmoud Qatanani har begått den åtalade gärningen gemensamt och i samförstånd. Vad som är bevisat om deras agerande innebär att de båda är att betrakta som medgärningsmän.

Sammanfattningsvis konstaterar tingsrätten att de uppgifter som Mahmoud och Sawsan Qatanani har lämnat utgör uppenbara efterhandskonstruktioner som kan lämnas utan avseende. Det är ställt utom rimligt tvivel att de har varit involverade i gärningen på sådant sätt att de är att betrakta som medgärningsmän och de ska därför dömas i enlighet med åtalet. När det gäller frågan om gärningen är att rubricera som försök till bedrägeri av normalgraden eller som grovt brott saknas det anledning för tingsrätten att rubricera gärningen på annat sätt än åklagaren gjort gällande. Mahmoud

och Sawsan Qatanani ska således dömas för försök till bedrägeri. Gärningens straffvärde får med beaktande av åklagarens rubricering anses motsvara fängelse fyra månader.

14 PÅFÖLJDER OCH NÄRINGSFÖRBUD

14.1 Om straffmätning och påföljdval

Tingsrätten har redan ovan för varje tilltalad tagit ställning till straffvärdet av den brottslighet som han eller hon döms för enligt åtalpunkterna 1-6. Straffvärdet för samtliga ligger på olika nivåer av fängelse. Att straffvärdet ligger på fängelsenivå innebär dock inte nödvändigtvis att påföljden ska bestämmas till fängelse. Det är först om brottsligheten har ett straffvärde som motsvarar eller överstiger ett års fängelse som det finns en presumtion för att fängelse ska väljas som påföljd, om det bara är straffvärdet som utgör skäl för fängelse. Som skäl för fängelse får dock rätten, utöver brottslighetens straffvärde, beakta brottslighetens art och att den tilltalade tidigare har gjort sig skyldig till brott (se 30 kap. 4 § brottsbalken). Om det är tal om s.k. artbrott och/eller återfall kan det alltså leda till att det finns skäl att bestämma påföljden till fängelse vid straffvärden som understiger fängelse ett år. Vid val av påföljd ska rätten även fästa särskilt avseende vid omständigheter som talar för en lindrigare påföljd än fängelse.

Vidare ska rätten enligt 29 kap. 5 § brottsbalken i skälig omfattning beakta inte bara straffvärdet utan även vissa uppräknade omständigheter, s.k. billighetsskäl. Det är främst fråga om omständigheter som är hänförliga till den tilltalades person eller som har inträffat efter brottet, till skillnad från de omständigheter som är av betydelse vid bedömningen av straffvärdet och som handlar om hur allvarlig gärningen som sådan är. Det krävs att billighetsskäl har viss tyngd för att de ska beaktas, men när rätten väl funnit att de ska beaktas vid straffmätningen ska de ges ett märkbart genomslag. Högsta domstolen har gett riktmärken för hur stor reduktionen bör vara. Rör det sig om mycket höga straffvärden kan det enligt Högsta domstolen bli aktuellt att mer påtagligt reducera ett fängelsestraff. Högsta domstolen har dock även framhållit att billighetsskäl till sin karaktär är av mycket varierande slag och detsamma gäller vilken

styrka dessa har, både typiskt sett och i det enskilda fallet. Hänsyn ska alltså tas till den individuella situation som är föremål för bedömning. (Se ”Mordet med brödkniven” Högsta domstolens dom den 1 juni 2021 i mål B 6041-20 p. 19” och ”Den livshotande sjukdomen” Högsta domstolens dom den 10 september 2021 i mål B 5960-20 p. 8-11.) Det tänkta fängelsestraffets längd efter hänsyn till eventuella billighetsskäl kallas för straffmättningsvärdet. Billighetsskäl kan alltså leda till ett straffmättningsvärde som är lägre än straffvärdet. Billighetsskälen ska också beaktas vid påföljdsvalet och kan då tala för en lindrigare påföljd än fängelse (se 30 kap. 4 § brottsbalken).

I det här målet är det inte i något fall tal om s.k. artbrott. Vad som i det här fallet kan utgöra skäl för fängelse är alltså straffvärdet, efter beaktande av eventuella billighetsskäl, och återfall i brottslighet.

14.2 Mahmoud Qatanani

De grova bidragsbrott som Mahmoud Qatanani nu döms för enligt åtalpunkten 1 har ett samlat straffvärde om fängelse 4,5 år. Den omständigheten att Mahmoud Qatanani även döms för bedrägeri enligt åtalpunkten 7 ger enligt tingsrätten inte skäl att bedöma straffvärdet för den samlade brottsligheten högre än så. Avseende Mahmoud Qatanani gör sig dock ett antal s.k. billighetsskäl gällande.

Mahmoud Qatanani är 68 år gammal. När en gärningsman har uppnått 65 år ålder finns det enligt uttalande i motiven (prop. 1987/88:120 s. 95) i regel anledning att mer generellt överväga om bestämmelsen ska tillämpas. Detta gäller särskilt då det är fråga om ett längre fängelsestraff. Vidare anges att hänsyn till dålig hälsa kan tas bl.a. vid allvarigare fysiska handikapp såsom förlamning eller starkt nedsatt syn och då gärningsmannen lider av allvarlig sjukdom, framför allt då denna bedöms vara livshotande. För att redan en gärningsmans dåliga hälsa ska beaktas krävs enligt uttalanden från Högsta domstolen (NJA 2010 s. 485) att det finns ett särskilt samband mellan hälsotillståndet och verkställigheten av ett fängelsestraff. Det måste kunna förutses att hälsotillståndet skulle medföra någon särskilt allvarig olägenhet vid verkställigheten och att verkställigheten därför skulle drabba den tilltalade oskäligt hårt. Sådana olägenheter kan vara att sjukdomen skulle göra verkställigheten särskilt plågsam

Avdelning 3

eller att verkställigheten skulle försämra hälsotillståndet allvarligt. Mahmoud Qatananis höga ålder vid lagföringen i förening med sviktande hälsa medför enligt tingsrätten att Mahmoud Qatanani skulle drabbas oskäligt hårt av ett straff utmätt efter brottens straffvärde. Fängelsestraffets längd bör med anledning av hans ålder och hälsa sättas ned med nio månader.

En annan omständighet som ska beaktas är att Mahmoud Qatanani har varit belagd med reseförbud och anmälningsskyldighet under nästan ett år. Fängelsestraffets längd bör med anledning därav sättas ned med ytterligare tre månader (se NJA 2003 s. 414 och NJA 2019 s. 305).

Det är tal om svårutredd brottslighet, men när det gäller den medverkan som läggs Mahmoud Qatanani till last är den dock inte lika svårutredd som den medverkan som påstås ha skett via bolaget 4 Andi AB. Den ovanligt långa tid som gått sedan de första brotten begicks ger skäl att sätta ner fängelsestraffets längd med ytterligare tre månader.

Efter beaktande av ovanstående billighetsskäl uppgår straffmättningsvärdet till fängelse tre år och tre månader. Med hänsyn till det höga straffvärdet finns det dock enligt tingsrätten inte något alternativ än att bestämma påföljden till fängelse. Billighetsskälerna är inte tillräckligt starka för att annan påföljd ska väljas. Mahmoud Qatanani ska därför dömas till fängelse tre år och tre månader.

14.3 Sawsan Qatanani

De medhjälp till grovt bidragsbrott som Sawsan Qatanani nu döms för enligt åtalspunkten 1 har ett straffvärde om fängelse 3,5 år. Den omständigheten att Sawsan Qatanani även döms för bedrägeri enligt åtalspunkten 7 ger enligt tingsrätten inte skäl att bedöma straffvärdet för den samlade brottsligheten högre än så.

Det är tal om svårutredd brottslighet, men när det gäller den medverkan som läggs Sawsan Qatanani till last är den dock inte lika svårutredd som den medverkan som påstås ha skett via bolaget 4 Andi AB. Den ovanligt långa tid som gått sedan de första

brotten begicks ger skäl att sätta ner fängelsestraffets längd med tre månader. Med hänsyn till det höga straffvärdet finns det dock enligt tingsrätten inte något alternativ än att bestämma påföljden till fängelse. Den sena lagföringen är inte tillräckligt starkt skäl för att annan påföljd ska väljas. Även Sawsan Qatanani ska därför dömas till fängelse tre år och tre månader.

14.4 Firas Qatanani

Firas Qatanani döms för grovt bidragsbrott såvitt gäller brott från och med assistansersättning för januari 2015. De brott som Firas Qatanani nu döms för har ett straffvärde om fängelse fyra år.

Men beaktande av att det, särskilt vad gäller hans medverkan genom bolaget 4 Andi AB, är tal om svårutredd brottslighet anser tingsrätten att det inte finns skäl att sätta ned straffets längd med hänsyn till den tid som gått sedan brotten begicks.

Om Firas Qatanani meddelas näringsförbud kan det dock finnas skäl att sätta ned straffets längd med hänsyn därtill. Frågan är alltså om Firas Qatanani ska meddelas näringsförbud.

Genom den aktuella brottsligheten har Firas Qatanani som styrelseledamot och som den som faktiskt har utövat ledningen i ett aktiebolag grovt åsidosatt sina skyldigheter i näringsverksamhet. Det finns därmed förutsättningar enligt 4 § lagen om näringsförbud att meddela honom näringsförbud. För att meddela ett näringsförbud krävs enligt samma bestämmelse dessutom att ett sådant förbud är påkallat från allmän synpunkt. Eftersom det föreskrivna minimistraffet för de grova bidragsbrott som han nu döms för är fängelse i sex månader, ska det enligt 8 § andra stycket samma lag anses påkallat från allmän synpunkt att meddela näringsförbud, om inte särskilda skäl talar mot detta. Några sådana särskilda skäl har enligt tingsrätten inte kommit fram i målet. Firas Qatanani ska således meddelas näringsförbud. Med hänsyn till brottslighetens allvar ska näringsförbudet bestämmas till en tid om fem år.

Avdelning 3

Vid bifall till ett yrkande om näringsförbud får rätten i domen eller beslutet förordna om tillfälligt näringsförbud. Det är enligt tingsrätten uppenbart att grund för näringsförbud föreligger. Det föreligger därför förutsättningar för att förordna om tillfälligt näringsförbud, dvs. förbud för tiden till dess frågan om näringsförbud slutligt har avgjorts. Förbud ska därför meddelas från dagen för tingsrättens dom och fem år framåt (se rättsfallet NJA 2019 s. 251).

Såvitt kommit fram i målet bedriver Firas Qatanani fortfarande verksamhet i 4 Andi AB. En domstol som meddelar beslut om näringsförbud eller om tillfälligt näringsförbud får enligt 35 § andra stycket aktuell lag meddela undantag under en begränsad tid, om tiden behövs för avveckling av näringsverksamhet, anställning, uppdrag, innehav av fullmakt, delägarskap i handelsbolag eller aktieinnehav som anges i 11 § samma lag. Tingsrätten finner att det finns skäl att medge undantag från näringsförbudet under en månad för avveckling av verksamheten i 4 Andi AB.

Det näringsförbud som Firas Qatanani meddelas ger skäl att sätta ner fängelsestraffets längd med tre månader. Med hänsyn till det höga straffvärdet finns det dock inte något alternativ än att bestämma påföljden till fängelse. Firas Qatanani ska därför dömas till fängelse tre år och nio månader.

14.5 Ashraf Qatanani

Ashraf Qatanani döms för grovt bidragsbrott såvitt gäller brott från och med assistansersättning för september 2015, till och med assistansersättning för februari 2019. De brott som Ashraf Qatanani nu döms för har ett straffvärde om fängelse 3,5 år.

Men beaktande av att det, särskilt vad gäller hans medverkan genom bolaget 4 Andi AB, är tal om svårutredd brottslighet anser tingsrätten att det inte finns skäl att sätta ned straffets längd med hänsyn till den tid som gått sedan brotten begicks.

Avdelning 3

Om Ashraf Qatanani meddelas näringsförbud kan det dock finnas skäl att sätta ned straffets längd med hänsyn därtill. Frågan är alltså om Ashraf Qatanani ska meddelas näringsförbud.

Genom den aktuella brottsligheten har Ashraf Qatanani som styrelseledamot och som den som faktiskt har utövat ledningen i ett aktiebolag grovt åsidosatt sina skyldigheter i näringsverksamhet. Det finns därmed förutsättningar enligt 4 § lagen om näringsförbud att meddela honom näringsförbud. För att meddela ett näringsförbud krävs enligt samma bestämmelse dessutom att ett sådant förbud är påkallat från allmän synpunkt. Eftersom det föreskrivna minimistraffet för de grova bidragsbrott som han nu döms för är fängelse i sex månader, ska det enligt 8 § andra stycket samma lag anses påkallat från allmän synpunkt att meddela näringsförbud, om inte särskilda skäl talar mot detta. Några sådana särskilda skäl har enligt tingsrätten inte kommit fram i målet. Ashraf Qatanani ska således meddelas näringsförbud. Med hänsyn till brottslighetens allvar ska näringsförbudet bestämmas till en tid om fem år.

Vid bifall till ett yrkande om näringsförbud får rätten i domen eller beslutet förordna om tillfälligt näringsförbud. Det är enligt tingsrätten uppenbart att grund för näringsförbud föreligger. Det föreligger därför förutsättningar för att förordna om tillfälligt näringsförbud, dvs. förbud för tiden till dess frågan om näringsförbud slutligt har avgjorts. Förbud ska därför meddelas från dagen för tingsrättens dom och fem år framåt (se rättsfallet NJA 2019 s. 251).

Såvitt kommit fram i målet bedriver Ashraf Qatanani verksamhet i ett bolag som heter Lemond Sales & Consulting AB. En domstol som meddelar beslut om näringsförbud eller om tillfälligt näringsförbud får enligt 35 § andra stycket aktuell lag meddela undantag under en begränsad tid, om tiden behövs för avveckling av näringsverksamhet, anställning, uppdrag, innehav av fullmakt, delägarskap i handelsbolag eller aktieinnehav som anges i 11 § samma lag. Tingsrätten finner att det finns skäl att medge undantag från näringsförbudet under en månad för avveckling av verksamheten i Lemond Sales & Consulting AB.

Det näringsförbud som Ashraf Qatanani meddelas ger skäl att sätta ner fängelsestraffets längd med tre månader. Med hänsyn till det höga straffvärdet finns det dock inte något alternativ än att bestämma påföljden till fängelse. Ashraf Qatanani ska därför dömas till fängelse tre år och tre månader.

14.6 Alexander Qatanani

Alexander Qatanani döms för grovt bidragsbrott brott såvitt gäller brott från och med assistansersättning för november 2018 samt för bidragsbrott av normalgraden såvitt gäller assistansersättning för april respektive maj 2018. De brott som Alexander Qatanani nu döms för har ett straffvärde om fängelse tre år. Inga billighetsskäl gör sig gällande som ger anledning att sätta ner fängelsestraffet. Med hänsyn till det höga straffvärdet ska påföljden bestämmas till fängelse. Alexander Qatanani ska därför dömas till fängelse tre år.

14.7 Wafaa Mardini

De penningtvångsbrott som Wafaa Mardini nu döms för har ett straffvärde om fängelse tio månader. När det gäller valet av påföljd är straffvärdet därmed inte så högt att det med anledning därav föreligger någon presumtion för att välja fängelse. Det är inte tal om brott av sådan art att det finns en presumtion för fängelse. Inte heller föreligger det någon tidigare brottslighet som påverkar påföljdsvalet.

Vad som kommit fram om hennes personliga förhållanden gör att det saknas särskild anledning att befara att hon kommer att göra sig skyldig till fortsatt brottslighet. Wafaa Mardini har till synes inte något behov av övervakning. Med hänsyn härtill ska påföljden bestämmas till villkorlig dom, som i enlighet med huvudregeln ska förenas med dagsböter.

Lägsta möjliga antal dagsböter som kan dömas ut är 30 (se 25 kap. 2 § första stycket brottsbalken). Tingsrätten bestämmer med hänsyn till straffvärdet antalet dagsböter till 180. Dagsboten bestäms efter den tilltalades ekonomiska förhållanden. Med hänsyn till vad som i detta mål har kommit fram om Wafaa Mardinis ekonomiska förhållanden

ska dagsboten bestämmas till 50 kr, som är lägsta möjliga.

14.8 Antonio Rifati

De penningtvättsbrott som Antonio Rifati nu döms för har ett straffvärde om fängelse åtta månader.

Av betydelse är även att Antonio Rifati den 24 april 2018 dömdes till villkorlig dom för häleri. Antonio Rifati har begått de i detta mål aktuella brotten efter den domen, men innan den påföljden helt har verkställts eftersom prøvotiden fortfarande löpte när brotten begicks. Det betyder att nu aktuella brott är så kallade nya brott. Tingsrätten ska, i enlighet med huvudregeln i 34 kap. 1 § första stycket brottsbalken, bestämma en ny påföljd för den i detta mål tillkommande brottsligheten.

Den tidigare domen innebär vidare att Antonio Rifati kort tid efter att ha ådömts en villkorlig dom har återfallit i brottslighet. Häleri och penningtvätt är likartad brottslighet. Återfallet gör att det nu finns skäl att bestämma påföljden till fängelse.

Som särskilda skäl för villkorlig dom eller skyddstillsyn i stället för fängelse kan rätten dock beakta att om den tilltalade samtycker till att domen förenas med en föreskrift om samhällstjänst och en sådan föreskrift är lämplig med hänsyn till den tilltalades person och övriga omständigheter. Antonio Rifati har samtyckt till samhällstjänst och får enligt tingsrätten anses lämplig för det. Återfallet talar enligt tingsrätten inte med större styrka för fängelse än att en icke frihetsberövande påföljd kan väljas, under förutsättning att den förenas med ett sådant skärpande moment som en föreskrift om samhällstjänst innebär.

Frågan är då om den icke frihetsberövande påföljden ska vara villkorlig dom eller skyddstillsyn. Med hänsyn till vad som kommit fram om Antonio Rifatis levnadsomständigheter finns det anledning att anta att stöd i form av övervakning kan bidra till att han avhåller sig från fortsatt brottslighet. Påföljden ska därför bestämmas till skyddstillsyn. Det finns också skäl att anta att Antonio Rifati för sin anpassning i samhället behöver stöd av en särskild föreskrift om vad han ska iaktta under

prövotiden. Han ska därför även meddelas föreskrift om att genomgå den vård och behandling avseende psykisk ohälsa som Kriminalvården bestämmer.

På grund av det anförda bör Antonio Rifati dömas till skyddstillsyn med föreskrift om både vård och samhällstjänst. Med beaktande av brottslighetens straffvärde bör antalet timmar samhällstjänst bestämmas till 180 timmar och alternativstraffet till fängelse åtta månader.

För det fall Antonio Rifati inte deltar i den vård och utför den samhällstjänst som ålagts honom kan skyddstillsynen komma att undanröjas och Antonio Rifati ådömas fängelse.

15 ÖVRIGT

15.1 Förverkande av kontanter

Hos Sawsan och Mahmoud Qatanani har man påträffat de kontanter som anges i åklagarens yrkande om förverkande. De har båda lämnat uppgifter innebärande att det är Mahmoud Qatananis kontanter.

Mahmoud Qatanani har i huvudsak uppgett att hans barn hade gett honom pengar för att han skulle kunna starta en restaurang i Jordanien. De planerna fullföljdes dock inte och han avslutade samarbetet. Sett till hans egen berättelse är det något oklart i vad mån Mahmoud Qatanani menar att han sedan samarbetet avbrutits behöll kontanter som han tänkt att investera i verksamheten i Jordanien eller om han fick/tog tillbaka kontanter från Jordanien efter att han fört dem dit. Hans försvarare har argumenterat som om Mahmoud Qatanani återfört kontanter till Sverige från Jordanien. Enligt Mahmoud Qatanani hanterade han pengarna som kontanter eftersom det är så problematiskt att göra banköverföringar mellan Jordanien och Sverige. Ashraf Qatanani har berättat att han har bidragit med 50 000 kr till Mahmoud Qatananis insamling för restaurangen och bekräftat att det är svårt att göra banköverföringar mellan Jordanien och Sverige. Mahmoud Qatanani har även åberopat en handling avseende annullering av säljkontrakt för restaurang.

I 36 kap. 1 b § brottsbalken regleras den förverkandeform som ofta kallas utvidgat förverkande. Av bestämmelsen framgår bl.a. att om någon döms för ett brott för vilket är föreskrivet fängelse i fyra år eller mer och brottet har varit av beskaffenhet att kunna ge utbyte, ska även i annat fall än som avses i 1 § egendom förklaras förverkad om det framstår som klart mera sannolikt att egendomen utgör utbyte av brottslig verksamhet än att så inte är fallet. Förverkande får inte beslutas om det skulle vara oskäligt. Vad som kan bli föremål för utvidgat förverkande enligt 1 b § är alltså egendom som utgör utbyte av brottslig verksamhet. I motsats till vad som är fallet vid utbytesförverkande enligt 1 § krävs inte att det som förverkas kan knytas till ett visst, konkret brott. Åklagaren är därmed befriad från att behöva ange eller bevisa från vilket eller vilka enskilda brott som egendomen härrör eller att på annat sätt precisera vari den brottsliga verksamheten består.

Det är åklagaren som har bevisbördan för att den egendom som avses med förverkandeyrkandet utgör utbyte av brottslig verksamhet. Som framgått behöver sambandet mellan egendomen och den brottsliga verksamheten emellertid inte styrkas fullt ut. För att förverkande ska få ske är det tillräckligt att det framstår som klart mera sannolikt att egendomen utgör utbyte av brottslig verksamhet än att så inte är fallet. Enligt motiven till regleringen innebär detta dels att vad åklagaren påstår måste vara sannolikt i sig, dels att sannolikheten för påståendet på ett tydligt sätt ska överträffa sannolikheten för att det förhåller sig på motsatt sätt (se prop. 2007/08:68 s. 95).

Tingsrätten dömer Mahmoud Qatanani för omfattande och organiserad förmögenhetsbrottslighet som har pågått under flera år och som även har involverat flera i hans familj. Mahmoud Qatanani har under åren 2011–2018 haft en deklarerad inkomst efter skatt om drygt 20 000 kr per år. Under 2019 uppgick deklarerad inkomst efter skatt till knappt 60 000 kr. Det i beslag tagna beloppet är alltså i relation till hans ekonomiska förhållanden betydande. Mot denna bakgrund framstår det som klart mera sannolikt att de pengar som påträffats hos Mahmoud Qatanani utgör utbyte av brottslig verksamhet än att så inte är fallet. Någon omständighet som skulle göra det oskäligt att besluta om förverkande föreligger inte. Skäl att underlåta förverkande eller

att förverka partiellt saknas därför. Yrkandet om förverkande har således stöd i lag och ska därför bifallas.

15.2 Beslag av pass

Enligt 27 kap. 8 § femte stycket rättegångsbalken ska rätten besluta att beslag som har gjorts för att ett föremål skäligen kan antas ha betydelse för utredning om brott ska bestå till dess att domen fått laga kraft, om det inte finns särskilda skäl mot det. De pass som har tagits i beslag kan skäligen antas ha betydelse för utredning om brott. Särskilda skäl talar inte däremot. Beslaget ska således i enlighet med åklagarens yrkande bestå.

15.3 Ersättning till försvararna

Vad försvararna ha begärt i ersättning får anses skäligt, med undantag för den ersättning som advokaten Ödlund har begärt. Det saknas anledning att ifrågasätta att advokat Ödlund verkligen utfört arbete i den omfattning som anges i kostnadsräkningen. Med hänsyn till uppdragets art och omfattning har det emellertid inte varit rimligt att ägna saken den tid och det arbete som angetts. Vid en samlad bedömning finner tingsrätten att en arbetstid om sammanlagt 100 timmar får anses skäligen motiverad för tillvaratagande av Nashat Zakholis rätt i målet.

Staten ska stå kostnaden för samtliga försvararna. När det gäller Nashat Zakholi är så fallet eftersom han frias. När det gäller Wafaa Mardini och Antonio Rifati är så fallet på grund av deras inkomstförhållanden. När det gäller övriga tilltalade är så fallet huvudsakligen på grund av de långa fängelsestraff som de ådöms.

15.4 Sekretess och avgift brottsofferfonden

Såvitt gäller avbildningar av för målet ej relevanta personer finns det enligt tingsrätten förutsättningar för att låta sekretessbestämmelserna i 35 kap. 1 § första stycket 1 p. och 35 7 § 2 p. offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) fortsätta att vara tillämpliga på de filmer som har lagts fram inom stängda dörrar vid huvudförhandlingen.

Samtliga tilltalade som döms för brott döms för brott där fängelse ingår i straffskalan.

ATTUNDA TINGSRÄTT

DOM
2021-12-20

Mål nr: B 12348-20

Avdelning 3

De ska därför betala avgift till brottsofferfonden.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (TR-01)

Ett överklagande ställs till Svea hovrätt och ska ha kommit in till tingsrätten senast **den 10 januari 2022**.

Malin Käll

I avgörandet har rådmannen Malin Käll samt nämndemännen Mia Bronieus, Roland Hansson och Azizeh Vatandoust deltagit. Rätten är enig.

Underlaget avser

Person-/samordningsnummer/födelseid 19531129-0851	Datum för dom/beslut 2021-12-20
Efternamn Qatanani	Förnamn Mahmoud

Personen har under en sammanhängande tid av minst 24 timmar varit frihetsberövad* i Sverige eller utomlands med anledning av brott som prövats i målet eller som påföljden avser. Frihetsberövandet har ägt rum under nedan angivna tider.

*på sätt som avses i 2 § lagen (2018:1250) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande

Frihetsberövad

Frihetsberövandet hävt/upphört/avbrutet
(lämna tomt för ett frihetsberövande som pågår)

2020-11-18	2020-12-04
------------	------------

Samtidig verkställighet av påföljd i annat mål

- ☐ Kriminalvården har underrättat domstolen om att personen har påbörjat verkställighet eller har verkställt påföljd i annat mål under den tid som han eller hon varit berövad friheten (2–4 §§ förordning (2019:96) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande).

Tidigare frihetsberövanden av betydelse för avräkningen

- ☐ Domstolen har i avgörandet helt eller delvis undanröjt påföljden i tidigare dom, beslut eller strafföreläggande, och det finns uppgifter om frihetsberövanden i tidigare meddelade domar, beslut eller avräkningsunderlag som har betydelse för avräkningen.

Observera: När domstolen lämnar domen/beslutet eller domsbeviset till Kriminalvården ska tidigare domar/beslut med eventuella avräkningsunderlag och avräkningsunderlag enligt 12 a § strafföreläggandekungörelsen bifogas, om det finns uppgifter där som har betydelse för avräkningen (3 § 4 förordningen (1990:893) om underrättelse om dom i vissa brottmål, m.m.).

Underskrift

Namnförtydligande

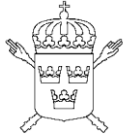
Om domstolens behandling av personuppgifter, se www.domstol.se/personuppgifter. Kontakta oss för information på annat sätt.

Besöksadress
Tingsvägen 11
Telefon
08-561 696 03

Öppettider
måndag - fredag
08:00-16:30

Postadress
Box 940
191 29 Sollentuna

E-post
Malavdelning3.attunda.tingsratt@dom.se
Webbplats
www.attundatingsratt.domstol.se

ATTUNDA TINGSRÄTT
 Avdelning 3

INKOM: 2021-10-12
 MÅLNR: B 12348-20
 AKTBIL: 105

Tabell 1, Mahmoud Qatanani, Sawsan Qatanani och Firas Qatanani

År/månad	Premilinärt utbetalt belopp	Utbetalt belopp totalt	Utbetalnings- datum
2011-11	126 162	126 162	2011-11-18
2011-12	126 162	126 162	2011-12-20
2012-01	130 563	130 563	2012-01-20
2012-02	130 563	130 563	2012-02-20
2012-03	130 563	64 691	2012-03-20
2012-04	130 563	130 563	2012-04-20
2012-05	130 563	130 563	2012-05-18
2012-06	130 563	130 563	2012-06-20
2012-07	130 563	130 563	2012-07-20
2012-08	130 563	130 563	2012-08-20
2012-09	130 563	130 563	2012-09-20
2012-10	130 563	131 364	2012-10-19
2012-11	130 563	130 563	2012-11-20
2012-12	130 563	130 563	2012-12-20
2013-01	134 475	134 475	2013-01-18
2013-02	134 475	134 475	2013-02-20
2013-03	134 475	134 475	2013-03-20
2013-04	134 475	129 493	2013-04-19
2013-06	134 475	134 475	2013-06-20
2013-07	134 475	262 350	2013-07-19
2013-08	134 475	134 475	2013-08-20
2013-09	134 475	134 475	2013-09-20
2013-10	134 475	141 075	2013-10-18
2013-11	134 475	134 475	2013-11-20
2014-01	136 920	136 920	2014-01-20
2014-02	136 920	271 945	2014-02-20
2014-03	136 920	136 920	2014-03-20
2014-04	136 920	107 755	2014-04-14
2014-05	136 920	136 920	2014-07-18
2014-08	136 920	273 840	2014-08-20
2014-09	136 920	273 840	2014-09-19
2014-10	136 920	136 920	2014-10-20
2014-12	136 920	136 920	2014-12-19

2015-01	138 876	275 796	2015-01-20
2015-02	138 876	138 876	2015-02-20
2015-03	138 876	138 876	2015-03-20
2015-04	138 876	138 876	2015-04-20
2015-05	138 876	138 876	2015-05-20
2015-06	138 876	138 876	2015-06-18
2015-07	138 876	139 444	2015-07-20
2015-08	139 160	139 160	2015-08-20
2015-09	179 204	179 204	2015-09-18
2015-10	179 204	219 816	2015-10-20
2015-11	177 216	510 187	2015-11-20
2015-12	177 500	177 216	2015-12-18
2016-01	179 712	179 712	2016-01-20
2016-02	179 712	179 712	2016-02-19
2016-03	179 712	179 712	2016-03-18
2016-04	179 712	179 712	2016-04-20
2016-05	181 728	181 728	2016-05-20
2016-05	181 728	183 128	2016-06-20
2016-07	181 728	181 728	2016-07-20
2016-08	181 728	181 728	2016-08-19
2016-09	181 728	181 728	2016-09-20
2016-10	182 880	182 329	2016-11-18
2016-11	177 984	177 984	2016-12-20
2016-12	183 744	183 744	2016-01-20
2017-01	186 822	186 822	2017-02-20
2017-02	168 198	168 198	2017-04-05
2017-03	164 415	164 415	2017-04-20
2017-04	200 208	200 221	2017-05-19
2017-05	184 494	184 494	2017-07-05
2017-06	178 965	178 965	2017-07-20
2017-07	185 949	185 949	2017-08-18
2017-08	186 240	186 240	2017-09-20
2017-09	181 002	181 002	2017-10-20
2017-10	186 240	186 240	2017-12-05
2017-11	179 547	179 547	2018-01-05
2017-12	183 039	183 039	2018-02-05
2018-01	193 487	193 487	2018-02-20
2018 02-03	350 640	350 640	2018-04-20
2018-05	173 104	173 104	2018-07-05
2018-04	189 351	189 351	2018-08-03
2018-06	55 535	0	2018-08-20

2018-07	188 761	188 761	2018-09-05
2018-08	203 826	203 826	2018-09-20
2018-09	204 712	204 712	2018-11-13
2018-10	223 913	223 913	2018-11-21
2018-11	183 443	183 443	2019-01-18
2018-12	188 170	188 170	2019-01-18
2019-01	206 562	206 562	2019-02-20
2019-02	193 971	193 971	2019-03-20
2019-03	176 282	176 282	2019-04-23
2019-04	163 991	163 991	2019-05-20
2019-05	190 373	190 373	2019-07-05
2019-06	185 276	185 276	2019-07-22
2019-07	194 270	194 270	2019-08-22
2019-08	191 872	191 872	2019-09-20
2019-09	181 679	181 679	2019-10-28
2019-10	192 771	192 771	2019-11-20
2019-11	184 677	184 677	2019-12-20
2019-12	188 874	188 874	2020-01-20
2020-01	197 795	197 795	2020-02-20
2020-02	180 450	180 450	2020-03-20
2020-03	191 405	191 405	2020-04-20
2020-04	190 796	190 796	2020-05-20
2020-05	189 579	189 579	2020-07-02
2020-06	188 362	188 362	2020-07-20
2020-07	199 012	199 012	2020-08-20
2020-08	189 275	189 275	2020-09-18
2020-09	190 796	190 796	2020-10-20
Summa	16 700 751	17 600 987	

Tabell 2, Ashraf Qatanani

År/månad	Premilinärt utbetalt belopp	Utbetalt belopp totalt	Utbetalnings- datum
2011-11	126 162	126 162	2011-11-18
2011-12	126 162	126 162	2011-12-20
2012-01	130 563	130 563	2012-01-20
2012-02	130 563	130 563	2012-02-20
2012-03	130 563	64 691	2012-03-20
2012-04	130 563	130 563	2012-04-20
2012-05	130 563	130 563	2012-05-18
2012-06	130 563	130 563	2012-06-20
2012-07	130 563	130 563	2012-07-20
2012-08	130 563	130 563	2012-08-20
2012-09	130 563	130 563	2012-09-20
2012-10	130 563	131 364	2012-10-19
2012-11	130 563	130 563	2012-11-20
2012-12	130 563	130 563	2012-12-20
2013-01	134 475	134 475	2013-01-18
2013-02	134 475	134 475	2013-02-20
2013-03	134 475	134 475	2013-03-20
2013-04	134 475	129 493	2013-04-19
2013-06	134 475	134 475	2013-06-20
2013-07	134 475	262 350	2013-07-19
2013-08	134 475	134 475	2013-08-20
2013-09	134 475	134 475	2013-09-20
2013-10	134 475	141 075	2013-10-18
2013-11	134 475	134 475	2013-11-20
2014-01	136 920	136 920	2014-01-20
2014-02	136 920	271 945	2014-02-20
2014-03	136 920	136 920	2014-03-20
2014-04	136 920	107 755	2014-04-14
2014-05	136 920	136 920	2014-07-18
2014-08	136 920	273 840	2014-08-20
2014-09	136 920	273 840	2014-09-19
2014-10	136 920	136 920	2014-10-20
2014-12	136 920	136 920	2014-12-19
2015-01	138 876	275 796	2015-01-20
2015-02	138 876	138 876	2015-02-20
2015-03	138 876	138 876	2015-03-20

2015-04	138 876	138 876	2015-04-20
2015-05	138 876	138 876	2015-05-20
2015-06	138 876	138 876	2015-06-18
2015-07	138 876	139 444	2015-07-20
2015-08	139 160	139 160	2015-08-20
2015-09	179 204	179 204	2015-09-18
2015-10	179 204	219 816	2015-10-20
2015-11	177 216	510 187	2015-11-20
2015-12	177 500	177 216	2015-12-18
2016-01	179 712	179 712	2016-01-20
2016-02	179 712	179 712	2016-02-19
2016-03	179 712	179 712	2016-03-18
2016-04	179 712	179 712	2016-04-20
2016-05	181 728	181 728	2016-05-20
2016-05	181 728	183 128	2016-06-20
2016-07	181 728	181 728	2016-07-20
2016-08	181 728	181 728	2016-08-19
2016-09	181 728	181 728	2016-09-20
2016-10	182 880	182 329	2016-11-18
2016-11	177 984	177 984	2016-12-20
2016-12	183 744	183 744	2016-01-20
2017-01	186 822	186 822	2017-02-20
2017-02	168 198	168 198	2017-04-05
2017-03	164 415	164 415	2017-04-20
2017-04	200 208	200 221	2017-05-19
2017-05	184 494	184 494	2017-07-05
2017-06	178 965	178 965	2017-07-20
2017-07	185 949	185 949	2017-08-18
2017-08	186 240	186 240	2017-09-20
2017-09	181 002	181 002	2017-10-20
2017-10	186 240	186 240	2017-12-05
2017-11	179 547	179 547	2018-01-05
2017-12	183 039	183 039	2018-02-05
2018-01	193 487	193 487	2018-02-20
2018 02-03	350 640	350 640	2018-04-20
2018-05	173 104	173 104	2018-07-05
2018-04	189 351	189 351	2018-08-03
2018-06	55 535	0	2018-08-20
2018-07	188 761	188 761	2018-09-05
2018-08	203 826	203 826	2018-09-20
2018-09	204 712	204 712	2018-11-13

2018-10	223 913	223 913	2018-11-21
2018-11	183 443	183 443	2019-01-18
2018-12	188 170	188 170	2019-01-18
2019-01	206 562	206 562	2019-02-20
2019-02	193 971	193 971	2019-03-20
Summa		14 033 452	

Tabell 3, Alexander Qatanani

2011-12	126 162	126 162	2011-12-20
2012-01	130 563	130 563	2012-01-20
2012-02	130 563	130 563	2012-02-20
2012-03	130 563	64 691	2012-03-20
2012-04	130 563	130 563	2012-04-20
2012-05	130 563	130 563	2012-05-18
2012-06	130 563	130 563	2012-06-20
2012-07	130 563	130 563	2012-07-20
2012-08	130 563	130 563	2012-08-20
2012-09	130 563	130 563	2012-09-20
2012-10	130 563	131 364	2012-10-19
2012-11	130 563	130 563	2012-11-20
2012-12	130 563	130 563	2012-12-20
2013-01	134 475	134 475	2013-01-18
2018-05	173 104	173 104	2018-07-05
2018-04	189 351	189 351	2018-08-03
2018-11	183 443	183 443	2019-01-18
2018-12	188 170	188 170	2019-01-18
2019-01	206 562	206 562	2019-02-20
2019-02	193 971	193 971	2019-03-20
2019-03	176 282	176 282	2019-04-23
2019-04	163 991	163 991	2019-05-20
2019-05	190 373	190 373	2019-07-05
2019-06	185 276	185 276	2019-07-22
2019-07	194 270	194 270	2019-08-22
2019-08	191 872	191 872	2019-09-20
2019-09	181 679	181 679	2019-10-28
2019-10	192 771	192 771	2019-11-20
2019-11	184 677	184 677	2019-12-20
2019-12	188 874	188 874	2020-01-20

2020-01	197 795	197 795	2020-02-20
2020-02	180 450	180 450	2020-03-20
2020-03	191 405	191 405	2020-04-20
2020-04	190 796	190 796	2020-05-20
2020-05	189 579	189 579	2020-07-02
2020-06	188 362	188 362	2020-07-20
2020-07	199 012	199 012	2020-08-20
2020-08	189 275	189 275	2020-09-18
2020-09	190 796	190 796	2020-10-20
Summa		6 464 458	

Hur man överklagar

Dom i brottmål, tingsrätt

TR-01

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandetiden har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv tingsrättens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att hovrätten ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis.

Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.

Vill du ha nya förhör med någon som redan förhörts eller en ny syn (till exempel besök på en plats), ska du berätta det och förklara varför.

Tala också om ifall du vill att målsäganden ska komma personligen vid en huvudförhandling.

4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.
Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till tingsrätten. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Tingsrätten kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar tingsrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till hovrätten.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även hovrätten skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i hovrätten

När överklagandet kommer in till hovrätten tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

När krävs det prövningstillstånd?

Brottmålsdelen

I brottmålsdelen behövs prövningstillstånd i två olika fall:

- Den åtalade har dömts enbart till böter.
- Den åtalade har frikänts från ett brott som inte har mer än 6 månaders fängelse i straffskalan.

Skadeståndsdelen

Det krävs prövningstillstånd för att hovrätten ska pröva en begäran om skadestånd. Undantag kan gälla när en dom överklagas i brottmålsdelen, och det är kopplat en begäran om skadestånd till brottet. Då krävs inte prövningstillstånd för skadeståndsdelen om

- det inte krävs prövningstillstånd i brottmålsdelen eller om
- hovrätten meddelar prövningstillstånd i brottmålsdelen.

Beslut i övriga frågor

I de mål där det krävs prövningstillstånd i brottmålsdelen (se ovan), krävs det också prövningstillstånd för sådana beslut som bara får överklagas i samband med att domen överklagas. Beslut som kan överklagas särskilt kräver inte prövningstillstånd.

När får man prövningstillstånd?

Hovrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att tingsrätten dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om tingsrätten har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med tingsrätten om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.